

Innst. 257 S

(2010–2011)

**Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen**

**Innstilling fra justiskomiteen om justisministerens redegjørelse 17. november 2010
om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåking av norske statsborgere**

Vedlegg: Referat fra åpen høring

Innst. 257 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Innstilling fra justiskomiteen om justisministerens redegjørelse 17. november 2010 om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåking av norske statsborgere

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Justisminister Knut Storberget holdt 17. november 2010 redegjørelse for Stortinget om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåking av norske statsborgere. Redegjørelsen ble etterfulgt av debatt.

Stortinget besluttet at redegjørelsen sendes justiskomiteen til videre behandling iht. forretningsordens § 34 a første ledd bokstav c, jf. annet ledd.

Som et ledd i behandlingen av saken, besluttet komiteen å holde en åpen kontrollhøring. Høringen ble avholdt 19. januar 2011. Det ble tatt stenografisk referat fra høringen. Referat fra høringen følger som vedlegg til denne innstillingen.

1.2 Redegjørelsen

1.2.1 Saksgangen

Justisministeren innledet redegjørelsen ved å vise til at det onsdag 3. november 2010 ble fremsatt påstander i TV2s nyhetssending om at blant andre tidligere ansatte i politiet skal ha overvåket norske borgere ulovlig. Personene, som er eller tidligere har vært ansatt ved den amerikanske ambassaden i Oslo, skal være tilknyttet en enhet ved ambassaden kalt Surveillance Detection Unit (SDU). Ifølge TV2 skal ca. 15–20 personer, mange med bakgrunn fra norsk politi og Forsvaret, ha arbeidet døgkontinuerlig med

overvåkingsvirksomhet i nesten 10 år. Innsamlet informasjon skal ha blitt registrert i Security Incident Management Analysis System (SIMAS), et webbasert system utviklet og driftet av Utenriksdepartementet i USA.

På bakgrunn av TV2s nyhetssending ba justisministeren 4. november 2010 politidirektøren og sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) om å redegjøre for sin eventuelle kunnskap om de påståtte forholdene. Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet har også foretatt undersøkelser for å avklare egen kunnskap om saken.

Samme dag anmodet justisministeren Stortingets president om å få gi en redegjørelse til Stortinget om spørsmål knyttet til eventuell ulovlig overvåking av norske statsborgere, etter at de fremsatte påstandene er gjennomgått og nærmere informasjon er innhentet.

Justisministeren opplyste at de tidligere justisministre Odd Einar Dørum og Hanne Harlem har meddelt at de ikke hadde kjennskap til ulovlige forhold rundt ambassaden.

Riksadvokaten har besluttet å iverksette etterforskning av saksforholdet, og etterforskningsansvaret er lagt til Østfold politidistrikt. Hvorvidt det har foregått noe straffbart, vil det bli opp til påtalemyndigheten å vurdere.

Justisministeren opplyste i redegjørelsen at han ikke har vært kjent med at det har vært begått ulovligheter. Det har heller ikke utenriksministeren eller andre medlemmer av regjeringen vært kjent med.

Innledningsvis i redegjørelsen ga justisministeren en nærmere vurdering av hvilke aktiviteter som må anses å være fullt ut lovlige og legitime, for deretter å synliggjøre noen uklarheter som saken reiser i forhold til folkeretten og norsk rett. Justisministeren viste til at en rekke aktiviteter underlagt den amerikanske ambassaden har vært kjent og legitimt utført, men han kom også inn på tilfeller hvor grenseopp-

gangene ikke er så tydelige og aktiviteter har vært oppfattet som uønsket. Til slutt tok han opp behovet for eventuelle tiltak.

1.2.2 Ansvarsforhold og rettslige rammer

Justisministeren viste til at norske myndigheter er forpliktet til å ivareta sikkerheten til ambassader og andre utenlandske diplomatiske interesser i Norge, slik andre land er forpliktet til å ivareta sikkerheten til Norges diplomatiske interesser i utlandet. I Norge samarbeider flere instanser om ambassade-sikkerhetsarbeidet.

PST har ansvar for å forebygge terrorhandlinger og annen politisk motivert vold i Norge. Dersom PST vurderer at en ambassades eller ambassadørs trusselbilde er endret, vil PST utarbeide skriftlige trusselvurderinger. Dersom det anbefales iverksettelse av polititaktiske beskyttelsestiltak for en ambassade eller ambassadør utføres dette av Oslo politidistrikt. PSTs trusselvurderinger for ambassader og ambassadører formidles til Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, Politidirektoratet og Oslo politidistrikt.

Oslo politidistrikt er hovedansvarlig for ambassadenes sikkerhet, og er ambassadenes daglige kontaktpunkt når det gjelder sikkerhetsspørsmål. Ambassadenes sikkerhetssituasjon drøftes regelmessig mellom Oslo politidistrikt og PST.

Det følger av folkeretten at ambassader i Norge har rett til å iverksette egne sikkerhetstiltak opp mot eget ambassadeområde, inkludert blant annet ambassadørens residens. Sikkerhetstiltakene må være i overensstemmelse med norsk lov, men folkeretten setter klare begrensninger for hvordan og i hvilken grad mottakerstaten kan gripe inn i forhold på ambassadens område. Norske myndigheter kan ikke uten ambassadørens tillatelse gå inn på ambassadens område.

Ambassader representerer sin stat på fremmed territorium. Virksomheten er regulert av Wien-konvensjonen av 18. april 1961 om diplomatisk samkvem og av internasjonal sedvanerett. Ambassader identifiseres folkerettslig med senderstaten. De er dermed også omfattet av statsimmunitet, noe som normalt er til hinder for at deres virksomhet kan prøves av fremmed stats domstoler.

En ambassade har adgang til å utføre funksjoner som er beskrevet i Wien-konvensjonen artikkel 3. Disse omfatter bl.a. retten til å observere, registrere og innrapportere til senderstaten forhold og utviklingstrekk i mottakerstaten, inklusive på sensitive områder som forsvar og sikkerhet, så lenge innsamlingen skjer «på lovlig måte». Hva det siste omfatter, er ikke nærmere definert i konvensjonen. Avgjørende må bli de folkerettslige standarder, men også hensyntaken til mottakerstatens, foruten senderstatens, lovgivning.

Adgangen til å drive sikkerhetsrelaterte observasjoner er ikke begrenset til sikkerheten innenfor ambassadebygningen. Det må i forhold til utviklingen i trusselbildet kunne foretas observasjoner knyttet til et område i ambassadens umiddelbare nærhet. Grensen opp mot uakseptabel etterretning må til en viss grad bygge på et skjønn.

Folkeretten og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende i mellomstatlige forhold, vil også kunne påvirke anvendelsen av norske lover og regler. Norsk lovgivning må tolkes med dette forhold for øyet. I visse tilfeller kan dette reise vanskelige avgrensningsspørsmål.

Flere lover kan være relevante, og de mest aktuelle er vaktvirksomhetsloven, personopplysningsloven, straffeloven og straffeprosessloven.

Det er påtalemyndigheten som håndhever reglene i straffeloven og straffeprosessloven og Datatilsynet som håndhever personopplysningsloven. Både påtalemyndigheten og Datatilsynet har en frittstående og uavhengig rolle. Som nevnt har påtalemyndigheten startet etterforskning i saken. Datatilsynet har i pressemelding 4. november uttalt at det kan bli aktuelt å gå inn i saken.

Vakthold i og rundt en ambassade vil kunne være «vakthold» i vaktvirksomhetslovens forstand. Vaktvirksomhetsloven kommer likevel ikke etter sin ordlyd til anvendelse på det egenvakthold som utføres av egne ansatte ved ambassaden. Uavhengig av dette vil vaktvirksomhetsloven kunne være av en viss interesse, bl.a. for å trekke opp grensen mellom vaktvirksomhet, som ambassadene kan utføre, og politioppgaver som det utelukkende tilligger norske myndigheter å utføre. For det er kun politiet som kan håndheve lover og regler knyttet til kriminalitetsbekjempelse og ro og orden, og det er bare politiet som har lovhjemmel til å benytte fysisk makt. Hovedregelen er at personer som utfører vakttjenester kun skal observere, kontrollere og rapportere.

Det er også mulig for private å ansette private etterforskere. Disse opererer ikke innenfor et avgrenset vaktområde, men er i større grad knyttet til det oppdraget som de gjennom avtale med oppdragsgiver skal utføre. Observasjon, herunder fotografering, av personer på offentlig sted er i utgangspunktet fullt tillatt. Det gjelder også i forbindelse med demonstrasjoner.

1.2.3 Informasjon mottatt fra amerikanske myndigheter

Etter at Utenriksdepartementet 3. november 2010 tok opp saken, har amerikansk side informert om bakgrunnen for det omtalte sikkerhetsprogrammet, og om virksomheten til ambassadens sikkerhetshet i Oslo.

Det er blitt opplyst fra amerikansk side at den amerikanske utenriksstjenestens program for avdekking av spaning rettet mot amerikanske utenriksstasjoner, det såkalte Surveillance Detection (SD) Program, ble etablert etter terroranslagene mot USAs ambassader i Dar Es Salaam og Nairobi i 1998. I kjølvannet av disse attentatene instruerte det amerikanske utenriksdepartementet sine utenriksstasjoner om så snart som mulig å innføre stedlige vaktprogrammer for avdekking av spaning rettet mot deres stasjoner. Etableringen av de stedlige programmene bygget på undersøkelser som viste at terroranslag som oftest finner sted etter forutgående observasjonsaktiviteter med sikte på å kartlegge terrormålenes sårbarhet. Det amerikanske utenriksdepartementet instruerte sine utenriksstasjoner om fullt ut å samordne sine SD-programmer med vedkommende myndigheter i vertslandet.

Amerikansk side har videre gitt informasjon om hvilke oppgaver som utføres av sikkerhetsenheter for avdekking av spaning, den såkalte Surveillance Detection Unit (SDU), ved den amerikanske ambassaden i Oslo. Enheten skal støtte arbeidet i regi av USAs regjering og mottakerstatens sikkerhetsmyndigheter med sikte på å identifisere og rapportere om eventuell kartlegging. Det fremholdes at dette inngår som ett av en rekke rutinemessige tiltak for å beskytte utenriksstasjonene.

Enhets funksjoner oppgis fra amerikanerne å ligge innenfor rammen av en utenriksstasjons oppgaver i henhold til artikkel 3 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Enhets tiltak utfyller ifølge amerikanerne Norges tiltak for å beskytte ambassadelokaler i samsvar med mottakerstatens forpliktelser etter konvensjonen. Enhets medarbeidere skal diskret og systematisk observere områder i nærheten av ambassadelokaler, med sikte på å identifisere eventuell kartlegging eller annen mistenkelig oppførsel.

Enhets rapporter blir i henhold til amerikanerne registrert i en database for behandling og analyse av sikkerhetsepisoder, det såkalte Security Incident Management and Analysis System (SIMAS). I databasen registreres alle hendelser med mistenkelig aktivitet og politianmeldelser fra amerikanske utenriksstasjoner. På ambassaden ledes vurderingen av innrapporteringer av en såkalt regionalt sikkerhetsansvarlig tjenestemann (RSO), som er en amerikansk diplomat. Databasen kan også inneholde registrering av informasjon som skulle bli mottatt fra vertslandets politimyndigheter som følge av trusler rettet mot amerikanske diplomatiske lokaler eller personell. Informasjon om denne databasen er for øvrig offentlig tilgjengelig på Internett.

1.2.4 Faktum i saken

Justisministerens faktaredegjørelse er basert på søk i Justisdepartementets, Utenriksdepartementets, PSTs, Politidirektoratets, Oslo politidistrikts og Kripos' sine arkiver, samt øvrige undersøkelser. Justisministeren tok forbehold om at det kan fremkomme ytterligere informasjon i sakens anledning på et senere tidspunkt.

Etter de nevnte angrepene på USAs ambassader i Kenya og Tanzania i 1998, intensiverte USA sikkerhetsarbeidet ved alle sine ambassader, herunder i Oslo. Det er fra 2000 og utover registrert en rekke møter mellom representanter for den amerikanske ambassaden og Utenriksdepartementet der sikkerhets spørsmål ble drøftet. Gjennomgangen av Utenriksdepartementets arkiver og samtaler med berørte medarbeidere har imidlertid ikke avdekket at representanter for den amerikanske ambassade overfor Utenriksdepartementet har redegjort for sikkerhetsenheter eller dens aktiviteter.

PST har i mange år hatt kontakt med den amerikanske ambassaden om forhold som gjelder ambassadens og/eller ambassadørens trusselbilde, noe som er naturlig i og med PSTs ansvar for å forebygge trusler mot ambassaden og ambassadøren. PSTs kontakt skjer i det alt vesentlige i forbindelse med to forhold: Når ambassaden er bekymret for egen sikkerhet, eller når PST vurderer at ambassadens eller ambassadørens trusselbilde kan være endret. Det er også kontakt mellom ambassaden og PST i forbindelse med at høytstående amerikanske myndighetspersoner besøker Norge.

Mesteparten av PSTs kontakt med ambassaden skjer etter initiativ fra ambassaden, og gjelder deres bekymring for egen sikkerhet. Siden slutten av 1990-tallet – og især frem til 2007 – har PST mottatt mange henvendelser fra ambassaden som har hatt utgangspunkt i amerikanernes sikkerhetsbekymringer. Disse henvendelsene kommer i skriftlig form, og sendes som regel både til Oslo politidistrikt og PST. Henvendelsene dreier seg om at ambassaden har gjort observasjoner av personer eller kjøretøy som reknoserer rundt ambassaden, og inneholder normalt en anmodning om at det foretas nærmere undersøkelser.

Kripos opplyser at kontakten med ambassaden har vært beskjeden. Den kontakt som har vært, skjedde i perioden 2001–2003, og det skal være loggført ti saker. Kripos opplyser at hovedinntrykket er at «mønsteret i informasjonsutvekslingen ikke avviker fra det som vil være normalt i forholdet mellom politiet og andre instanser som har egne sikkerhetsopplegg». I 2003 besluttet Kripos at henvendelser fra ambassaden heretter skulle besvares av Oslo politidistrikt, som er ansvarlig for sikkerheten rundt ambassaden og ambassadørens residens. Kripos

registrerte ikke uønsket eller ulovlig aktivitet i perioden 2001 til 2003.

Oslo politidistrikt har kontakt med alle ambassadene, men omfanget av denne kontakten vil variere med hvilken trusselsituasjon den enkelte representasjon er utsatt for. Den amerikanske ambassaden er den største i Oslo, og på verdensbasis også den representasjonen som har det mest skjærpede trusselbildet rettet mot seg. Dette tilsier nødvendig kontakt og møter med ambassadens sikkerhetsansvarlige.

Justisministeren foretar i redegjørelsen en kronologisk gjennomgang av norske myndigheters kontakt med den amerikanske ambassaden. Det vises til redegjørelsen på dette punkt.

1.2.5 *Vurderinger og tiltak*

Oppsummeringsvis inndelte justisministeren de temaer han har redegjort for i 9 hovedspørsmål, og det vises til redegjørelsen for en gjennomgang av disse.

Justisministeren informerte Stortinget om at han både vil vurdere behov for og igangsette en rekke tiltak både alene og i samråd med andre ministre. Han skisserte syv tiltak som omfattet følgende:

- gjennomgang av informasjons- og varslingsplikten fra POD og PST til Justisdepartementet for å vurdere om det er grunnlag for å skjerpe inn denne plikten,
- større grad av formalisering og rutiner for rapportering av kommunikasjon mellom norske myndigheter og fremmede stater,
- Utenriksdepartementet vil i sin regulære kontakt med fremmede staters representasjoner gjenta kravet om at ambassadenes personell respekterer norsk rett i samsvar med Wien-konvensjonen,
- utenriksministeren vil sammen med justisministeren ta initiativ til at de berørte departementer og etater har et oppfølgingsmøte med den amerikanske ambassaden for å klargjøre rammene for sikkerhetsstyrkens oppgaver utenfor ambassadens område,
- vurdere mulige karantenebestemmelser for enkelte yrkesgrupper,
- vurdere om det er grunnlag for å tydeliggjøre de etiske retningslinjer for polititjenestemenn, og da særlig opp mot kontakten med tidligere ansatte i politiet,
- etter at saken er ferdig etterforsket og påtalemessig behandlet; vurdere om det foreligger behov for å iverksette ytterligere tiltak.

2. **Komiteens merknader**

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppbøen Hansen, Stine Renate Håheim,

Thor Lillehovde og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, Bente Stein Mathisen og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til at komiteens hovedproblemstilling er om redegjørelsens beskrivelse av de faktiske forhold med hensyn til hva som har foregått av mulig ulovlig overvåking av norske statsborgere, er korrekt. Komiteen har vært opptatt av om de syv tiltakene justisministeren skisserer i redegjørelsen er tilstrekkelige for å sikre rettssikkerhet, god offentlig forvaltning og ivareta tryggheten for ambassader og utenlandsk representasjon i Norge.

Komiteen legger vekt på at den åpenheten om saken som er lagt til grunn for justisministerens redegjørelse er positiv.

Komiteen merker seg at justisministeren i sin redegjørelse til Stortinget viser til at det er forbud mot fremmed myndighetsutøvelse på norsk territorium uten norsk samtykke, at det er krav om etterlevelse av norsk rett på norsk territorium, samt at ambassaders virksomhet er regulert av Wien-konvensjonen av 18. april 1961 om diplomatisk samkvem og av internasjonal sedvanerett. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen viser til at det i denne saken fra amerikanernes side blir fremholdt at funksjonene til den såkalte Surveillance Detection Unit (SDU) ved den amerikanske ambassaden i Oslo ligger innenfor rammen av en utenriksstasjons oppgaver i henhold til artikkel 3 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem, og at enhetens tiltak utfyller Norges tiltak for å beskytte ambassadelokaler i samsvar med mottakerstatens forpliktelser etter konvensjonens artikkel 22 nr. 2. Komiteen viser til at verken PST, POD, Oslo politidistrikt, Kripos eller Utenriksdepartementet på tjenestemannsnivå har oppfattet at det har vært ulovligheter knyttet til det amerikanske sikkerhetsarbeidet, selv om det har vært reist spørsmål om arbeidet ved enkelte anledninger har vært i ytterkant av ønsket adferd.

Komiteen viser til justisministerens uttalelser om at verken han eller andre medlemmer av regjeringen har vært kjent med at det har vært begått eventuelle ulovligheter.

Komiteen viser til at det ble opplyst i redegjørelsen at justisministeren vil gjennomgå informasjons- og varslingsplikten fra Politidirektoratet og PST til Justisdepartementet for å vurdere om det er grunnlag for å skjerpe inn denne plikten, i tillegg til å se på rutiner som i dag gjelder for direkte kontakt mellom underliggende etater av Justisdepartementet

og øvrige departementer. Komiteen er enig i dette, og legger til grunn at denne gjennomgangen resulterer i tydeligere ansvarsbeskrivelser for informasjon og oppfølging.

Komiteen imøteser en tilbakemelding til Stortinget om hvordan arbeidet med å forbedre informasjons- og varslingsplikten følges opp videre.

Et viktig tema i denne saken er etter komiteens mening spørsmålet om hvor den fysiske grensen går for en ambassades lovlige observasjoner og nedtegnelser utenfor ambassadens eller residensens eiendomsgrense. Komiteen vil presisere at dette spørsmålet omfatter alle ambassader og diplomatiske representasjoner i Norge. Komiteen konstaterer at justisministeren legger til grunn folkeretten slik den er beskrevet i Wien-konvensjonen av 18. april 1961, og at denne til en viss grad åpner for sikkerhetsrelaterte observasjoner i ambassaders umiddelbare nærhet. I tillegg vektlegger justisministeren i sitt svarbrev av 19. januar 2011 til justiskomiteen at avgrensningen av det umiddelbare nærområdet vil variere noe avhengig av den aktuelle trusselsituasjonen. I redegjørelsen gir justisministeren følgende situasjonsbeskrivelse:

«Den amerikanske ambassaden er den største i Oslo, og på verdensbasis også den representasjonen som har det mest skjerpede trusselbildet rettet mot seg.»

Komiteen merker seg også at sjef PST i den åpne kontrollhøringen uttalte at:

«Det er også vesentlig å merke seg at amerikanske sikkerhetsmyndigheter allerede i 2000 mente at ambassaden i Oslo var blant de amerikanske ambassadene med minst tilfredsstillende bygningsmessig sikkerhet, sett i forhold til trusselbildet.»

Komiteen vil peke på at denne saken avdekker behovet for å foreta en grensedragnings for en ambassades lovlige observasjoner og nedtegnelser utenfor ambassadens eller residensens eiendomsgrense, og at denne grensedragningen er tydeligere enn hva som framkommer av denne saken. Etter komiteens mening vil det både være i ambassadenes og norske myndigheters interesse at dette avklares mer konkret enn hva som er tilfelle i dag. Komiteen mener at begrepet «umiddelbar nærhet» må tolkes bokstavelig, og at hovedregelen er at denne gråsonen er begrenset til et absolutt minimum.

Samtidig ser komiteen at det til en viss grad vil være rom for et visst skjønn i dette spørsmålet. Den aktuelle trusselsituasjonen og den aktuelle ambassades beliggenhet er faktorer som vil kunne ha betydning. Komiteen forutsetter at sikkerhetstiltak utenfor ambassadens eller residensens eiendomsgrense, inkludert observasjonsvirksomhet, formelt skal med-

deles Utenriksdepartementet ved Diplomatsseksjonen i forkant. Komiteen legger også vekt på sirkulærnoten fra Utenriksdepartementet til de diplomatiske representasjonene i Oslo, datert 14. januar 2011, og utenriksministerens presisering av tolkningen på dette punktet under den åpne kontrollhøringen:

«Det er en presisering, og vi forventer at den blir fulgt opp. Dette innebærer at eventuell iverksettelse av supplerende tiltak vil skje enten i regi av norske myndigheter eller etter klarering fra de sistnevntes side.»

Komiteen legger til grunn at sirkulærnoten til de diplomatiske representasjonene i Oslo blir respektert og fulgt, i tråd med utenriksministerens presisering.

Komiteen har videre merket seg at brevet om opprettelsen av SDU og dets mandat fra Regional Security Officer ved den amerikanske ambassaden den 5. mai 2000 til POT (nå PST) og Oslo politidistrikt, ikke er registrert som mottatt hos noen av partene og heller ikke er blitt arkivført, ifølge PST og Oslo politidistrikt. Komiteen stiller seg undrende til dette.

Komiteen avholdt en kontrollhøring i Stortinget den 19. januar 2011 hvor følgende deltok: justisminister Knut Storberget, utenriksminister Jonas Gahr Støre, tidligere justisminister Odd Einar Dørum, politidirektør Ingelin Killengreen, sjef for politiets sikkerhetstjeneste Janne Kristiansen, politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal.

Komiteen viser til at det ikke fremkom vesentlig nye momenter i høringen i forhold til justisministerens redegjørelse for Stortinget den 17. november 2010, men at de forskjellige tiltakene og sakens historikk ble grundig belyst.

Komiteen viser til at både justisministeren og utenriksministeren under den åpne kontrollhøringen uttalte at det i tiden som var gått etter redegjørelsen og frem til høringen, ikke var kommet frem nye momenter i forhold til departementenes befatning med saken. Komiteen merker seg at utenriksministeren igjen presiserte at Utenriksdepartementet aldri har gitt noen form for tillatelse eller samtykke til overvåking av norske statsborgere.

Komiteen er tilfreds med at Utenriksdepartementet den 14. januar 2011 sendte ut en sirkulærnote til alle ambassader i Norge hvor ansvaret for ambassadenes sikkerhet tydeliggjøres. Komiteen viser til at dette presiserer norsk praksis overfor de utenlandske ambassadene, og understreker at det er Norge som er ansvarlig for ambassadens ytre sikkerhet. Utenriksministeren har i denne sammenheng gjort det klart for komiteen at dersom en ambassade ønsker iverksettelse av tiltak med tanke på ytre sikkerhet utover de tiltak norske myndigheter allerede treffer,

skal dette formelt klareres med norske myndigheter gjennom diplomatiske kanaler i forkant.

Komiteen viser videre til at spørsmål om det er begått straffbare forhold er under etterforskning hos Østfold politidistrikt.

Komiteen forutsetter at informasjonsutvekslingen mellom PST og Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåknings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) følger gjeldende regler og etablerte rutiner.

Komiteen legger vekt på en rask og grundig oppfølging av de syv tiltakspunktene som justisministeren redegjorde for. Dette er viktig for å ivareta norske borgeres rettssikkerhet og ambassadenes sikkerhet.

3. Utenriks- og forsvarskomiteens merknader

Komiteens utkast til innstilling ble 22. februar 2011 oversendt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse. Utenriks- og forsvarskomiteen opplyste i brev av 10. mars 2011 at komiteen sluttet seg til innstillingen og ikke hadde ytterligere merknader.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader til redegjørelsen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget ber regjeringen informere på egnet måte om hvilke tiltak den har iverksatt for oppfølging av justisministerens redegjørelse 17. november 2010 om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåking av norske statsborgere.

Oslo, i justiskomiteen, den 16. mars 2011

Per Sandberg

leder

Anders B. Werp

ordfører

Vedlegg

**Referat
fra åpen kontrollhøring i justiskomiteen
om**

Redegjørelse av justisministeren om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåkning av norske statsborgere (Redegjørelse holdt i Stortingets møte 17. november 2010)

Høring onsdag 19. januar 2011:

Statsråd Knut Storberget	*	3
Utenriksminister Jonas Gahr Støre	*	9
Tidligere justisminister Odd Einar Dørum	*	16
Politidirektør Ingelin Killengreen	*	23
Sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Janne Kristiansen	*	28
Politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal	*	34

**Åpen kontrollhøring i justiskomiteen onsdag den
19. januar 2011 kl. 11.30**

Møteleder: Per Sandberg (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Redegjørelse av justisministeren om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåkning av norske statsborgere (Redegjørelse holdt i Stortingets møte 17. november 2010)

Møtelederen: På vegne av justiskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen. Komiteen har til behandling redegjørelse av justisministeren holdt i Stortingets møte 17. november 2010 om spørsmål knyttet til mulig ulovlig overvåkning av norske statsborgere, og komiteen har funnet det formålstjenlig å avholde en kontrollhøring om saken.

Komiteens hovedproblemstilling for høringen er hvorvidt redegjørelsens beskrivelse av de faktiske forhold med hensyn til hva som har foregått av mulig ulovlig overvåkning av norske statsborgere, er korrekt. Komiteen vil også være opptatt av om de syv tiltakene justisministeren skisserer i redegjørelsen er tilstrekkelige for å sikre rettssikkerhet, god offentlig forvaltning og ivareta trygghet for ambassader og utenlandsk representasjon i Norge.

Komiteen har invitert følgende til høringen:

- justisminister Knut Storberget
- utenriksminister Jonas Gahr Støre
- tidligere justisminister Odd Einar Dørum
- politidirektør Ingelin Killengreen
- sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Janne Kristiansen
- politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen i dag, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først holde en innledning. Etter det får først saksordføreren, som er Anders B. Werp fra Høyre, og deretter representanter for de ulike partiene anledning til å spørre ut de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at denne lampen vil lyse rødt når det gjenstår 30 sekunder av taletiden.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen få oppfølgingsspørsmål, og den inviterte får helt til slutt ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltakerne unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å gi opplysninger om et taushetsbelagt, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det. Jeg vil gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må slås av eller i det

minste settes på «stille», sånn at vi unngår forstyrrelser underveis.

Jeg vil også presisere at mikrofonene har en lydknapp som må slås av og på. Det er viktig at alle husker å slå på når de skal snakke, og at man slår av når man er ferdig med å snakke, sånn at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Det er komiteens håp at høringen vil gi de nødvendige opplysninger i saken, som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Da er vi klare til å starte opp.

Høring med statsråd Knut Storberget

Møtelederen: Jeg vil først få ønske justisminister Knut Storberget velkommen. Du har også med deg en bisitter, avdelingsdirektør Knut Fosli. Velkommen til deg også.

Vær så god, Knut Storberget, du har inntil 10 minutter til en innledning.

Statsråd Knut Storberget: Tusen takk, komitéleder og medlemmer av justiskomiteen.

Onsdag den 3. november 2010 ble det framsatt påstander i TV 2s nyhetssending om at bl.a. tidligere ansatte i politiet skal ha overvåket norske borgere ulovlig. Personene som er eller tidligere har vært ansatt ved den amerikanske ambassaden i Oslo, skal ha vært tilknyttet en enhet ved ambassaden, kalt Surveillance Detection Units, SDU.

Jeg understreket også i redegjørelsen min at regjeringen tar sikkerheten for ambassaden i Oslo på største alvor. Samtidig ser regjeringen med det største alvor på påstander om ulovlig overvåkning og registrering på norsk territorium. Det var derfor maktpåliggende å komme til bunns i påstanden om ulovligheter og bringe så mange fakta på bordet som mulig.

Det var på denne bakgrunn at Utenriksdepartementet valgte å innkalle den amerikanske ambassaden til et møte for å få en nærmere forklaring og informasjon om to sentrale spørsmål, nemlig grunnlaget for påstanden om at aktivitetene til en slik enhet var klarert av norske myndigheter, og videre om aktivitetenes karakter og omfang. Dette møtet fant sted den 3. november. Den 4. november ba jeg politidirektøren og sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste om å redegjøre for sin eventuelle kunnskap om de påståtte forhold. Samme dag anmodet jeg Stortingets president om å få gi en redegjørelse for Stortinget om spørsmål knyttet til eventuell ulovlig overvåkning av norske statsborgere etter at de framsatte påstandene var gjennomgått og nærmere informasjon var innhentet.

Min redegjørelse ble som kjent holdt i Stortinget 17. november 2010. Jeg viser i den forbindelse også til at samtlige redegjørelser jeg baserte min gjennomgang på, i sin helhet ble gjort offentlig tilgjengelige. I redegjørelsen tok jeg forbehold om at det på et senere tidspunkt kunne framkomme ytterligere informasjon i sakens anledning. Så langt er jeg ikke kjent med at det har framkommet ny og relevant informasjon av betydning.

Jeg minner for øvrig om at det er iverksatt etterforskning av saksforholdet, og at etterforskningsansvaret er lagt til Østfold politidistrikt. Jeg understreker i den forbindelse

at det ikke tilligger meg som justisminister å ta stilling til hvorvidt det er foregått noe straffbart. Det vil det i første omgang bli opp til påtalemyndigheten å vurdere.

Avslutningsvis i min redegjørelse 17. november 2010 ble Stortinget informert om hvilke tiltak som ville bli vurdert igangsatt i lys av saksforholdet. Jeg syns det var konstruktivt av komiteens leder å antyde i forkant av dette at det er viktig at vi har fokus på det. Vi er åpne for å diskutere disse tiltakene, også ytterligere tiltak. Samtlige av tiltakene som er skissert i redegjørelsen, er nå påbegynt eller er i en oppstartfase.

Det er viktig å ha gode rutiner som sikrer at saker av viktighet varsles til Justisdepartementet. Departementet har generelt en løpende og god dialog med både Politidirektoratet og PST knyttet til politiets behov og oppgaveløsning. I redegjørelsen informerte jeg om at vi likevel vil gjennomgå informasjons- og varslingsplikten fra Politidirektoratet og PST til Justisdepartementet for å vurdere om det er grunnlag for å innskjerpe denne plikten – dette for å sikre at departementet får informasjon av viktighet, både om hendelser og oppgaver som etaten utfører, og for å sikre at dialogen og kontakten med andre departement forankres i Justisdepartementet. Som et ledd i dette arbeidet vil departementet også vurdere om det er behov for å endre eller supplere den regelmessige og formelle informasjonsutvekslingen om bl.a. ambassadesikkerhetsspørsmål, som i dag ivaretas gjennom Politidirektoratets samordningsvalg for livvakt- og sikkerhetsspørsmål mv., forkortet SUL i redegjørelsen.

Jeg vil understreke at jeg tror at bl.a. denne saken i hvert fall har bidratt til å skape fullstendig klarhet i, som det ble sagt i redegjørelsen, at irregulære forhold skal rapporteres inn også til politisk overordnet nivå.

Jeg har også tatt initiativ til at det nå blir foretatt en gjennomgang av personalreglementene for Politiets sikkerhetstjeneste og for politi- og lensmannsetaten for øvrig. I den forbindelse vil også bestemmelser om karantene og saksforbud bli vurdert inntatt i reglementene.

Videre vil det bli vurdert om de generelle etiske retningslinjene som gjelder i staten, bør konkretiseres i politi- og lensmannsetaten. Komiteen husker sikkert at under tegnede, da denne saken gikk i november, var særs opptatt av de regler som gjelder for bl.a. taushetsplikt.

Etter at saken er ferdig etterforsket og påtalemessig behandlet, vil vi vurdere om det foreligger behov for å iverksette ytterligere tiltak. Dette vil eventuelt bli gjort i samråd med utenriksministeren.

Jeg vil også vise til at det er igangsatt et arbeid i forbindelse med tiltak 3 og tiltak 4, er det vel, i min redegjørelse: regulær kontakt med ambassadene og oppfølging overfor den amerikanske ambassaden. Utenriksministeren vil gå inn på de tiltakene og redegjøre nærmere for dette.

Avslutningsvis vil jeg vise til mitt brev, signert i dag, som kommer til justiskomiteens leder i forbindelse med komiteens behandling av redegjørelsen, jf. komiteens brev av 11. januar 2011. For øvrig viser jeg til min redegjørelse av 17. november 2010. Det kan jo også være at komiteen allerede har fått det brevet som jeg signerte for vel en time siden. Det er det jeg har lyst til å si innledningsvis.

Møtelederen: Takk for det. Jeg kan bekrefte at brevet er mottatt.

Vi går videre, og jeg gir da ordet til Anders B. Werp fra Høyre, som er saksordfører. Werp, du har 10 minutter. Vær så god.

Anders B. Werp (H): Takk, komitéleder. I redegjørelsen din slår du fast at du ikke visste om at det foregikk ulovlig overvåking. Men spørsmålet er: Visste du at det var etablert en observasjonsgruppe ved den amerikanske ambassaden bestående av bl.a. tidligere norske polititjenestemenn før TV 2 kjørte saken 3. november?

Statsråd Knut Storberget: Jeg har vært kjent med at tidligere ansatte i politiet har hatt sikkerhetsmessige oppdrag ved ambassaden. Det er blitt bekreftet veldig tidlig i saken. Det er litt uklart for meg når jeg fikk vite det, men det var faktisk lenge før jeg gikk inn i politikken at jeg fikk vite at tidligere ansatte hadde sikkerhetsmessige oppdrag ved ambassaden. Det er det jeg hadde kjennskap til.

Anders B. Werp (H): Og den kjennskapen har ikke avstedkommet nærmere undersøkelser i ettertid, etter at du ble justisminister?

Statsråd Knut Storberget: Nei, ikke utover det som vi nå har foretatt oss, og også det som vel framgikk av svaret som daværende justisminister Odd Einar Dørum ga til stortingsrepresentantene Bjørn Jacobsen og Kjell Engebretsen – jeg tror de spørsmålene hadde noe forskjellig status – i 2003, var det vel, hvor dette var problematisert i VG.

Anders B. Werp (H): I redegjørelsen beskriver du sikkerhetssituasjonen ved den amerikanske ambassaden som det mest skjerpede trusselbildet, også internasjonalt. Mener du dette trusselbildet og denne beskrivelsen har betydning for hvor langt utenfor selve ambassadeeiendommen ambassaden selv kan iverksette sikkerhetstiltak og observasjon?

Statsråd Knut Storberget: Jeg har lyst til å svare i to deler. For det første er det veldig viktig å understreke at man må ha en stor forståelse for behovene for sikkerhet knyttet til ambassadene og i særdeleshet den amerikanske. Med de erfaringene som bl.a. amerikanerne gjorde i Tanzania og Kenya i 1998, der et betydelig antall menneskeliv gikk tapt, må vi ha forståelse for det.

Det er dessuten slik at når man skal trekke grensene for hva slags type aktivitet man kan bedrive på egen kjøll av sikkerhetsmessig art, enten det er innenfor ambassaden eller i nærområdene, som jo volder utfordringer i denne saken, er det skjønnsmessige spørsmål som det først og fremst må være opp til politi, påtalemyndighet og domstol å trekke de avgjørende grensene for.

Men i et slikt skjønn vil det noen ganger, ja, kunne være relevant hvor akutt trusselen er, og hva slags type trussel man står overfor, når man skal vurdere hvor grensen skal gå i forhold til hva slags muligheter for observasjon en

ambassade kan foreta seg, som jeg også sier i redegjørelsen. Det må være ett av momentene. Men det er vanskelig å trekke noen grenser, for det må man vurdere fra sak til sak, og det er jo det politiet er satt til å gjøre når man nå etterforsker den aktiviteten som har vært ved ambassaden.

Anders B. Werp (H): Men ligger den tolkningen også til grunn for konklusjonen, sånn som det kan oppfattes i redegjørelsen, om nettopp dette med observasjon utenfor selve eiendomsgrensen, eller gjerdet, eller de etablerte fysiske sikkerhetstiltakene? Ligger da den vurderingen du nå beskriver, til grunn for den konklusjonen?

Statsråd Knut Storberget: Ja, nå spør det litt hva saksordføreren tenker på i forhold til hvem sin konklusjon, for det er jo fortsatt slik at dette er en sak som er under etterforskning. Så jeg vil jo være varsom med å konkludere i forhold til om det er begått straffbare handlinger i denne saken, all den tid dette er under etterforskning. Men jeg mener at det er et relevant moment i en skjønnsvurdering av hvor langt man f.eks. kan observere, hva slags press og trykk av trusselmessig art det er mot et objekt, men det får være politiet som får foreta de endelige vurderingene. Det er skjønsmessig ganske vanskelige grensedragninger, det må jeg medgi.

Anders B. Werp (H): Mener justisministeren at ambassader – uavhengig av nasjonalitet – kan hente inn personopplysninger om norske borgere, også i ambassadens nærområde, uten at man krenker norsk suverenitet?

Statsråd Knut Storberget: Igjen er det et spørsmål om hva slags type personopplysninger og i hva slags kontekst. Men at man kan innhente opplysninger og registrere disse ut fra observasjon, mener jeg er rimelig åpenbart. Som jeg også sa i min redegjørelse i Stortinget, har man – ved siden av den retten man har til observasjon, og som i stor grad framgår både av sedvanerett og også av folkerettslige bestemmelser, Wienkonvensjonens artikkel 3 – selvfølgelig også rett til å håndtere det innenfor ambassadeområdet og også til å registrere disse opplysningene. Men det går en grense opp mot hvor systematisk dette skal være, at det må være i umiddelbar nærhet til ambassaden, at det må være relatert til den sikkerhetsmessige problemstillingen som sikkerhetspersonellet da er satt til å håndheve.

Anders B. Werp (H): I redegjørelsen legger du til grunn, som du sier, at politiets arbeidsform i drøftinger i saken og i møter med bl.a. PST var basert på at eventuelle forhold av betydning skulle søkes løst på laveste nivå. Det står på side 20 i redegjørelsen. Kan du utdype hva du som statsråd mener med at du «legger til grunn»? Er du enig i den vurderingen fra politiet, eller har du andre vurderinger?

Møtelederen: Jeg må bare få skyte inn her: Husk å slå av og på mikrofonen.

Statsråd Knut Storberget: Må jeg slå den av også?

Møtelederen: Nå er det ditt ord, da skal den stå på, men når Werp snakker, skal du slå den av.

Statsråd Knut Storberget: Ok, jeg skal prøve å holde meg til det. Jeg er i ammetåke.

Når det gjelder den henvisningen som saksordføreren kom med, er det et sitat fra et møtereferat, hvor det slik jeg forstår ble sagt: «I den grad Oslo politidistrikt avdekker forhold av betydning, søkes dette løst på et lavere nivå.» Det var det saksordføreren tenkte på? Det er litt vanskelig å gå inn på det, for det er jo knyttet til en konkret situasjon, men det som jeg mener er en god og riktig praktisering av dette så langt – vi går jo nå gjennom regelverket for rapportering – er at irregulære forhold knyttet til denne typen virksomhet skal rapporteres inn.

Anders B. Werp (H): Har Justisdepartementet eller justismyndighetene fått forespørsel fra den amerikanske ambassaden om bevæpning av ambassadepersonell eller personer i tilknytning til ambassadens virksomhet?

Statsråd Knut Storberget: Ja, det er i hvert fall sånn at justismyndighetene får forespørsel om bevæpning knyttet til sikkerhetsopplegg når det gjelder besøk. Slik jeg forstår, er det også gitt tillatelse til, bl.a. i tilknytning til besøket av president Obama.

Anders B. Werp (H): Det gjelder også ambassadepersonell og personer ansatt i ambassaden?

Statsråd Knut Storberget: Det er jeg ikke sikker på. Jeg mener at det er knyttet til det sikkerhetspersonellet som følger presidenten, men det kan vi eventuelt skaffe fullstendig rede på. Jeg er ganske sikker på at det er det det er knyttet til.

Anders B. Werp (H): Hva er justisministerens syn på om det er mulig, eller bør være mulig, å få vite hva som er det konkrete grunnlaget fra denne observasjonsgruppen, for eventuelt da å registrere opplysninger om norske statsborgere – av og i den norske ambassaden. Altså: Har statsråden noen synspunkter på når et slikt informasjonsbehov oppstår? Og hvor går grensene i forhold til norsk lov?

Møtelederen: Det spørsmålet må få lov til å stå ubesvart en stund, for tiden er omme.

Vi går videre, og da gir jeg ordet til Arbeiderpartiet, der Sigvald Oppebøen Hansen skal stille spørsmål. Hansen, du har 5 minutter. Vær så god.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Har det nokon gong føregått overvaking, så langt du kjenner til, i strid med norsk lovgeving, av norske statsborgarar ved den amerikanske ambassaden? Er det godkjent annan type aktivitet enn det som er heimla i norsk lov? Kor langt kan ambassaden drive overvaking av personar utafor ambassaden sitt eige område utan å krenkje norsk statsmyndigheit? Eg skal

vere veldig konkret: Du viser til at regelverket for kva aktivitet ein ambassade kan drive utafør sitt eige område, er klart. Kvar meiner du at grensa går?

Statsråd Knut Storberget: Det var mange spørsmål i ett, men jeg skal prøve å ta det.

Som jeg sa i redegjørelsen, og også i debatten etterpå: Jeg er ikke kjent med at det er godkjent fra offentlige myndigheter i Norge aktivitet som skulle være ulovlig, ved ambassaden. Det ville være veldig spesielt.

Når det gjelder spørsmålet om hvor grensen går, opp mot den observasjon som ambassaden skal drive, må jeg henvise til redegjørelsen min på side 6, hvor man nettopp peker på at dette må være i umiddelbar nærhet til ambassadelokalitetene. Som jeg også sa innledningsvis, må den observasjonen man foretar, ha en sikkerhetsmessig betydning for ambassaden, og den må også være avgrenset med hensyn til hvor systematisk og inngripende den er. Som med all annen aktivitet på norsk jord er det sånn at denne typen observasjon, overvåking, raskt kan komme i en situasjon der den er så inngripende overfor norske borgere at den etter mitt skjønn vil kreve klar hjemmel i lov. Derfor må det stilles opp grenser for hvor systematisk og inngripende observasjonene skal være. Men totalt sett skal man basere dette på et totalt skjønn. Det er nå opp til politiet, under den etterforskning som pågår, å avdekke om man har gått for langt opp imot det som er hjemlet i både folkeretten og norske rettsregler.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Så vil eg til utgreiinga og dei sju tiltakspunkta som du der lanserte. I debatten etter utgreiinga var alle partia veldig tilfredse med dei. Høgre sin parlamentariske leiar, Erna Solberg, gjekk så langt som å seie at det var «betryggende», i debatten i etterkant.

Er det nokon punkt i ettertid som statsråden kunne tenkje seg kunne vore eit supplement til dei sju punkta? Og kan du vere litt meir konkret når det gjeld status, altså: Korleis arbeider no departementet vidare med å følgje opp desse tiltakspunkta?

Statsråd Knut Storberget: Som jeg sa i min innledning, mener jeg at hele denne prosessen og det at dette saksforholdet har fått offentlighetens lys, har bidratt til å – jeg holdt på å si – skjerpe alle aktørers holdning inn mot dette, både ut fra hva man mener, og hva man faktisk gjør.

Så vil jeg understreke at Justisdepartementets politiske ledelse har en tett, god og hyppig dialog med både Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste, ikke bare knyttet til denne type saker, men også andre typer saker, særlig forebyggende terrorsaker, hvor vi sitter med et konstitusjonelt ansvar for metodebruken, noe som jeg er komfortabel med. Det er alltid nyttig å ha en gjennomgang av hva slags type informasjon man får. Det er vi i gang med. I så måte vil jeg si at sjølve redegjørelsen jo har avstedkommet stor aktsomhet rundt dette spørsmålet.

Utenriksministeren vil komme inn på kontakten med amerikanerne og den amerikanske ambassaden spesielt,

men også ambassaden i Oslo generelt. Jeg vet at man bl.a. i løpet av de siste dagene har skrevet en note til ambassadene, noe utenriksministeren vil komme inn på i sin redegjørelse.

Vi er nå i gang med å se på spørsmålet om særlig to forhold når det gjelder oppfølgingen av denne saken, og det er spørsmålet om karantenebestemmelser og spørsmålet om taushetsplikt.

Det er vanskelig for oss å si om det har skjedd brudd på taushetspliktsbestemmelser i denne saken. Så langt har vi ikke dekning for å si det. Etterforskningen har som oppgave å avdekke og kaste lys over det. Jeg tror likevel det er nødvendig å gjøre det arbeidet som vi nå er i gang med.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiets tur, og da jeg selv skal stille spørsmål, ber jeg nestleder Jan Bøhler overta møteledelsen.

Jan Bøhler overtok her som møteleder.

Møtelederen: Vær så god, Per Sandberg fra Fremskrittspartiet.

Per Sandberg (FrP): Takk skal du ha!

Justisministeren innrømmer jo delvis å ha kjent til at det har vært en form for virksomhet. Jeg vil be justisministeren være mer konkret: Har justisministeren kjent til gruppen SDU og hva denne gruppen drev med? Og kjente justisministeren til at denne gruppen, SDU, hadde tilhørighet så tett opp til ambassaden, men allikevel utenfor ambassadens område?

Statsråd Knut Storberget: Jeg kjente ikke til begrepet SDU, og jeg kjente heller ikke til at man hadde lokaliteter utenfor ambassaden.

Per Sandberg (FrP): Videre vil jeg be justisministeren prøve å være litt mer konkret, først for å få avklart en ting. Det kommer jo mange påstander i kjølvannet av en sånn debatt, særlig når den går i offentligheten. Da er mitt spørsmål: Er justisministeren kjent med at taushetsbelagte opplysninger har tilflytt denne gruppen, SDU, fra tjenestemenn i Oslo politidistrikt?

Statsråd Knut Storberget: Jeg er ikke kjent med det utover de påstandene som har kommet fram i media knyttet til det. Jeg tror jeg sa det i redegjørelsen min, men jeg kan gjerne si det også her, at det er påstander som jeg mener det er grunnlag for å ta på ytterste alvor, enten det er ambassader som mottar taushetsbelagte opplysninger, eller det er andre aktører ute i samfunnet. Vi har jo sett at presseorganer, f.eks., har mottatt taushetsbelagte opplysninger.

Jeg er veldig glad for den jobben som Spesialenheten for politisaker gjør knyttet til dette, hvor vi allerede har straffereaksjoner, så vidt jeg erindrer, opp mot brudd på de bestemmelsene. Det er svært alvorlig, og det er derfor et av tiltakspunktene er knyttet inn mot det å se om det er ytterligere tiltak som bør gjøres. Men nå får etterforsk-

ningen avklare om det faktisk har skjedd et slikt brudd på taushetsplikt.

Det er sånn at man f.eks. ved akkreditering ved ambassaden, hvor man f.eks. ber om politiets bistand til å akkreditere folk som skal ha kontakt med ambassaden, kan spørre politiet – det fins det egne forskrifter om, så vidt jeg erindrer – hvor man for så vidt svarer ja eller nei på om man kan akkrediteres, og hvor man bruker straffeopplysninger, men ikke utleverer straffeopplysninger. Det er også sånn at man kan, ut fra alminnelige regler, utstede politiattester, som dere er kjent med.

Når det gjelder mer uhjemlet bruk der man utleverer opplysninger, ville det vært svært alvorlig.

Per Sandberg (FrP): Takk.

Videre vil jeg gjerne utfordre justisministeren i denne saken knyttet opp til den amerikanske ambassaden. Vi registrerer at det er noen punkter nå for tiltak, og justiskomiteen setter pris på at det allerede er iverksatt – i hvert fall er det i startfasen. Men er det også i denne sammenhengen en prosess fra justisministerens og regjeringens side for å se på om det er andre ambassader som kanskje også er i samme situasjon som den amerikanske ambassaden, og har justisministeren og regjeringen satt i gang noen undersøkelser og virksomhet for å finne ut av det?

Statsråd Knut Storberget: Svaret på det spørsmålet er ja. Det pågår et arbeid generelt overfor ambassader. Det er mest rett at utenriksministeren kommer inn på det spørsmålet, men jeg var allerede inne på det i sted, at når man sender ut en note til samtlige ambassader som berører dette – og det vil utenriksministeren komme inn på – så er det et arbeid på gang knyttet til det. Det er det riktig at man gjør fordi dette er også generelle problemstillinger, som komitélederen er inne på.

Per Sandberg (FrP): Da har jeg ikke mer.

Per Sandberg overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Akhtar Chaudhrys tur. Vær så god – du har 5 minutter.

Akhtar Chaudhry (SV): Takk, leder.

Etter Lund-kommisjonens rapport har de politiske myndighetene i Norge lagt mye arbeid i å få en overvåkingstjeneste som retter seg etter og holder tett kontakt med overordnede politiske myndigheter. Du skal ha ros for å ha bidratt mye til det – ikke minst skal du ha ros for at du har brukt masse ressurser, vist mye engasjement og vist mye åpenhet i denne saken bl.a. ved å offentliggjøre underliggende materiale.

Denne saken har vist at viktig informasjon om at det finnes en egen overvåkingsenhet utenfor den amerikanske ambassadebygningen, som har tatt bilder, nedtegnet informasjon om norske forbipasserende og registrert denne informasjonen i egne databaser og spanet på norske innbyggere, krenket deres integritet, rettsvern og rettssik-

kerhet, aldri har blitt formidlet til overordnede politiske myndigheter.

Da har jeg tre spørsmål: Er du som justisminister tilfreds med det? Forstår du på denne bakgrunn at det oppstår påstander om at det nye PST ikke helt har forstått sin rolle, og at vi fortsatt har et problem som heter PST-problemet i Norge? Og forstår du på denne bakgrunn at det er dannet et inntrykk av at det finnes egne regler for amerikanerne?

Statsråd Knut Storberget: Det pågår politietterforskning i saken, så jeg vil ikke nå trekke noen konklusjon om at det har foregått straffbare forhold eller at det er borgere som da er krenket, slik spørsmålsstilleren sier. Jeg syns vi skal være varsomme med å trekke konklusjoner så lenge det pågår etterforskning, og ha respekt for det.

Jeg mener at i et åpent og demokratisk samfunn skal man være glad for at man har kritiske TV-kanaler som TV 2, som bidrar til å kaste lys over denne problemstillingen. Det må enhver sittende justisminister tåle til enhver tid. Det er bra. Det vil bare kunne bidra til at beredskapen, styringen og kontrollen med denne type virksomhet blir best mulig. Så sånn sett er jeg tilfreds med at man får debatter om dette.

Så har det vært viktig for meg, som også spøreren er inne på, at vi når vi håndterer saker knyttet til Politiets sikkerhetstjeneste, skal være så åpne som mulig. Jeg har redegjort mange ganger for hva vi har gjort, vi har åpnet både budsjetter og trusselvurderinger. Vi har vært åpne på hvor mange ansatte man har, og jeg ønsker også en aktiv kontroll her i Stortinget gjennom EOS-utvalget om både metodebruk, konstitusjonell kontroll og domstolskontroll. Jeg mener at det er veldig viktig.

Så vil jeg understreke at det som er grunnlaget i denne saken, er ikke først og fremst at det er PST som har gjort noe galt. Det er at det er påstander om at det er amerikanerne som har gått for langt i sin observasjon, eventuell overvåking. Det er gjenstand for etterforskning.

Når det gjelder PSTs rolle, og særlig PST i løpet av de siste årene, både under den forrige regjering og den nåværende regjering, er jeg veldig imponert over PST, hvordan de har tilpasset seg den nye tida, hvordan man har valgt å være åpen ut mot samfunnet, men også de rapporter vi får inn. Jeg må si det har vært en god erfaring som justisminister gjennom snart seks år. Når det gjelder konkrete enkeltsaker som PST jobber med i det forebyggende sporet, er det stor åpenhet, etter mitt skjønn, god mulighet til å drive kontroll – som er en tung kontroll, og det ligger tungt på mine skuldre. Det er også sånn at jeg mener PST også overfor opinionen og publikum har klart å drive en åpenhetslinje som gir veldig stor tillit og legitimitet til tjenesten, som vi er helt avhengig av. Så jeg er ikke av dem som mener at denne saken foranlediger noen som helst kritikk mot Politiets sikkerhetstjeneste for hvordan de har håndtert de utfordringene de står overfor i det moderne bildet vi lever i i dag.

Jeg vil også understreke at det var faktisk PST og Politidirektoratet som i 2006 bidro til å løfte fram disse sakene.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg har et spørsmål til justisministeren. Jeg vil komme med et nytt spørsmål, og det er følgende: Politiets sikkerhetstjeneste, Oslo politidistrikt og Politidirektoratet har gjentatte ganger de siste årene diskutert om amerikanernes overvåking av norske borgere var i strid med loven. Det har altså vært diskusjoner rundt lovligheten. Men det er jo først etter at saken sprakk i media at vi nå har fått brakt på det rene at det amerikanerne har gjort, ikke er lovlig. Da er spørsmålet: I seks år har Politiets sikkerhetstjeneste, politiet og direktoratet sittet og vurdert om dette er lovlig eller ikke lovlig. Er du tilfreds med at de som er satt til å håndheve loven, har sittet der og vurdert – er det to regler, én for amerikanerne og en annen for andre, eller hadde det vært det samme for alle andre også?

Møtelederen: Det får ikke justisministeren anledning til å svare på nå, da tiden er oppbrukt. Men spørsmålet ble i hvert fall stilt!

Vi går videre, og da er det Senterpartiet som skal stille spørsmål. Jenny Klinge, ordet er ditt – du har 5 minutter.

Jenny Klinge (Sp): Det har vore gjenteke fleire gonger at det til ein viss grad må baserast på skjønn kva som blir rekna som lovlege eller ulovlege observasjonar og etterretningsaktivitetar.

Spørsmålet mitt blir: Kven er det som skal utøve dette skjønnet? Er det ambassaden, er det politiet, eller er det norske myndigheter? Årsaka til at eg synest det er eit relevant spørsmål, er at det ikkje synest så enkelt å få kunnskap om kva type aktivitet den amerikanske ambassaden driv med, og at rapporteringa ikkje synest tilstrekkeleg.

Statsråd Knut Storberget: Etter min mening er det først og fremst aktørene, i dette tilfellet ambassaden, som må utøve dette skjønnet. Det gjelder de fleste av oss i spørsmålet om straffbare handlinger. Der ligger hovedansvaret. Man utøver dette skjønnet slik at man er innenfor loven. Men vi kan bidra til at skjønnet blir så klart som mulig, og at det også blir markert tydelig at man ser det som særst viktig at man følger spillereglene. Det er en av grunnene til at et av tiltakspunktene er rettet inn mot ambassaden i dette tilfellet.

Møtelederen: Da har alle partiene fått stilt spørsmål, og det åpnes for en kort runde med oppklaringsspørsmål, på totalt 5 minutter. Jeg ber om at det blir korte spørsmål og korte svar.

Hans Frode Kielland Asmyhr, Fremskrittspartiet, vær så god.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Jeg synes statsråden er uklar på en del viktige punkter. Han sier at han ikke kjente til begrepet «SDU», og at de ikke hadde lokaliteter utenfor ambassaden. Da må jeg si at jeg forstår det slik at statsråden kjente til at det var en slik type gruppering ved ambassaden. Det kan han forhåpentligvis utdype noe mer.

Og så må jeg si at det overrasker meg at justisministe-

ren ikke kan definere begrepet «ambassadens umiddelbare nærhet» mer enn det han gjør. Jeg gir ham en ny sjanse til det.

Møtelederen: Det er to spørsmål til justisministeren – vil du samle opp og så svare på dem samlet?

Da er det Akhtar Chaudhry, SV, vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg vil benytte anledningen til å gjenta det jeg sa: PST, Politidirektoratet og Oslo-politiet sitter der i seks år og tenker og vurderer om det amerikanerne foretar seg, er lovlig eller ikke lovlig. Det er jo disse etatene som skal vite hva loven sier, fordi de skal håndheve den! Så spørsmålet er: Er justisministeren tilfreds med det, eller er det slik at det finnes visse regler for amerikanerne, og visse andre for andre?

Møtelederen: Sigvald Oppebøen Hansen, vær så god.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Eg registrerte at justisministeren var tilfreds med at det var TV 2 som avdekte denne saka, og at det hadde ei viss betydning for sakas innhald. Mitt spørsmål er: Kva vil vere konsekvensane dersom etterforskinga viser at det har gått føre seg ulovlege aktivitetar?

Møtelederen: Et kort spørsmål til slutt fra saksordføreren, Anders B. Werp.

Anders B. Werp (H): I ditt åttende hovedspørsmål – det er jo ni av dem før de syv tiltakspunktene – i redegjørelsen står det at ved eventuelle brudd på taushetsplikten skal det startes etterforskning i regi av Spesialenheten for politisaker. Er det tatt noen beslutning om en etterforskning for brudd på taushetsplikten?

Møtelederen: Fire spørsmål – og klokken viser 2.30, justisminister.

Statsråd Knut Storberget: Aller først: Jeg hører at representanten Kielland Asmyhr ønsker klarere svar på veldig skjønsmessige spørsmål. Det er ikke så lett å svare helt klart på hva som er en ambassades «umiddelbare nærhet», særlig ikke sett opp mot de faktorer som skal bidra til å avgjøre hvor grensen går, som vi har vært inne på flere ganger i høringa. Man hadde kanskje ønsket at det skulle være Utenriksdepartementets lokaliteter, Nationaltheatrets eller et eller annet slikt – bare for å være helt klar – men slik er det ikke. Det er et skjønsmessig spørsmål. Og all den tid dette nå er oppe til vurdering hos politi- og påtalemyndighet gjennom etterforskning, finner jeg det ikke riktig å trekke noen ytterligere grense nå, utover det jeg har gjort i redegjørelsen.

Så får jeg spørsmål her om jeg kjente til begrepet «SDU» og denne gruppen, og om den var lokalisert ute. Jeg kan ikke svare klarere enn at akkurat det kjente jeg ikke til. Men jeg var kjent med – som jeg også sa – at det var ansatt tidligere politifolk ved ambassaden for å ivareta sikkerhet. Det er slik det er.

Når det gjelder spørsmålet fra Akhtar Chaudhry, om det finnes noen regler for amerikanerne og noen regler for andre, er svaret nei. Jeg er glad for at Akhtar Chaudhry modererte seg noe i sitt oppfølgingsspørsmål, og ikke konkluderte med at det var begått ulovligheter, slik han gjorde innledningsvis. Dette er politiets oppgave, og ikke min. Og så får vi, til det Oppebøen Hansen spør om, se på hva konsekvensene av politiets etterforskning blir. Det får vi ta når den tid kommer. Jeg synes det er vanskelig å ha noen klar formening om det nå. Jeg synes også det vil være rimelig useriøst hvis jeg skulle begi meg ut på spekulasjoner om det nå.

Jeg synes det er bra at man setter søkelys på denne problemstillingen. Det må vi tåle å stå i. Det er ikke knyttet til TV 2, men generelt, selvfølgelig, at den type problemstillinger reises. Det gjorde jo VG i 2003, og det ble svart på.

Så var det det siste spørsmålet, fra Werp.

Anders B. Werp (H): Er det igangsatt eller vil det bli igangsatt etterforskning i regi av Spesialenheten for politisaker knyttet til mulige brudd på taushetsplikten?

Statsråd Knut Storberget: Jeg er ikke kjent med det.

Møtelederen: Dessverre, justisminister, tiden for utspørring er over. Men det er noen uavklarte spørsmål, så du kan få noen minutter til en oppsummering, hvis du ønsker det.

Statsråd Knut Storberget: Jeg vil avslutningsvis takke for å få lov til å komme.

Det er slik i politikken at det ofte kan skapes fronter om mange saker. Men jeg må samtidig si at jeg synes at det å bringe fram opplysninger, slik man har gjort i denne saken, overfor Stortinget, har vært viktig for oss. Man innhentet opplysninger fra både PST, Politidirektoratet, Oslo politidistrikt og Kripos. Vi hadde kontakt med den danske justisministeren og den svenske justisministeren, og vi anstrengte oss for å være åpne på det som kom fram. Og jeg mener at åpenhet i denne type saker er et gode når vi skal diskutere de tiltakene som vi foreslår. Jeg er glad for at justiskomiteen er innstilt på nettopp å gå inn i tiltaksdelen, for der vil jeg signalisere overfor justiskomiteen at i den grad det fra komiteens side kommer opp andre forslag, ønsker og for så vidt også valører av de etablerte forslag, er vi meget lydhøre for det i den videre behandling. Det er det jeg har lyst til å si.

Møtelederen: Da takker komiteen for ditt bidrag og ønsker deg tilbake – hadde jeg nær sagt – i permisjon.

Vi avventer neste sekvens, som skal starte kl. 12.25.

Høringen ble avbrutt kl. 12.16.

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.18.

Høring med utenriksminister Jonas Gahr Støre

Møtelederen: Da kan høringen fortsette.

Jeg vil få ønske velkommen til utenriksminister Jonas Gahr Støre. Du skal få 10 minutter til innledning. Du har også med deg to bisittere, ekspedisjonssjef Rolf Einar Fife og ekspedisjonssjef Ove Thorsheim, eller er det bare én? Foreløpig velkommen til ekspedisjonssjef Rolf Einar Fife.

Utenriksministeren har 10 minutter – vær så god.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Takk, komitéleder, og takk, medlemmer, for denne anledningen. Og takk for invitasjonen til høringen. Det kan hende at jeg også blir supplert av ekspedisjonssjef Ove Thorsheim om kort tid – det gikk så fort som det burde!

Jeg vil innledningsvis formelt vise til grunnlaget for høringen i dag, nemlig justisministerens redegjørelse i Stortinget den 17. november 2010. I det følgende vil jeg begrense meg til spørsmål som berører mitt eget ansvarsområde. Jeg finner for øvrig den redegjørelsen utfyllende, og jeg ønsker ikke å gjenta alt som er sagt av justisministeren der. Jeg slutter meg selvfølgelig helt til det han har sagt.

Først litt til debatten siden redegjørelsen.

De folkerettslige rammer utgjorde viktige premisser for justisministerens redegjørelse i november. Jeg vil kort kommentere enkelte synspunkter som har kommet opp i den offentlige debatten i etterkant av redegjørelsen.

I sine avsluttende konklusjoner slo justisministeren i november fast at en sikkerhetsenhet ved ambassaden kan bedrive observasjon, ta bilder og nedtegne informasjon om personer. Enkelte har hevdet at dette, som et generelt utgangspunkt, er misvisende. Til det er det å si at ingen ambassade har anledning til å drive slik virksomhet uten begrensninger. Dette følger også av redegjørelsen i november. Kort sagt: Norsk lov gjelder også her.

Et spørsmål som følger videre, er hvorvidt det går en grense for hvilke personopplysninger en fremmed ambassade kan hente inn også utenfor ambassadens nærområde, uten å krenke norsk statsmyndighet. Mitt svar er ja, det går en grense. Igjen: Norsk lov gjelder. Det klare utgangspunktet må være at eventuelle observasjoner knyttes til sikkerhet ved en ambassade, og må uansett begrenses til et geografisk område som ligger i ambassadens umiddelbare nærområde. Jeg forsto at det også var et tema dere var inne på i høringen med justisministeren.

Hva som er naturlig å betrakte som en ambassades umiddelbare nærområde, vil kunne variere noe med hensyn til den aktuelle trussel eller hendelse, og grensen vil her til en viss grad bero på skjønn.

Det er et legitimt formål å styrke sikkerheten ved ambassaden og trygge liv og helse til dem som jobber der. Det er et ansvar Norge har som vertskap for enhver ambassade. Aktiviteten som en ambassade selv driver, kan imidlertid ikke gis et større omfang enn det formålet tilsier. Og som det ble nevnt i redegjørelsen i november, foreligger det også andre elementer som ytterligere begrenser adgangen til å drive en slik virksomhet.

Et annet spørsmål som har vært reist i media, er hvor-

vidt det bør kreves notifikasjon til eller godkjenning fra norske myndigheter for å etablere ambassadelokaler utenfor selve ambassadens område. Enkelte stater, Storbritannia og USA, krever at diplomatiske representasjoner må søke om vertslandets godkjenning for å ta i bruk bestemte lokaler til ambassadens virksomhet. Andre stater, herunder Norge, stiller ikke noe slikt krav. Det er ingen forpliktelser til det, i henhold til Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Krav om registrering eller forhåndstilmelding av lokalene vil ikke i seg selv avklare spørsmål om hva slags aktivitet som etter sin art lovlig kan drives der. Og igjen: Norsk lov gjelder. Men det kan fremme oversiktighet med hensyn til mottakerstatenes mulighet til å gi ambassadene beskyttelse. Hvis vi har et slikt ansvar, er det jo nyttig å vite hvor ambassaden holder til. Derfor anser jeg det naturlig å se nærmere på hvorvidt vi skal innføre også en slik notifikasjonsplikt. Det krever noe utredning, og vi kommer til å gå i gang med det.

Så var det en tiltaksliste som var annonsert av justisministeren, og la meg kort kommentere den. Utenriksdepartementet arbeider i samarbeid med Justisdepartementet med oppfølgingen av de tiltak som justisministeren tok opp i sin redegjørelse. Det er i hovedsak tiltak nr. 3 og 4 som direkte berører mitt ansvarsfelt. Om disse vil jeg spesielt si: Vi har i samråd med Justisdepartementet innledet oppfølging overfor den amerikanske ambassade med sikte på å klargjøre rammene for sikkerhetsstyrkens oppgaver utenfor ambassadens område. Utenriksdepartementet sendte den 14. januar i år ut en sirkulærnote – den er tilgjengelig her og også på nett – altså en formell henvendelse til alle ambassader etablert i Oslo, hvor ansvaret for ambassadens sikkerhet tydeliggjøres. Dette er et nytt tiltak i norsk praksis overfor de utenlandske ambassadene. La meg skyte til: Ikke at det har vært uklarhet om det formelt tidligere, men vi har funnet ut at det å sende ut en slik samlet note – den er på to sider – er en tydeliggjøring av det som har ligget der hele tiden, spesielt gjort relevant i lys av denne spesielle saken.

La meg kort referere hovedpunktene i noten: For det første slår den fast at det er Norge som er ansvarlig for ambassadens ytre sikkerhet, og vi bekrefter at vi tar dette ansvaret alvorlig. Dette er et veldig viktig fundament. Det er ikke slik at Norge fraskriver seg noe ansvar ved å la det gå over på en ambassades eget initiativ. Norge har her et fullt ansvar. Notene gjør også kort rede for hvordan sikkerhetsarbeidet er organisert på norsk side, og minner om relevante kontaktpunkter hos norske politimyndigheter for sikkerhetsrelaterte spørsmål. Dessuten, og det er kanskje det viktigste punktet i denne sammenhengen, gjør noten det klart at dersom en ambassade ønsker iverksettelse av tiltak med tanke på ytre sikkerhet utover de tiltak norske myndigheter allerede treffer, skal dette formelt meddeles Utenriksdepartementet ved diplomatseksjonen i forkant. Det er en presisering, og vi forventer at den blir fulgt opp. Dette innebærer at eventuell iverksettelse av supplerende tiltak vil skje enten i regi av norske myndigheter eller etter klarering fra de sistnevnte side. La meg være presis her: Det vi understreker, er at hvis en ambassade anser at den har behov for ekstra sikkerhet, bør det meddeles. Hvor-

vidt det behovet skal dekkes av norske tiltak eller fra ambassadens eget tiltak, må da vurderes ut fra hva som er behovet.

Utenriksdepartementet vil i sin regulære kontakt med fremmede staters representasjoner i Oslo legge ytterligere vekt på kravet om at ambassadens personell respekterer norsk rett, i samsvar med Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Dette fremkommer også av den nevnte sirkulærnoten av 14. januar. Likeledes vil vi, sammen med justismyndighetene, se på behovet for mer formalisering av og rutiner for rapportering vedrørende ambassadesikkerhetsarbeidet på det praktiske og operative området – ikke at det er mangelfullt og dårlig i dag, men det kan være grunn til presisering.

Til slutt vil jeg kommentere spørsmål knyttet til UD's befattning med denne saken.

I justisministerens redegjørelse i november ble det vist til at gjennomgang av UD's arkiver og samtaler med berørte medarbeidere ikke har avdekket at representanter for den amerikanske ambassaden overfor UD har redegjort for sikkerhetsenheten eller dens aktiviteter – for å si det slik – som vi etter denne noten ville ha funnet det naturlig at man gjorde, som jeg også uttrykte i etterkant av redegjørelsen, og som jeg også har uttrykt overfor den amerikanske utenriksminister i direkte samtale. Videre opplyste justisministeren at UD aldri har gitt noen form for tillatelse eller samtykke. Tiden som har gått etter redegjørelsen i november, har ikke frembrakt nye opplysninger om dette.

I invitasjonsbrevet til høringen ble det vist spesielt til diplomatseksjonens rutiner og prosedyrer knyttet til sikkerhet for fremmede lands representasjoner i Norge. La meg utdype dette temaet noe nærmere, utover de opplysninger justisministeren ga i sin redegjørelse. Det er Justis- og politidepartementet og politiet som har det utøvende operative ansvaret for arbeidet med ambassadens sikkerhet. UD har imidlertid ansvaret for at våre internasjonale forpliktelser blir ivaretatt på dette området. Disse forpliktelsene er særlig tuftet på Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem og konsulært samkvem. Konvensjonen inneholder bestemmelser om mottakerstatenes plikt til å iverksette adekvate tiltak for å ivareta sikkerheten for sendestatenes stasjoner og diplomater. Videre gir konvensjonen enhver ambassade rett til å kommunisere med norske myndigheter gjennom UD, altså det som vi omtaler som diplomatiske kanaler. For å presisere: Situasjonen er at UD har ansvaret for overholdelse av Norges folkerettslige forpliktelser vedrørende ambassadesikkerhet. Ambassaden har rett til å kommunisere med UD i slike spørsmål, mens det faktiske sikkerhetsarbeidet forestås av Oslo politidistrikt. Utgangspunktet er at det daglige og rutinemessige samarbeidet mellom politiet og UD vedrørende ambassadesikkerhet foregår på et mest mulig effektivt og praktisk nivå, samtidig som saker av mer prinsipiell karakter løstes opp på et høyere nivå, avhengig av sakens karakter. Det er diplomatseksjonen i UD's avdeling for kultur, norgesfremme og protokoll som er vårt kontaktpunkt for politiet i spørsmål om ambassadesikkerhet. Tilsvarende finnes det kontaktpunkt i Oslo politiet for disse sakene, både for am-

bassadene og for UD. Departementets praksis i saker som angår ambassadesikkerhet, er altså at man forholder seg til Oslo politidistrikt på ulike nivåer, og i prinsipielle overordnede saker også til Politidirektoratet og Justis- og politidepartementet. Dertil kommer trusselvurderingene som gis av PST.

Så skal jeg si noen ord om hvilken kunnskap UD har hatt om sikkerhetsvirksomheten ved den amerikanske ambassaden, hvordan kunnskapen har tilflytt oss, og hvordan vi i departementet har forholdt oss til de opplysningene som har fremkommet. Justisministeren omtalte dette bl.a. i sin redegjørelse. De møtene som vi hadde med Justisdepartementet som det er referert til i redegjørelsen, var rene sonderingsmøter. De inngikk som et ledd i den rutinemessige informasjonsutveksling om ambassadesikkerhet, som jeg nettopp har beskrevet. De konkrete møtene fant sted på anmodning fra Politidirektoratet. Det var på møtene enighet mellom UD og direktoratet om å avvente mer og bedre informasjon fra politiet før UD eventuelt tok saken opp via diplomatiske kanaler. Poenget var at den amerikanske ambassaden ikke kunne innkalles på grunnlag av indikasjoner på at det kunne foregå en form for spaningsvirksomhet utenfor ambassaden. Til det trengtes det mer belegg. Som en foreløpig reaksjon var man innforstått med at det fra Oslo-politiet ble tatt kontakt med ambassadens sikkerhetsansvarlige i sakens anledning. Det var intensjonen å ta saken videre i UD dersom det ble bekreftet uønsket virksomhet, men det kom aldri slik informasjon fra politiet. Dette skyldtes, ifølge politiet selv, at det ikke var noe mer av betydning å rapportere.

Jeg vil understreke at bortsett fra disse to møtene i januar og februar 2007 har vår gjennomgang vist at det ikke på noe tidspunkt i de mange møter som har vært holdt mellom politiet og UD om sikkerheten ved den amerikanske ambassaden gjennom årene, har vært nevnt noen form for spaningsgruppe eller mulighet for at en slik gruppe skulle drive med ulovlig virksomhet.

Så til slutt: La meg bemerke at vi allerede ved meddelelsen til de utenlandske ambassadene i Oslo med krav om formelle prosedyrer vedrørende behandling av sikkerhetsspørsmål har gitt et praktisk bidrag, for å hindre at det igjen skulle oppstå uklare situasjoner rundt slike spørsmål – håper vi. Det har vært intensjonen bak det vi nylig har gjort.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da gir jeg ordet til Anders B. Werp, fra Høyre, som er ordfører for saken. Du har 10 minutter – vær så god.

Anders B. Werp (H): Takk skal du ha.

I justisministerens redegjørelse slår han fast at «dersom ambassader ønsker å iverksette sikkerhetstiltak utover indre sikkerhet, må dette kommuniseres til norske myndigheter gjennom diplomatiske kanaler».

Utenriksministeren var selv inne på akkurat det momentet. Men kan utenriksministeren si at det har skjedd i denne saken, slik vi nå kjenner den?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Leder, jeg mener at det følger av det jeg nå sier, at det ikke har skjedd i denne saken. La meg utdype det ved å si at jeg mener redegjørelsen til justisministeren gjør det helt klart at det har vært informasjon fra den amerikanske ambassaden mot norsk myndigheter i stort, nemlig de politifaglige. Og det har vært ulike indikasjoner på det tilbake til 2000-tallet.

Men til spørsmålet, helt presist, om Utenriksdepartementet er informert om dette, så er svaret nei. Burde vi ha vært informert? Jeg mener svaret på det er ja, og jeg mener at vi gjennom de kontaktene vi nå har hatt, har formidlet dette klart overfor samtlige diplomatiske stasjoner. Jeg har også funnet det nødvendig å si dette direkte til amerikanerne.

Anders B. Werp (H): Takk.

Utenriksministeren var også inne på at det i 2006 og 2007 var møter mellom Utenriksdepartementet og representanter for departementet og justismyndighetene knyttet til at politiet hadde foretatt, eller i hvert fall satt på informasjon, om at det var observasjonsvirksomhet utenfor den amerikanske ambassaden, og at man ble enig med Utenriksdepartementet om at dere skulle vurdere om det var grunnlag for en henvendelse gjennom diplomatiske kanaler til den amerikanske ambassaden.

Kan utenriksministeren utdype hva som ble vurdert? Du var jo inne på at man måtte ha mer konkrete opplysninger. Vil det si at det man satt på, ikke ble vurdert sterkt nok eller godt nok til å ta i bruk de såkalte diplomatiske kanalene?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er et stort antall diplomatiske representasjoner i Oslo. Jeg har erfart i min tid som utenriksminister at jeg har stor tillit til at diplomatseksjonen har en veldig nær oversikt over og et nært forhold til hva som rører seg i det diplomatiske miljøet i Oslo. Vi får gjennomgående gode tilbakemeldinger på at Utenriksdepartementet er et veldig tilgjengelig departement for alle de ulike representasjonene. Jeg sier med dette at det er en trenet forsamling som mottar ulike behov og ulike henvendelser knyttet til ambassaders stilling, bl.a. på sikkerhetsområdet i vår by.

Det som er min vurdering av denne konkrete saken, er at det som forelå på dette møtet fra politiets side, var at man delte inntrykk av en virksomhet rundt den amerikanske ambassaden som politiet selv stilte enkelte spørsmål ved, og det ble i den regulære kontakten mellom UD og politiet stilt spørsmål ved om dette var noe som også burde tas opp i den diplomatiske kanal.

Jeg mener at diplomatseksjonen her opptrer veldig korrekt ved å si at det er noe man ikke kan utelukke. Men for å ta opp en slik sak, bør vi ha noe mer informasjon om fakta, konkrete ting, observasjoner som man kan bringe til torgs. Slik informasjon kommer ikke, men det kommer et inntrykk av at politiet tar opp dette via sine egne kanaler.

Hvis jeg så kan få legge det til, har noen stilt spørsmål om utenriksministeren burde vært orientert om den utvekslingen, hvilket jeg da i dette konkrete tilfellet ikke var. Jeg mener svaret på det ikke er et maktpåliggende ja.

Jeg er helt overbevist om – og dette er hypotetisk – at dersom politiet hadde kommet tilbake med konkret informasjon som gjorde det nødvendig å ta det opp, så ville dette vært en helt naturlig klareringssak på politisk nivå, men at diplomatseksjonen her har utvist godt skjønn ved å be om å få mer informasjon før man gikk videre med en sak av denne karakter. Og når politiet sier at de har tatt det i sine egne kanaler, mener jeg det ga et fullgodt svar for seksjonen.

Anders B. Werp (H): Takk.

Norske myndigheter har jo ansvaret for utenlandske ambassaders og representasjoners sikkerhet. I lys av det som har skjedd, og i lys av det vi vet i dag og det som er igangsatt, vurderer utenriksministeren at sikkerhetstiltakene ved den amerikanske ambassaden nå er avklart mellom departementet og ambassaden?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: La meg først si at sammenlignet med mange andre byer er Oslo er sikker by. Vi har ordensmakt i vårt land som bidrar til det, og de tar sitt ansvar alvorlig i forhold til utenlandske ambassader. Så skal man alltid være på vakt, aldri utelukke at situasjonen kan bli alvorlig. Jeg oppfatter at også politiet er klar over det gjennom ulike deler av sin tjeneste. Så man skal være varsom med å si at en sikkerhetssituasjon er avklart. Det er jo fordi dette er et bevegelig bilde at man må ha høy grad av årvåkenhet og oppmerksomhet, noe som også gjør at enkelte ambassader – og vi skal her vedgå at den amerikanske ambassaden, som alle amerikanske ambassader, har en særlig grunn til å følge med på dette av årsaker som vi kjenner – også har vurdert behovet for egne sikkerhetstiltak.

Jeg har gjennom samtaler med den amerikanske ambassaden nylig hatt inntrykk av at disse dialogene er velfungerende. Det pågår – som justisministeren minnet om – en etterforskning i saken, som må respekteres og følges. Det får en viss betydning for hvordan ambassaden tenker. Men jeg vil svare på det at norsk politi synes å ta sitt ansvar for den amerikanske ambassadens sikkerhet på største alvor. Og jeg har inntrykk av at den amerikanske ambassaden også oppfatter at det er slik det forholder seg.

Anders B. Werp (H): For å avslutte: Er Utenriksdepartementet nå innforstått med alle tiltakene som er iverksatt med tanke på sikkerheten til ambassaden? Og et tilleggsspørsmål: Skal Utenriksdepartementet etter utenriksministerens mening til enhver tid være orientert om sikkerhetstiltakene, eller er det primært en politioppgave?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg vil si at UD som myndighet har ikke et ansvar for den daglige sikkerheten ved norske utenriksstasjoner. Der har vi Justisdepartementet og politimyndighetene, og de tar dette på største alvor med tanke på utenlandske ambassader nettopp i vår by. Det jeg har sagt, er at det å igangsette en slik virksomhet som SDU var – og eventuelt om det skulle bli behov for det i fremtiden – er av en slik størrelse at Utenriksdepartementet burde blitt informert i tråd med at vi er inn-

gangspunktet for de såkalte diplomatiske kanalene. Men vi skal være veldig ryddig på at det operative ansvaret for sikkerhet ligger i andre deler av det norske myndighetsapparatet. Derfor er det heller ikke naturlig at Utenriksdepartementet er kjent med alle detaljer, løpende, i hvordan det sikkerhetsoppdraget løses.

Jeg tror at redegjørelsen og den oppfølgingen vi har gjort, har bidratt til å tydeliggjøre disse ansvarsforholdene internt i norsk forvaltning – det skal vi også medgi – men ikke minst i forhold til utenlandske ambassader.

Møtelederen: Takk. Da går vi videre til Arbeiderpartiet, som har 5 minutter. Sigvald Oppebøen Hansen, vær så god.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Takk, leiar.

Me har nyleg sett at det har vore ein sjølvmondsbombar i Sverige. Me har sett arrestasjonar i Danmark. Er det utanriksministeren si oppfatning at det er terrorangrep på amerikanske ambassarar og 11. september som er grunnlaget for at ein ønskjer å ha eit strengt tryggleiksopplegg ved den amerikanske ambassaden i Oslo?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg skal som norsk utenriksminister være varsom med å opphøye meg til å kunne gi en vurdering av hvordan amerikanerne leser sin sikkerhetssituasjon, og hva som er kilden til grunnene til å passe særlig på her. Men hvis vi tolker dette ut fra den amerikanske ambassadens egen forklaring til denne virksomheten, går man jo tilbake til slutten av 1990-tallet og målrettede angrep på amerikanske ambassader på andre kontinenter, og derfor, vil jeg si, naturlig nok, og med stor grad av forståelse, har alle amerikanske ambassader vært opptatt av sin egen sikkerhet. Dette kommuniserer vi både politisk og – jeg vil også legge til – gjennom alle andre myndighetskanaler til amerikanerne. Utover det skal jeg være varsom med å gradere ulike hendelser og sikkerhetstrusler. De to som representanten nevnte, er jo ikke direkte relatert til en ambassades sikkerhet. Jeg tror det utsagnet som norske myndigheter brukte etter 11. september, står seg fortsatt. Vi har ikke indikasjoner på at det er målrettede trusler mot mål i Norge, men ikke noe land kan utelukke at slikt kan skje. Det er klart at de hendelsene i de nordiske hovedstedene har noe å si for klimaet og for dem som er ansvarlig for å ta vare på sikkerheten vår i det daglige politiarbeidet og i tjenester som PST. Jeg legger til grunn at man gjør de vurderinger og analyser som er nødvendige, og som også man som amerikansk ambassadeansvarlig her i byen vil gjøre.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Så vil eg gå litt vidare med eit spørsmål som saksordføraren tok opp, nemlig den kontakten som var mellom politiet og diplomatseksjonen m.a. i januar 2007, og eg veit at det var fleire møte i etterkant av det òg. I dei brevvedlegga som komiteen har tilgjengeleg, står det at det har vore reist spørsmål om arbeidet ved enkelte høve er i ytterkant og framstår som uønskte. Det er altså stor usikkerheit knytt til kva slag type sak det blei operert med her. Mange vil likevel

spørje seg om kvifor ikkje den politiske leiinga blei informert. Du var litt inne på det i di forklaring til spørsmålet frå saksordføraren, men eg kunne tenkje meg at du svarar på det spørsmålet nok ein gong.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Ja, jeg kan gjøre det. Jeg tror da det er viktig at vi vurderer det ut fra situasjonen i 2007, og ikke med den informasjonen vi i dag har når vi har hele bildet rullet ut. Jeg opplever at diplomatseksjonen på det første møtet sier at de skal vurderer dette nærmere. De kommer til at de til det neste møtet sier at ja, den type formuleringer er ganske upresise, men det er allikevel klart alvorlig at noe er i ytterkant. Det var en debatt i Stortinget etter redegjørelsen om «ytterkant» betyr at det er utenfor kanten, eller om det er helt på grensen. Men i alle fall, det er noe som vekker interesse.

For å gå videre med en såpass potensielt alvorlig sak måtte man ha noe mer informasjon, og det kunne jo da hypotetisk ha fremkommet mer slik informasjon som gjorde det naturlig å henge noe på, og at man tok det opp via diplomatiske kanaler. Den informasjonen kom ikke. Tvert imot sa politiet at de hadde valgt å bruke en annen kanal for å ta opp og stille spørsmål rundt det.

Hvis man da tar på seg skoene til dem som får den tilbakemeldingen i diplomatseksjonen, mener jeg at det er forsvarlig og forklarlig at den politiske ledelsen ikke orienteres om det.

På bakgrunn av hva jeg ellers orienteres om i departementet, som er mye og smått og stort – slik det bør være, for små ting kan bli store, og store ting behøver ikke være store når man har vurdert dem – ser jeg ingen grunn til, ut fra noen form for bekvemmelighetshensyn fra min avdelings side, ikke å informere politisk ledelse om en slik sak, men at man etter saksgangen og de informasjonene vi fikk, ikke fant grunn til å gjøre det. Hadde jeg fått den type informasjon om noe i ytterkant, tror jeg at jeg hadde gitt den samme tilbakemeldingen som avdelingen selv kom til: Det må vi ha mer informasjon om før vi tar det direkte opp med ambassaden.

Møtelederen: Takk.

Da er det Fremskrittspartiets tur, og i og med at jeg skal stille spørsmål selv, overlater jeg møteledelsen midlertidig til nestleder Jan Bøhler.

Jan Bøhler overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk.

Jeg gir da ordet til Fremskrittspartiet ved Per Sandberg.

Per Sandberg (FrP): Takk skal du ha.

Hvor lenge har utenriksministeren kjent begrepet «Surveillance Detection Unit»?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det verserte, skal vi si, forlydender om at TV 2 kom med en sak omkring det, og det var de forlydende i dagene før sendingen, eller da jeg så nyhetssendingen på 21-nyhetene den dagen, som var første gangen den forkortelsen kom til min bevissthet.

Per Sandberg (FrP): Så det betyr også at diplomatseksjonen tidligere har vært ukjent med begrepet «SDU»?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: De vurderingene vi har gjort, og som vi også etter redegjørelsen har gjort videre gjennom våre arkiver, bekrefter det.

Per Sandberg (FrP): Takk.

Så hører jeg utenriksministeren si at man ikke har funnet noen – jeg holdt på å si – avtaler og ingen tillatelse på tross av at det fra det amerikanske utenriksdepartement er slått fast at virksomheten i SDU hadde godkjenning fra Norge. Jeg hører utenriksministeren si at det foreligger ikke noe slikt fra norsk UD, heller ikke fra Politidirektoratet, ikke fra PST, ikke fra Kripos og ikke fra Oslo politidistrikt. Kan man tro at det gjennom dialogen og møtevirksomheten mellom politi og diplomatseksjonen og andre er blitt akseptert, eller er det blitt en stille forståelse for etableringen av denne gruppen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg synes det er veldig vanskelig å spekulere rundt det. Og egentlig føler jeg meg fristet til å forholde meg veldig formelt til spørsmålet. Vi har gått etter i våre systemer for å se om det på noe tidspunkt kan ha vært gitt utsagn fra UD som skal ha indikert det. Vi har ikke funnet noe. Så hører jeg den amerikanske versjonen som sier at det har vært kontakt med politimyndigheten om enkelte deler av dette, og at amerikanerne sann sett har oppfattet at de har informert. Jeg er heller ikke i posisjon til å sette meg til doms over hvordan slike tilbakemeldinger kan ha blitt oppfattet. Jeg må forholde meg til mitt ansvarsområde som utenriksminister, og da er svaret det jeg har gitt.

Per Sandberg (FrP): Jeg skjønner at det nå iverksettes tiltak for å styrke sikkerheten, ikke minst rundt den amerikanske ambassaden. Jeg har forståelse for at det er vanskelig å utdype noe i forhold til hvorvidt man kjenner til at andre ambassader også har beveget seg inn på og utøvd samme virksomhet som den amerikanske ambassaden. Dette spørsmålet hadde jeg også til justisministeren, som ba meg stille det til utenriksministeren. Så mitt spørsmål er: Kjenner man til, eller gjør man noe, for å sjekke hvorvidt andre ambassader har beveget seg i samme sfære?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Hvis jeg bare kan få kommentere inngangen til spørsmålet, hvor lederen sier at han er kjent med at man nå styrker sikkerheten rundt den amerikanske ambassaden. Det er ikke, meg bekjent, truffet noen særskilte tiltak for det nå. Sikkerheten skal ivaretas. Det er poenget.

Til spørsmålet som her stilles, er ikke vi kjent med at noen annen ambassade har orientert om at de etablerer en lignende enhet. Det er naturlig nok veldig forskjell på hva ambassadene oppfatter som sin sikkerhetssituasjon, ut fra mange forhold. Men vi er ikke gjort kjent med noe som skulle ligne på dette.

Per Sandberg (FrP): Når jeg sier at jeg registrerer at man iverksetter tiltak for økt sikkerhet, er det ut fra det utenriksministeren selv sa i forhold til nye tiltak og noter om økt sikkerhet for ambassadene.

Men la meg gå videre. Vil utenriksministeren oppfatte en opprettelse av en gruppe med norske sikkerhetsfolk utenfor en ambassade som en følge av sikkerhetsreglene etter Wien-konvensjonen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg tror ikke komitelederen og jeg er uenige på det punktet. Jeg vil bare være litt presis på det. Det vi har sendt ut nå, er prosedyrer for å skaffe klarhet. Altså: Utenriksdepartementet ivaretar ikke den daglige sikkerheten, men jeg tror vi er helt på linje der.

Til spørsmålet er det her i stor grad snakk om det justisministeren var inne på, og som også jeg var inne på i mitt innlegg: Norsk lov gjelder. Vi må i tvilstilfeller om slike ting, i spørsmål om lagring av data ...

Møtelederen: Jeg beklager, men vi har gjort det sånn her at vi får helt nøyaktig 5 minutter. Så jeg må da si at vi går videre til neste spørrer, og heller kommer tilbake til den problemstillingen.

Jeg gir møteledelsen tilbake til Per Sandberg.

Per Sandberg tok igjen over som møteleder.

Møtelederen: Takk.

Det kommer muligheter på slutten til oppklaringer også.

Da er turen kommet til Sosialistisk Venstreparti. Vær så god, Akhtar Chaudhry, du har 5 minutter.

Akhtar Chaudhry (SV): Først bemerker jeg med tilfredshet at utenriksministeren mener at selv de små tingene som politiet mente ikke hadde noen stor betydning, burde blitt løftet opp på et politisk nivå. Jeg synes det er en klok tilnærming fra en klok politisk leder.

Så er spørsmålet: Regjeringen har nå fastslått at utenlandske ambassader har lov til å opprette egne overvåkingssenheter utenfor ambassadebygningene, lov til å ta bilder, nedtegne informasjon og registrere denne informasjonen i egne databaser enten i Norge eller i utlandet. Meg bekjent har den sveitsiske regjeringen avslått en tilsvarende anmodning fra amerikanerne. Jeg er da fristet til å spørre: Hvorfor vurderer vi og behandler vi, norske myndigheter, amerikanerne annerledes enn det Sveits gjør – som vi kunne sammenlikne oss med i denne situasjonen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg setter pris på at representanten mener utenriksministeren er klok, men jeg sa altså ikke at det var små ting som burde vært brakt til politisk klargjøring. Jeg sa at generelt sett bør det i et departement være slik at man ser at selv små ting kan ha politisk betydning. Jeg mener at det skjønnset som ble utvist av diplomatseksjonen, er innenfor rammen av hva som er rimelig.

Når det gjelder det sveitsiske tilfellet, er det veldig

vanskelig for meg å gå inn og kommentere det. Jeg vil også minne om at vi ikke har mottatt en anmodning fra USA om å godkjenne noe som helst i forhold til Utenriksdepartementet, så det er vanskelig å sammenlikne dette. Det justisministeren sier veldig godt på slutten av sin redegjørelse, hvor han svarer på hva er lov, og hva er ikke lov, indikerer at det som er lov, er lov i Norge, og det kan man iverksette, bl.a. på dette området. Betyr det at det ikke er grenser for hva man kan gjøre? Nei. Og hvordan skal dette ivaretas? Er det grunn til å avklare det? Vel, så står norske myndigheter åpne for å svare på den type spørsmål. Hva som var den sveitsiske vurderingen, sveitsisk regelverk, er vanskelig for meg å si. Jeg tror i realiteten ikke det er så stor forskjell på hvordan vi ville sett det. Men som sagt, en slik anmodning kom ikke til Norge.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg er mer opptatt av, og min kobling var, ut fra den refleksjonen som utenriksministeren nå gjorde, at politiet burde ha dratt opp disse de små tingene, som du oppfattet som små ting, på et høyere politisk nivå.

Så er de riktige de vurderingene som utenriksministeren nå gjør mellom vår regjering og sveitsernes. Spørsmålet er: Har utenriksministeren noen refleksjon rundt hvorfor norske myndigheter synes at det som foregår i Norge, er helt all right, mens sveitserne på anmodning mener at det er noe som ikke bør foregå i Sveits? La meg også legge til: Hadde det fra amerikanerne kommet en anmodning om å få foreta det de foretar seg i Norge, akkurat det samme som de kom til sveitserne med, hadde vi da sagt ja, eller hadde vi sagt nei?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er et hypotetisk spørsmål jeg egentlig synes det er umulig å svare på, for jeg er ikke kjent med hva det er sveitserne er blitt seg forelagt. Dessuten vil jeg også si at denne saken har en så pass stor grad av alvor at det er igangsatt etterforskning. Slik at det å få avklart om det er ting her på utsiden av norsk lov, det kan ikke jeg som utenriksminister sitte og si. Det kan heller ikke justisministeren gjøre. Men det er igangsatt etterforskning i den kanalen det hører hjemme i vårt land. Derfor var det en viktig premiss i justisministerens redegjørelse, og det vil det også være i mitt innlegg, at helheten i dette bildet har vi ikke før den prosessen er avsluttet. Da kan det hende at man kan gi mer utfyllende svar på representanten Chaudhrys spørsmål, men på det nåværende tidspunkt må vi være veldig formelle og si at det å ivareta sikkerheten gjennom en slik enhet i prinsippet ikke er forbudt i Norge. Det er altså helt avhengig av om man har overholdt norske lover og regler.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg har kopi av et brev som jeg regner med at utenriksministeren også omtalte, en kopi av et brev amerikanerne sendte til Oslo-politiet i mai 2005, og det påstås at det er den eneste kontakten som amerikanerne tok overfor norsk politi. Norsk politi sier at de ikke har mottatt det engang. Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Oppfatter han det som godt nok fra amerikanerne

når det gjelder å orientere oss om at de har opprettet en enhet i Norge?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Kan jeg stille et oppklarings spørsmål? Er det 2000 eller 2005?

Akhtar Chaudhry (SV): 2000. Mai 2000.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Akkurat. Det spørsmålet er det justisministeren som egentlig må gi en vurdering av. Det er under hans ...

Møtelederen: Det er helt riktig, og utenriksministeren får heller ikke anledning til å svare ytterligere, for tiden er ute.

Vi går videre, og da er det Senterpartiet som skal stille spørsmål. Ordet er ditt, Jenny Klinge.

Jenny Klinge (Sp): Eg har fått gode svar på stort sett alle dei spørsmåla eg tenkte å stille, men eit spørsmål til kan eg kome med.

I justisministeren si utgreiing blir det skissert fleire tiltak, både tiltak som han vil setje i verk, og vurderer å setje i verk. Så er det heilt rett det som blir peika på, at denne saka er under etterforsking, vi kan ikkje no slå fast om det har vore lovbrøt. Det er det viktig å presisere. Men i punkt 7 i utgreiinga seier justisministeren:

«Etter at saken er ferdig etterforsket og påtalemessig behandlet, vil jeg, eventuelt i samråd med utenriksministeren, vurdere om det foreligger behov for å iverksette ytterligere tiltak.»

Spørsmålet mitt går på om utanriksministeren ser for seg at det kan bli behov for det, og då tenkjer eg kanskje spesielt på dette med kommunikasjon, rapportering, kontakt mellom ulike instansar. For no er ein i gang med ei etterforsking. Målet må no vere at ein skal unngå å kome i den situasjonen igjen seinare, og heller kunne førebyggje.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg er helt enig i representantens føring på den konklusjonen. Det er vanskelig å gi noe utfyllende svar på det før vi ser utfallet av den etterforskningen og hva som fremkommer – det kan jo være et veldig bredt spekter av utfall som der vil komme. Vi har uten å vente på det sendt ut den noten jeg nevnte. Jeg tror den kommer til å bidra til å gi mer struktur og mer klarhet rundt disse spørsmålene, økt bevissthet. Det tror jeg kan ha en viss forebyggende effekt på at vi kommer opp i gråsoner. Og så, som sagt, vil justisministeren og jeg og regjeringen, med de underliggende etatene vi har ansvar for, ta en grundig gjennomgang når Østfold politidistrikt har avsluttet sitt arbeid og det eventuelt er andre deler av rettssystemet som har avsluttet sin del av arbeidet.

Møtelederen: Takk.

Da har alle partiene fått stilt spørsmål, og det åpnes for en kort runde med oppklarings spørsmål, på inntil 5 minutter totalt. Jeg ber om korte spørsmål og forhåpentligvis korte svar.

Hans Frode Kielland Asmyhr.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Et par oppfølginger: Det kunne vært fint om utenriksministeren kommenterte dette forholdet til Wien-konvensjonen – han ble avbrutt i svaret på komitelederens spørsmål tidligere.

Det er jo ikke noen tvil om at den amerikanske ambassaden har en utfordrende sikkerhetsmessig situasjon. Derfor skal den jo flyttes, bl.a. Men hvordan skiller den sikkerhetsmessige dialogen som du som utenriksminister har med amerikanerne seg fra den samme dialogen i forhold til andre lands ambassader? Kunne du si noe mer om det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Det er ikke noe i Wien-konvensjonen som gjør det umulig for en ambassade å ansette lokalt ansatte – nasjonale. Vi gjør det, amerikanerne gjør det. Og til hvilke formål det er, det er ikke noe i Wien-konvensjonen som setter hindringer for det.

Nå vil jeg av naturlige årsaker ikke gå i detaljer på hvilke sikkerhetssamtaler Utenriksdepartementet har med ulike ambassader. Det tror jeg komiteen vil forstå. Men det følger jo av ambassader for land som er i en utsatt sikkerhetssituasjon også utenfor sitt eget territorium, at vi er særlig opptatt av det. Jeg tror imidlertid jeg vil si som en prinsipiell tilnærming at alle ambassader har krav på god beskyttelse, god sikkerhetsoppfølging, og vi skal tilstrebe at de også får det når de er i Norge.

Møtelederen: Anders B. Werp – vær så god!

Anders B. Werp (H): Takk.

Hele denne saken dreier seg om balansen mellom retts-sikkerheten for norske borgere på den ene siden og ivaretagelsen og myndighetenes ansvar for ivaretagelsen av sikkerheten for ambassadene på den andre siden. Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Hvilken rolle kan og bør Utenriksdepartementet ha for å ivareta de to viktige dimensjonene på en bedre – jeg understreker bedre – måte for framtiden?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Nå synes jeg det er vanskelig å konkludere med at det har vært dårlig ivarettatt. Hvis det har foregått lovbrudd, er det klart at dette gir grunn til ettertanke. Det Utenriksdepartementet må gjøre, som ikke er en del av ordensmakten, men som har kanalen for de diplomatiske kontaktene, det er å sørge for at vi er helt tydelige i å formidle hva som er norsk lov, norske forventninger, og også vise hvordan Norge løser sitt oppdrag etter Wien-konvensjonen, nemlig om å ivareta sikkerheten for ambassadene. Jeg mener, som jeg sa innledningsvis, at vi har en veldig tydelig dialog på det. Vi får veldig tydelige tilbakemeldinger om at UD er lett tilgjengelig, har en åpen dør, er lett å komme i kontakt med, raskt – mye raskere enn i veldig mange andre land. Den noten vi har sendt ut nå, har ytterligere tydeliggjort det. Så det er langs det sporet UD må bidra med å være veldig tydelig til å formidle hva som er norsk regelverk og norsk ansvarsdeling.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Akhtar Chaudhry, og jeg gjør oppmerksom på at det er akkurat 2 minutter og 6 sekunder igjen.

Akhtar Chaudhry (SV): Ut fra de redegjørelsene som foreligger og ikke minst dagens samtaler lurer jeg på om andre ambassader som vi kan tenke oss subjektivt eller objektivt ville ha behov for denne type trygghet – Israels ambassade vil være en slik ambassade, Irans ambassade vil være en slik ambassade, Kinas ambassade vil være en slik ambassade – har denne type kartlegging av sine egne sikkerhetsbehov som er påstått av TV 2, at folk har tatt bilder av norske borgere på Eidsvoll's plass, helt ned på Youngstorget. Har vi noen informasjon om det, eller har vi det ikke?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Leder, jeg vil være formell på dette. Vi forutsetter at alle ambassader i Norge følger norsk lov. Det er de forpliktet til å gjøre, at de har kontakt med oss når det gjelder sikkerhetsbehov. Justisministerens konklusjon var at det å ta vare på sikkerheten, den ytre sikkerheten, ikke uten videre er i strid med norsk lov. Men det er grenser, og norsk lov trekker opp klare slike grenser. Vi finner det, som jeg nå har sagt, naturlig at etablering av en slik enhet blir varslet til UD – jeg går ut fra at alle ambassader har fått med seg det – og alle ambassader har mottatt vår note av 14. januar som også tydeliggjør det. Mistanker om brudd på norsk lov utover det – ikke det at jeg har mistanker – vil jeg henvise til ordensmakten og til de tjenestene som skal passe på det. Det er ikke det Utenriksdepartementet er satt til å gjøre.

Akhtar Chaudhry (SV): Kan jeg få et oppfølgings-spørsmål?

Møtelederen: Du har 25 sekunder.

Akhtar Chaudhry (SV): Når det er sendt en slikt note om at de må fortelle om de har opprettet en slik enhet, har Israels, Kinas, Irans og Iraks ambassader meldt fra om at de har det, eller om de ikke har det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Noten gikk ut den 14. januar. Vi har ikke fått noe av den type informasjon etter det.

Møtelederen: Takk skal du ha. Da er utspørringen over, men jeg vil likevel gi utenriksministeren en mulighet til å oppsummere kort, hvis man har ønske om eller behov for det.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre: Jeg takker for anledningen til å svare på spørsmålene. Jeg har ikke noen utfyllende oppsummering, annet enn å si at det som er viktig i denne sammenhengen, er at vi som statsråder er nøye på vårt eget ansvarsområde. Det er det vi kan svare på, og – for at vi skal hindre at ting faller mellom stolene – sørge for at det er gode kontakter mellom ansvarsområdene. Jeg mener at vi generelt sett har det i Norge, men at denne saken ytterligere understreker behovet for at vi ettergår de rutinene, både mellom departementene på politisk nivå og embetsnivå, og etatene. Slik sett har tiden etter justisministerens redegjørelse gitt anledning til å gå

opp det på nytt, slik at vi er best mulig rustet for å ta det ansvaret vi fra Utenriksdepartementets side ser vi har etter Wien-konvensjonen, og som justisministeren ganske sikkert vil si at vi har etter å ha ivarettatt at norsk lov følges og respekteres.

Møtelederen: Da takker vi for ditt bidrag.

Til komiteen: Det er pause fram til kl. 13.30, men jeg ber om at komiteen er på plass kl. 13.29. Takk.

Høringen ble avbrutt kl. 13.02.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.30.

Høring med tidligere justisminister Odd Einar Dørum

Møtelederen: Da tar vi opp igjen høringen.

Jeg vil først få ønske velkommen tidligere justisminister Odd Einar Dørum. Jeg kunne ha gjort som flyvertinnene: repetere fremdrift med mikrofon og klokke. Mikrofonen lyser når det er 30 sekunder igjen, slå den av når du ikke snakker, slå den på når du snakker.

Du har 10 minutter til innledning. Vær så god.

Odd Einar Dørum: Først vil jeg si at dette med flyene er ganske bra, for det er uttrykk for de rutiner som gjør at vi har best sjanse til å klare oss hvis det smeller. På den måten er det utrolig viktig at dere har en høring. Det har dere her fordi dere skal løfte opp en sak, og la det ligge der.

Mitt forhold til saken er i grunnen utrolig knapt og pre-sist referert av statsråd Storberget i redegjørelsen for Stortinget. Jeg ble konfrontert med saken da TV 2 jobbet med den. Da ble man avkrevd et taushetsløfte om ikke å gå til andre medier, og det holder man. Så kommer det på lufta. Da var jeg rett før kalt inn av TV 2 til å se materialet, og hadde en spontan reaksjon, og den gikk på lufta. Da sa jeg at dette kjente jeg ikke til. Og så sa jeg vel i tillegg at har noen noe alvorlig å snakke med meg om, så bør de komme.

Etter at det så ble offentlig, hvor Storberget var i studio, gjorde jeg to ting: Jeg sjekket med dem som sto nær meg politisk, nemlig mine statssekretærer i Bondevik II. Etter at jeg hadde foretatt den runden med mine statssekretærer, for statssekretærer tegner og fanger en statsråd på godt og på vondt, var resultatet at de heller ikke hadde noen annen innsikt eller kunnskap enn det jeg hadde. Det meddelte jeg til Storberget ganske umiddelbart. Så seg det på meg at dette kanskje kunne ha startet før, nemlig i 2000, og da er vi jo i skjæringspunktet mellom Bondevik I og Stoltenbergs første regjering. Så ser jeg av materialet at de første tingene som er registrert, er i april 2000, slutten av 2000 og inngangen av 2001. Men da hadde jeg jo ikke sett det materialet. Jeg tok da samme runde og spurte mine statssekretærer i Bondevik I, og jeg fikk samme reaksjon. Det ringte jeg også og meddelte til Storberget.

Deretter er mitt forhold til saken som for resten av offentligheten, at jeg hørte redegjørelsen i Stortinget. Den redegjørelsen Storberget da holdt, måtte jeg nikke til, for jeg syntes det var et solid stykke håndverk, også de tiltakene som ble presentert. Så tenkte jeg: Hva ville du gjort selv? Jo, du ville bedt om å få faktakunnskap på bordet, du ville lagt faktakunnskap fram, du ville ikke forsøkt å filtrere det eller sensurere det, men lagt det fram, uansett hvor det kom fra – om det kom fra Oslo-politiet, Politidirektoratet eller Politiets sikkerhetstjeneste. Du ville lagt det fram. Og det skjedde. Så ville du tenkt på tiltak, og det var en tiltaksliste. Så tenkte jeg: Ja – og de to viktigste punktene kom jo først. Det kom jo et punkt som heter: Hva er terskelen for å melde og ikke melde? – altså punkt én, mot justismyndighetene, internt i systemet der, og det andre er opp mot Utenriksdepartementet, i det systemet og i regjering. De står først.

Så er jo kjernespørsmålet – når man har levd noen år: Liker noe land at noen tar seg til rette på et lands territorium? Selvfølgelig ikke. Jeg er gammel nok, og det er sikkert mange andre her også, til å ha opplevd og huske Bouchikhi-saken. Jeg har til og med hatt en mulighet til å si til israelske myndigheter noen år etterpå at det er sånn vi ikke skal ha det.

Jeg har brukt veldig mye tid til å reise og besøke andre land, fordi vi etter 2001 hadde alvorlig organisert kriminalitet, også den organiserte kriminaliteten som vi kaller terror. Da er det veldig viktig at man knytter kontakter. Så jeg har reist ganske mye i denne verden, og som en del av reisene besøkt andre lands tjenester. Og jeg må si at tatt i betraktning alle de store og små spørsmål som jeg får høre om, synes jeg vel selv at dette spørsmålet skulle nådd meg på en måte, men det gjorde det ikke. Derfor er dette min korte innledning.

Jeg kjente meg igjen. Storberget spurte meg om det sitatet han hadde tillagt meg, var rett, og det sa jeg at det var. Det sitatet som er i redegjørelsen, som er tillagt meg, og som han da siterte for Stortinget, er rett. Det står jeg inne for.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi til spørsmål, og jeg gir ordet til Anders B. Werp fra Høyre, som er saksordfører. Werp har 10 minutter, vær så god.

Anders B. Werp (H): Takk skal du ha, leder.

I desember 2000 og i januar 2001 ble det utarbeidet to trusselvurderinger av daværende POT, trusselvurderinger knyttet til sikkerheten ved den amerikanske ambassaden. I begge trusselvurderingene omtales det at det er personell fra og ansatte ved den amerikanske ambassaden som patruljerer og observerer utenfor ambassadens område.

Det står i redegjørelsen fra justisministeren at begge disse trusselvurderingene ble formidlet til Justisdepartementet, som han sier. Det framgår av din innledning at du som statsråd ikke var kjent med noen av de trusselvurderingene, selv om informasjonen var tilflytt departementet. Er det riktig forstått?

Odd Einar Dørum: Ja, det fremgår av redegjørelsen at dette er formidlet, som det sies her, i desember 2000 og i januar 2001. Jeg vet ikke hva «formidlet» betyr. Det er ikke formidlet meg. Men det jeg kan forsikre om var formidlet meg, var at amerikanerne var opptatt av sikkerheten sin. Etter 11. september og etter regjeringsskiftet den høsten hadde jo Stoltenberg-regjeringen iverksatt en serie tiltak. Det får man jo huske her. Noen av de tiltakene var å forsterke politisikring rundt antatt truede ambassader. Den amerikanske lå høyt oppe.

Det som jeg i hvert fall var preget av, både i 2001, i 2002 og videre, var at ambassaden regelmessig var opptatt av sikkerheten sin, men da var det snakk om hvilken innsats norsk politi skulle gjøre. Og da var det en jobb å få fram pengene, få dem på bordet og sørge for at det ble gjort. Vi hadde til og med i ettertid en litt rar debatt, vil jeg si, men det var liksom rammer, dette at politiet må gjøre dette, borgernes trygghet i en by. Man kan forstå at noen spør, men her var det en plikt å sørge for at det skulle sikres.

De temaene forlot aldri mitt sinn, for jeg kan forsikre komiteen om at pågangen var intens og heftig. Og den gikk da til dem som hadde det operative ansvaret, Oslo-politiet, og det gikk linjen videre til meg, for da må en statsråd levere penger.

Så vet jeg at i den runden var det diskusjoner om hvordan man praktisk skulle gjøre det, men det lå på den operative diskusjonen. Og vi kan vel, vi som er Oslo-borgere, si at vaktholdet har endret noe karakter opp gjennom årene, men vi som var borgere på den tiden, og også var statsråd på vegne av norske borgere, vet jo at det sto politifolk med MP5 utenfor ambassaden. Vi kunne også se at det kom vakter på innsiden, og at noen av de vaktene snakket norsk.

Men, ikke sant, den sikkerheten var vi aldri i tvil om. Men det spørsmålet som du stiller her, kan jeg ikke erindre at jeg har fått på den måten – det kan jeg ikke gjøre. Det var jo derfor jeg også måtte sjekke det med dem som jobbet for meg – og jeg vil være presis: Jeg spurte da Jørn Holme om hva han skulle huske, da han var statssekretær for meg, inntil den dagen han sluttet for å gjøre noe annet. Så han var meget presis på mine spørsmål.

Så svaret er nei, jeg visste ikke om det – som jeg kan huske det i dag. Det er jo heller ingen ting i redegjørelsen, slik Storberget presenterer den, som tyder på at det på noen måte har nådd han.

Anders B. Werp (H): Du sier at det ble bevilget penger til sikring av den amerikanske ambassaden. Da tolker jeg det slik at i det beslutningsgrunnlaget som lå på statsrådens bord – altså ditt bord – for den transaksjonen, eller den bevilgningen av penger, lå faktisk ikke trusselvurderingen fra POT?

Odd Einar Dørum: Det som lå på det, var jo kontant og alvorlig nok, det. Det var 11. september 2001. Hvis man først har allmennkunnskap, visste man jo at Al Qaida og andre hadde tatt knekken på og ødelagt amerikanske ambassader i Øst-Afrika noen år før. Men det var 11. september 2001 som preget dagsordenen.

Jeg har selv stått på toppen av World Trade Center – i 1999, to år før flyene gikk inn i det – og sagt til meg selv: De flyene oppe i horisonten ligger ikke langt over dette bygget. Det er nesten rart å tenke på det etterpå, og det var nesten uvirkelig å se de tv-bildene. Alt var preget av det; mye i Norge var preget av det.

Ikke glem det bildet der regjeringen Stoltenberg og også Bondevik II-regjeringen sørger for at Siviltforsvaret får utstyr. Hva er det vi står overfor? Man gjør politireserven tilgjengelig for bruk. Man styrker vaktholdet. Det er altså et helt bilde i dette. Det bildet er at man står overfor en terrortrussel som man skal prøve å vite hva er. Da har en regjering en plikt til å gjøre jobben og sørge for at det blir gjort.

Så på ditt presise spørsmål var det dette som var bakgrunnen for de handlingene jeg beskrev.

Anders B. Werp (H): Siste spørsmål akkurat til disse trusselvurderingene – de forelå altså før 11. september 2001, det var i desember 2000 og januar 2001: Er det riktig forstått at de trusselvurderingene aldri lå som en del av beslutningsgrunnlaget til statsråden, knyttet til økonomiske bevilgninger til økte sikkerhetstiltak?

Odd Einar Dørum: Spørsmålet er ganske detaljert, og spørsmålet må oppfattes slik: Har jeg eksplisitt vært kjent med dem? Det klarer jeg ikke å huske. Men la meg si det slik at hvis du har et så stort trusselbilde, kan du si at det er det bildet som preger deg; det er det du handler ut fra. Systemet har i hvert fall ikke formidlet eksplisitt til meg, men jeg tror komiteen og alle andre som hører på, tror meg på det at det var alvor nok å ta fatt i, i det som norske myndigheter skulle gjøre, og som norsk politi skulle gjøre – altså det som var norske myndigheters eksplisitte ansvar.

Så svaret er at det ga tilstrekkelig grunnlag for meg til å handle. Hvis komiteen skal ha svar på det, må de nok spørre andre enn meg, for å si det sann.

Anders B. Werp (H) Ja, takk.

Så i mai og juni 2003 kom det to skriftlige spørsmål til Justisdepartementets politiske ledelse. Det første var fra stortingsrepresentant Bjørn Jacobsen, og det andre var fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe – slik jeg leser redegjørelsen.

Begge henvendelsene gikk på om det «forelå utvidede fullmakter til fremmede lands hemmelige tjenester», slik det er beskrevet. Begge svarene fra Justisdepartementet og politisk ledelse gikk på at det ikke forelå slike fullmakter.

Spørsmålet er da: Hvilke undersøkelser foretok du i egenskap av å være statsråd for å få mer informasjon om det bakenforliggende for disse spørsmålene, før du skrev svarene?

Odd Einar Dørum: Disse spørsmålene gikk, så vidt jeg husker, til den såkalte Risør-saken, som var omtalt i VG i 2003. Da gikk det på et forhold mellom andre lands etterretningsorganer. Altså: Det var ikke et fenomen i SDU, som var part i dette. Svaret på det var det svaret du ber

om å få fra et skikkelig embetsverk, som igjen går ned til Politiets sikkerhetstjeneste. Det er helt åpenbart: Du gir jo ikke fullmakt til andre lands etterretningstjenester – det er jo slik at det gjør du ikke. Jeg minner om at jeg brukte Bouchikhi-saken som et eksempel. Derfor var svaret som det var. Senere er akkurat den saken gjennomgått av Stortinget. Altså: EOS-utvalget har en årsmelding for 2003. Den årsmeldingen ble behandlet av kontroll- og konstitusjonskomiteen, og kontroll- og konstitusjonskomiteen slår fast det som er det selvsagte, at i Norge gjelder norsk lov, og man er tilfreds med at PST gjør de markeringene man skal gjøre. Saken har en konstitusjonell oppfølging gjennom EOS-utvalget og behandling i Stortinget.

Jeg må vel si det slik at når du får materiale, må du stole på materialet. Hvis ikke ender du som Hacker – tilgi meg, men det er en serie hvor Hacker i serien om Sir Humphrey ber om å få alt som finnes. Da kommer Sir Humphrey trillende med ti trallevogner med røde bokser, og Hacker er sosialt død. Så du må ha et system hvor du vet at systemet leverer. Så er spørsmålet som stilles: Skal du ta stikkprøver, for da vet de at du følger med? Det er et virkelig godt spørsmål. Det er du pliktig til å gjøre.

Hadde jeg noen foranledning til å tro at noen gjorde noe annet? Det hadde jeg ikke. Hvilke undersøkelser er det gjort, ikke spesielt i denne saken? Men jeg hadde jo da gjennom hele min justisministerperiode reist. Jeg har i utlandet besøkt, som en del av besøkene, tjenester i Storbritannia, i Nederland, i Tyskland, i USA, i Canada, i Australia. Hvorfor gjør du det? Du gjør det for at du skal ha en forståelse av lovgivning, rammeverk og rytme. På reise til USA i 2002, hvor jeg hadde med PST-sjef Sefland og Jørn Holme, treffer du amerikanske myndigheter, du treffer også etterretningsorganer – men la oss kalle det for diplomatisk kontakt. Du gjør det for at du skal ha noe. Hvis jeg får si det på den måten, sier du egentlig til alle rundt deg at dette er du interessert i. Og så får det være grenser for hva slags etterforskningsoppgave du kan drive med når du ikke har noe grunnlag for å gjøre det. Men spørsmålet er berettiget. Så jeg gjorde det som vanligvis skjer i en sånn sak: Du får opp et skikkelig materiale, og så bruker du materialet. Og så gikk det på en annen type spørsmål enn det som jeg tror er hovedspørsmålet i høringen her, men det var et veldig viktig spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da var tiden ute, og jeg gir ordet videre til Arbeiderpartiet, der Sigvald Oppebøen Hansen skal stille spørsmål. 5 minutter – vær så god, Oppebøen Hansen.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Da vil eg gå vidare på det sporet, det oppslaget i VG den 24. mai 2003, der det går fram at tidlegare tenestemenn knytte til PST og tidlegare polititenestemenn frå Kripos da hadde fått oppdrag for den amerikanske ambassaden.

No har du gjort litt greie for dei undersøkingane og det arbeidet som blei gjort i departementet før svaret blei gjeve. Men ser du i ettertid at det kanskje hadde vore fornuftig å føreta enda grundigare undersøkingar på det tidspunktet? Altså: I kjølvatnet av det som no er avdekt,

ville det ha vore fornuftig å ha gått enda djupare inn i dei undersøkingane?

Odd Einar Dørum: Det er fristende å si ja, men jeg kommer ikke til å si det, for jeg har ikke tenkt å oppføre meg som om jeg hadde den innsikten i samtid som jeg har i ettertid. I samtid hadde jeg ikke noen forutsetninger for å gjøre det. I samtid var bildet helt annerledes. Jeg får si det sånn: Hadde det kommet en Nicodemus om natten, som det heter i Skriften, og betrodd meg et eller annet, hadde jeg vært nødt til å gå videre. Du får jo mange betroelser når du lever i Norge og driver med norsk politikk, men jeg kan i farten ikke komme på noen betroelser rundt dette. Så selv om det er fristende å si ja, synes jeg det blir for enkelt av meg. Jeg føler at jeg er nødt til å holde meg i det tidsbildet jeg var i. Men jeg har ikke noe problem med at denne komiteen stiller spørsmålet, selvfølgelig ikke, og heller ikke at det stilles spørsmål i ettertid for å bli klok, med det materialet som finnes. Men jeg følte ikke at jeg hadde det da, med det jeg skulle gjøre.

Det jeg ble krysskjørt på i den tiden – for dem som vil være med på den lille tidsreisen – var jo hvorvidt jeg var for tøff når vi kom med politimetoder og lovgivning for å bekjempe organisert kriminalitet og terror, eller om jeg var for «soft». Det var en ganske svær debatt om det.

Men med den kunnskapen jeg hadde da, kan jeg ikke si at jeg ser det nå. Det jeg selvfølgelig ser nå, er at en må stille spørsmål om hvor grensen går for det andre land har lov til å gjøre i Norge, om hvor de krysser grensene overfor norsk lov, og alle de tiltak du da må gjøre. Det er usedvanlig berettigede spørsmål som er avdekket gjennom hele denne saken, og som gjør at denne høringen finner sted.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): For å følge opp det: Kva slags kunnskap om eller forhold ved tryggleiken ved den amerikanske ambassaden fekk du lagt fram for deg i 2003?

Odd Einar Dørum: Jeg fikk den kunnskapen som lå hos politiet. En får huske at her ligger det praktiske. Det lå hos Oslo-politiet. Etter 2000 hadde vi et politidirektorat, og de hadde det operative ansvaret. De meddelte meg ofte at de hadde pågang for å levere sikkerhet og tjenester. Den kunnskapen fikk jeg. Det har jeg allerede nevnt her. Da var det om å gjøre å sørge for at det var penger, og du måtte sørge for at du sto det løpet, og at de fikk det de skulle ha. Så måtte jeg la den operative måten å gjøre det på, bli en praktisk debatt mellom politiet og sikkerhetsansvarlige ved ambassaden. Det var nok ofte slik at amerikanerne forventet mer enn det norsk politi saklig sett mente skulle leveres. Men norsk politi strakk seg veldig langt for å levere det som var etterspurt. Det var mitt inntrykk.

Møtelederen: Da takker vi for det, og vi går videre.

Da er det Fremskrittspartiets tur, og det er Hans Frode Kielland Asmyhr som skal stille spørsmålet. Vær så god, Kielland Asmyhr, du har 5 minutter.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Takk, leder. Dette begrepet «ambassadens umiddelbare nærhet», var det et begrep som ble drøftet i din tid som statsråd?

Odd Einar Dørum: Nei, det kan jeg ikke huske. Det som var bevisst for meg som statsråd, var det jeg så «innenfor gjerdet». Du er vant til å se US Marines, og etter hvert så du noen som var vakter, på en måte. Det så du. Jeg har vært med politiet på jobb, det har jeg i grunnen gjort siden 1993, og da så du jo at det var folk der. Akkurat som du treffer de menneskene når du kommer på besøk til ambassaden, eller kommer på besøk til residensen, ser du at det er folk der, men du ser de menneskene innenfor ambassadens område. Dem du ser på utsiden, er norsk politi, og du vet at norsk politi har en oppgave å gjøre der.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Så det er unaturlig for deg å forestille deg at amerikanerne skulle drive med noen særlig aktivitet «utenfor gjerdet», får vi kalle det?

Odd Einar Dørum: Det var ikke en forestilling jeg hadde da. Det er en forestilling som er tilført meg i ettertid gjennom både reportasjer og det som er kommet fram i offentligheten.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Kan du si hvordan du ville ha reagert hvis du hadde fått vite at amerikanerne hadde opprettet en slik enhet som drev overvåkning på et mye større område enn hva som ville vært naturlig fra ambassadens egne lokaler?

Odd Einar Dørum: Jeg ville jo startet med å spørre om hvor grensen går mellom folkeretten og folkerettens rettigheter for ambassader og Wien-konvensjonen, og hvor den slutter. Så ville jeg visst rent automatisk, før jeg stilte spørsmålet, at norsk lov gjelder i Norge. Jeg ville jo gjort det. Jeg ville nok blitt ganske etterforskende, for det ligger liksom i min natur å være sånn når det dukker opp noe som er uvant. Men jeg kom ikke i den nærheten, og derfor er det et hypotetisk spørsmål. Det får bli – hva skal jeg kalle det – et karakterspørsmål, dette da.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Så hvis en statsråd hadde kunnskap om at en ambassade drev med en type overvåkning på et område som er større en ambassadens eget område, ville det naturlig ha forårsaket nærmere undersøkelser fra statsrådets side?

Odd Einar Dørum: Jeg ville jo stilt spørsmål om hva det var. Jeg var en statsråd som forfulgte kvaliteten på mobile voldsalarmer for utsatte mennesker inntil de fungerte. Så det er det mest sannsynlig at jeg ville gjort det. Selv om det er et hypotetisk spørsmål om fortid, ville jeg gjort det. Tatt i betraktning at amerikanerne var opptatt av sin sikkerhet, som jeg syntes var legitimt, som kom ut gjennom politiet og bevilgninger til politiet, får jeg si det jeg sa til TV 2 – jeg har sagt det åpent, og det er ingen grunn til ikke å gjenta det her i komiteen, det er tvert imot all

mulig grunn til å vise respekt for komiteen: Da synes jeg man skal ta det opp og legge det fram for dem det gjelder.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Hva synes du om at en utenlandsk ambassade driver med innsamling av informasjon om norske borgere, og at norske myndigheter åpenbart ikke har adgang til denne informasjonen?

Odd Einar Dørum: Nå skal jeg vokte meg vel i denne saken, for jeg er oppdratt til å respektere påtalemyndighetens arbeid. Den oppdragelsen hadde jeg før jeg ble justisminister, jeg hadde den mens jeg var justisminister, og jeg har den fortsatt. Det skal de finne ut av. Men generelt sett er det jo ikke en tanke som jeg synes er hyggelig.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Hvordan opplever du at dialogen og informasjonsflyten fra POD og PST om de sikkerhetsmessige utfordringene ved ambassadene opp til politisk nivå var? Hvordan oppfattet du den dialogen?

Odd Einar Dørum: Jeg oppfattet dialogen med Politidirektoratet – da det var opprettet – og med PST som svært god. Men man må ha med i bildet at ambassader ikke var hoveddelen av det. Hoveddelen var at vi skulle gjøre det vi kunne for å unngå at det skulle skje noe alvorlig på norsk jord. Vi skulle samarbeide med andre. Vi visste at andre land ville samarbeide med oss, og vi visste at vi var avhengig av å samarbeide med andre. Vi skulle – for å si det på en annen måte – opptre slik at vi skulle avverge det som senere kom fram i den såkalte Bhattisaken, som ble behandlet i straffeapparatet. Vi skulle avverge det som skjedde ved arrestasjonene i fjor. Vi skulle være så gode som mulig. Hele tenkningen var veldig klar; Vi bekjemper den organiserte kriminaliteten som dette er, på rettsstatens grunn. Vi skal ha metoder som er lovregulert, domstolskontrollerte og etterprøvbare. Det preget hovedbildet.

Så var det ikke så vanskelig å forstå at amerikanerne var redd for ambassaden sin, slik jeg møtte det – det var ikke vanskelig. Men det spørsmålet som ligger i høringen, er: Har noen her gått utenfor folkeretten, Wien-konvensjonen, og gjort noe. Da sier jeg at da får påtalemyndigheten som nå sitter, gi de svarene man kan få.

Det andre spørsmålet, som er gjentatt, er: Har jeg da forvaltningsmessig vei fått noe som gjør at jeg skulle gått i gir? Det mener jeg at jeg ikke har fått.

Møtelederen: Takk.

Vi går videre. Det er Sosialistisk Venstreparti, som har 5 minutter – Akhtar Chaudhry, vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): Takk, leder.

Jeg vil ta opp tråden fra Oppebøen Hansen. Han refererte til en serie artikler i VG fra 2003. Nå er det slik at vi politikere ikke – heller ikke du, som tidligere justisminister – skal la seg styre av det som står i avisene. Men tross alt var dette landets største avis på det tidspunktet og hadde voldsom oppmerksomhet rettet mot det som

foregikk i landet. Ett sitat er talende. Det står i VG den gang:

«Kilder forteller at det, for å bøte på det voldsomme arbeidstrykket etter 11. september 2001» – altså fra amerikanerne – «innad i PST, ble hentet inn en rekke vikarer fra andre politidistrikter for å bistå staben ved PSTs kontraterroravsnitt.»

Dette er det bildet som landets største avis tegner. Så forteller du som tidligere justisminister at du ikke la noe som helst merke til det, og at du ikke gjorde noe som helst etter dette. Kan det stemme?

Odd Einar Dørum: Komiteleder, dette er å blande bananer og pærer. Spørsmålet i sted gjaldt om jeg hadde fanget opp noe som kunne likne på SDU. Nå får jeg spørsmål om jeg fanget opp at det sto i VG at man innbeordret mannskaper fra andre politidistrikter for å styrke den operative kapasiteten. Ja, det fanget jeg opp. Jeg syntes ikke noe om at det sto i VG hvilke mannskaper som kom fra hvilke distrikt.

Jeg må svare komiteen – jeg hadde et ...

Akhtar Chaudhry (SV): Du svarer undertegnede, og mitt spørsmål er: Ringte det noen bjeller hos daværende justisminister om hva dette kunne føre til, og hvordan amerikanerne skulle te seg?

Odd Einar Dørum: Hvis komitelederen kan avgjøre når jeg svarer og når jeg får spørsmål, skal jeg svare når jeg skal svare. Er det jeg som svarer nå?

Møtelederen: Vær så god.

Odd Einar Dørum: Ja, VG hadde en serie om interne forhold i PST. Det foregikk en betydelig omorganisering i PST. Den var ikke populær på indre bane. Jeg gikk da til PST og sa at hvis de var sint på ledelsen for dårlig omorganiseringsarbeid, fikk de ta det internt, men det fikk ikke tyte ut opplysninger om rikets sikkerhet til media. Det er ikke oppsiktsvekkende at en tjeneste innbeordrer reserve-mannskaper, men det er veldig spesielt at man kan lese i en avis fra hvilke politidistrikt de kommer. Det hadde jeg ingen sans for. Det spørsmålet og den oppmerksomheten i en serie artikler oppfattet jeg ikke skulle ha noe som helst med det som er SDU-saken å gjøre. Følgelig skulle det ikke ringe noen bjelle hva gjelder det. Men det ringte den bjellen at jeg gikk internt og sa i et hierarkisk system at det er lov under en omorganisering å si fra. Men det er ikke et poeng å fortelle hvor mannskapene kommer fra. Vi er et lite land, og vi skal ikke «oute» mennesker som står i landets tjeneste når de driver etterretningsarbeid for å sikre Norge. Så det var ingenting i den artikkelen som representanten viser til, som skulle få meg til å assosiere til det som er temaet i dag.

Akhtar Chaudhry (SV): I artiklene sto det at CIA presset alt de kunne for at PST skulle gjøre en jobb, slik CIA og MI6 ønsket. Mitt spørsmål er: Når det presset kom så tydelig fram i VG, skulle det ringe en bjelle hos landets

justisminister om at amerikanerne ønsker å presse oss på våre grenser?

Odd Einar Dørum: Komiteleder, ifølge svar avgitt til representanten Bjørn Jacobsen, ble politiet pålagt å samarbeide med andre tjenester. Det er faktisk tjenestebrudd å ikke gjøre det. Det er en sak for seg hva som skjer internt i en tjeneste. Det er en annen sak om andre tjenester er utålmodige med oss. Det er en tredje sak om det er opprettet en enhet som heter SDU, som eventuelt har opptrådt bortenfor folkeretten og Wien-konvensjonen, for å si det slik. På spørsmål om CIA, som er spørsmål to av disse, svarte jeg som jeg gjorde i 2003, at det er ikke gitt noen fullmakter. Var det noe jeg lærte da jeg ble justisminister, var det at norsk politi var stolt over at de hadde operativ ledelse i Norge. Politiet fortalte meg hvordan de gjorde det, når vi f.eks. hadde framtredeende besøk. De var opptatt av å utøve den kontrollen.

Det representanten gjør, er å trekke inn legitime spørsmål, men spørsmål som etter min mening ikke er hovedspørsmål i denne høringen. Men spørsmålet om CIA fikk utvidede fullmakter i Norge, ble besvart i 2003, og jeg har ikke noe annet grunnlag enn det svaret jeg ga den gangen. Det sjekket jeg grundig etter, og det var også det jeg ble spurt om i sted.

Møtelederen: Da går vi videre. Det er Senterpartiet som skal stille spørsmål. Ordet er ditt, Jenny Klinge. Du har 5 minutter, vær så god.

Jenny Klinge (Sp): Etter denne runden ser eg ingen grunn til å gå vidare med spørsmål omkring vurderingane den gongen, men eg har lyst til å vise til justisministeren si utgreiing og dei tiltaka som han der foreslår til slutt. Eg kunne tenkje meg å få tidlegare justisminister Dørum si vurdering av dei foreslåtte tiltaka. Dørum var i byrjinga sjølv inne på at han syntest at utgreiinga frå justisministeren var god, så eg kunne tenkje meg å få nokre kommentarar rundt dei tiltaka, og eventuelt vurderingar om behov for noko utover det som er skissert.

Odd Einar Dørum: Komiteleder, jeg har kommentert de to første, for de ligger jo i den dokumentasjonen som er vedlagt. Der er det framlagt begivenheter i 2000–2001, som det er spurt om her, og det er også berørt noe – indirekte – av dette, og som er kommentert i 2003, og så er det eksplisitt kommentert 2006 og 2007. Der framgår det at det er kontakter fra PST mot Politidirektoratet, Oslo-politiet, og det skjer en kontakt mot UD. Jeg ville sagt, på samme måte som Storberget, som jeg hørte på TV her, og Gahr Støre, at jeg ville vel senket terskelen for at kunnskapen skulle nå fram. Så kan man si: Kan man da i etterpåklokskap få lov til å bli klokere av å stille det spørsmålet? Ja, det synes jeg, for det er alltid noe som skal komme fram, og det er alltid en fare hvis du ikke er skjønnsom og god nok på sensitiv informasjon. Og er det noe denne saken spikrer, så er det sensitiv informasjon i grensesnittet mellom folkerett og nasjonal lovgivning.

Derfor synes jeg at Storberget, spesielt i punkt én og

to, har gått inn på det, og så oppfatter jeg de andre punktene hans som utdypende. Så føler jeg også når han snakker om – hvis det er riktig som det er sagt – at noen sivil ansatte i Oslo-politiet også jobber i en enhet, at det er et viktig spørsmål å få avklart: På hvilket grunnlag gjorde de det? Det er ganske viktig å vite at de da definitivt ikke brukte noen form for tilgjengelige norske politiregistre.

Så har vi selvfølgelig et spørsmål som er reist, som er krevende – og jeg skjønner hvorfor det er krevende. Men vi har jo karantenebestemmelser i Norge for ansatte i statsforvaltningen, vi har karantenebestemmelser for politikere som går ut. Skulle man hatt det her? Jeg har vel vært av dem som har tenkt at det får man tenke på, for det bør ikke være slik at du tjener i ett lands tjeneste, og etter en stund er du i et annet lands tjeneste. Det er noen tjenester her på jord som vi da ville reagert veldig sterkt på. Og skal det – selv om det er antatt vennligsinnet – være noe, ja da er vi inne på spørsmålet om når taushetsplikten gjelder, og den gjelder jo. Så Storberget har etter min mening tatt de relevante spørsmålene.

Og så har jeg hans ettertenksomhet når han svarte komiteen, at hvis noen kan gå dypere inn på det, tror jeg det ville være veldig bra, for nå sitter jo komiteen med den muligheten at man kan tenke med den kunnskapen man får fram, og håndtere det. Men jeg synes at dette var et fint oppspill, og jeg synes det var et ryddig oppspill, og det var slik jeg reagerte da jeg hørte det i Stortinget.

Men jeg festet meg først og fremst ved de to første punktene, for det går på det som representantene i komiteen har spurt meg om: Hvor ligger grensen mellom – jeg holdt på å si – «need to know» og hva som det er bra å få vite. Jeg oppfatter at hele poenget med denne høringen er at selve det skjæringspunktet forsterkes veldig kraftig ved at spørsmålet stilles her – til meg og til andre. Så det er mitt svar.

Møtelederen: Da har alle partiene fått stilt spørsmål, og det åpnes for en kort runde med oppklarings spørsmål på inntil 5 minutter. Og jeg ber igjen om korte spørsmål og korte svar.

Jeg ber også nestleder Jan Bøhler om å ta over styringen, da jeg selv ønsker å stille spørsmål.

Jan Bøhler overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Per Sandberg.

Per Sandberg (FrP): Takk skal du ha.

Bare to korte spørsmål: Når ble du, Dørum, første gang kjent med begrepet SDU? Det er et enkelt spørsmål. Og det andre er: I din tid som justisminister, oppdaget du eller var du inne i noen slags forhandling med de underliggende etatene i politiet og diplomatseksjonen i UD?

Odd Einar Dørum: Svaret på begge spørsmålene er at jeg kjente til SDU da TV 2 la det fram for meg og viste meg de amerikanske dokumentene om det. De gjorde forresten en god journalistisk jobb, la meg få si det. Dessuten vil jeg komplimentere dem med at de ikke forsøkte å

kuppe meg; de la alt på bordet. Det var ikke slik at det var skummel musikk, og så ble du lukket inne, og så fikk du et spørsmål du ikke var forberedt på. Det var helt åpent.

Og på det andre spørsmålet: Nei, jeg var ikke i noen slike forhandlinger.

Møtelederen: Da gir jeg møteledelsen tilbake til Per Sandberg.

Per Sandberg overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Da er det Anders B. Werp, vær så god.

Anders B. Werp (H): Temaet er sikkerheten for ambassader i Norge og norske myndigheters ansvar for det. Som justisminister, kan du kort gi en beskrivelse av din opplevelse av samarbeidet mellom ditt departement, Justisdepartementet, og Utenriksdepartementet – samarbeidet på politisk nivå rundt sikkerhetsspørsmål – og hvordan informasjonsflyten fungerte på administrativt nivå?

Odd Einar Dørum: Jeg har ingen erindring om at det var annet enn løpende rutiner, det var ikke noe som var satt på spissen i det. Mye av det som var temaet i min tid som justisminister, var forholdet mellom Justisdepartementet og Kommunaldepartementet, som hadde utlendingssakerne. Altså: Hvor går samarbeidssnittet, grensesnittet, mellom politi og – skal vi si – innvandringsmyndigheter? Hvor går grensesnittet mellom politiets sikkerhetstjeneste og mulige – skal vi si – rikets-sikkerhet-problemstillinger i forbindelse med innvandrings- og asylpolitikken? Det bildet var intenst, både for at det skulle være ryddig og skikkelig; det var *der* det var konsentrasjon.

Forholdet til Utenriksdepartementet og andre departementer ble aktualisert i min regjeringstid gjennom begivenheter som senere er kjent fordi det oppsto krig i Irak. Så det var ikke noe spesifikt på det planet. Selv er min erfaring med UD at de er svært skikkelige og kompetente, og det er også min erfaring med norsk embetsverk. Altså: Spør du embetsverket, så stiller de opp og er skikkelige. Det gjelder selvfølgelig – det er grunnleggende og det vet jo enhver politiker – at sparker du nedover, så ... Det er ikke at folk yter noe. Men embetsverket sier fra når du spør, og de sier ofte fra også når du ikke spør, det er jo jobben deres. Men det var ikke det som var hovedfokus, selv om jeg forstår – med denne høringens perspektiv – at det blir spurt om det.

Møtelederen: Akhtar Chaudhry fra SV – vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): Det er påstått at det finnes en egen overvåkningsenhet ved den amerikanske ambassaden som har kontorer utenfor bygningen, som har tatt bilder, som har nedtegnet informasjon om norske forbi-passerende, som har registrert denne informasjonen i en egen database, enten her i landet eller utenfor landet, og som dermed har krenket integriteten, rettsvernet og retts-sikkerheten til norske borgere. Og jeg spør Dørum – fordi jeg kjenner ham som en som står på for rettssikkerheten,

personvernet og integriteten til norske borgere, og der trenger vi Dørum framover i denne debatten: Dersom dette stemmer, hvordan reagerer du på dette?

Odd Einar Dørum: Jeg har det enkle prinsipp at folk er uskyldige inntil noe annet er påvist. Hvis jeg noen gang i mitt liv skulle bryte det prinsippet, tror jeg at jeg skal ha et ganske alvorlig oppgjør med meg selv og med dem som står meg ganske nær. For hvis jeg skal styres av antatte sympatier og antipatier før noen samvittighetsfullt har sjekket det, vil jeg like det dårlig. Men det er klart at jeg har en uro, slik alle har i dette lokalet, hvis det er et skjæringspunkt mellom folkerett og nasjonal lovgivning som gjelder i Norge, som ikke er respektert. Men når det da er satt i gang en etterforskning, får den komme fram med det den kommer fram med, og så får vi alle ta med våre tanker etterpå.

Det representanten spør om, er egentlig om en norsk politiker – og i dette tilfellet meg – står på å forsvare norsk lovgivning. Og det gjør du. Jeg hadde et eksempel hvor jeg i besøk ved et annet land gjorde det helt klart at det er noen ting vi ikke godtar i Norge. Vi godtar ikke at noen tar seg til rette på norsk jord.

Jeg skal være veldig direkte, for det er fortalt offentlig: Da jeg besøkte amerikanerne sommeren 2002, stilte jeg spørsmålet: Hva er det som gjør at dere på raskeste måte ønsker å skaffe dere flest mulig fiender? Det var Guantanamo jeg siktet til. Jeg tok også opp spørsmålet i all offentlighet i 2003, men norske medier var ikke interessert i spørsmålet, for de var kun interessert i Krekar. Så selv om jeg i nærheten av statsråd Ashcroft sa at jeg var bekymret for Guantanamo, ble det ikke referert ett sted. Derimot var man opptatt av å spørre meg om det jeg ikke kunne svare på om Krekar.

Av og til kan en sitte og lure på hva som blir referert eller ikke, men jeg kan forsikre om at de linjene sier fra. Jeg har et veldig viktig prinsipp, og det skal jeg si her: Står du overfor venner og allierte, har du en særlig plikt til å si fra, og står du overfor folk som er fiender, skal du kanskje være varsom. Men spesielt overfor venner og allierte har du en spesiell plikt til å si fra.

Møtelederen: Da var alle spørsmål stilt, og utspørringen er over. Jeg vil allikevel gi deg tilbud om å oppsummere – kort – hvis du ønsker det, vær så god.

Odd Einar Dørum: Jeg oppfatter høringen som viktig fordi den vil definere standarder om forholdet mellom folkerett og norsk lov, og håndhevelsen av det for ettertid, på samme måte som kontroll- og konstitusjonskomiteen gjør med EOS-utvalgets behandling i 2004.

For det andre synes jeg det er viktig å uttrykke meg positivt om Storbergets redegjørelse, som jeg synes var ryddig, åpen og med bra tiltak.

Dernest har jeg behov for å si at det viktigste møtet som jeg har i mitt minne, 2001–2005, er et virkelighetsbilde som er preget av hvordan vi skal takle en terrorsituasjon uten å miste hodet. Sagt på en annen måte: Hvordan skal du bekjempe det på rettsstatens grunn? Du skal aldri gi fullmakter.

Hvis jeg får lov til å tillate meg et rettsprinsipp som jeg

har prøvd å styre etter, og så kan jo de som vil, lese det inn i nåtidens debatt: Jeg er for bruk av harpun og ikke av snurpenot.

Møtelederen: Da takker komiteen for ditt bidrag, og vi går videre i høringen.

Høring med politidirektør Ingelin Killengreen

Møtelederen: Da går vi videre, og jeg vil ønske velkommen til politidirektør Ingelin Killengreen. Du har 10 minutter til en innledning.

Bare kort: Denne lampen lyser når det er 30 sekunder igjen. Du har mikrofonen på når du skal snakke, og av når andre snakker. Vær så god.

Ingelin Killengreen: Mange takk, komitéleder, og takk også for invitasjonen til å komme til denne høringen.

Når det gjelder faktum i saken og resultatet av de undersøkelser politiet har gjort, tillater jeg meg å vise til det skriftlige materialet som ble utarbeidet i forbindelse med justisministerens redegjørelse for Stortinget den 17. november 2010. Det er fullt innsyn i materialet, og jeg går derfor ut fra at det er kjent for komiteen. Politidirektoratet har i ettertid ikke mottatt ny eller annen informasjon som endrer beskrivelsen som er gitt i det nevnte materialet. Dette innebærer også at vi fortsatt ikke er gjort kjent med aktiviteter som politiet mener er ulovlige.

Forholdet rundt oppbyggingen av et forsterket sikkerhetsopplegg ved USAs ambassade er omtalt i et notat jeg har skrevet den 11. november 2010, der det fremgår at jeg som daværende politimester i Oslo ikke fikk informasjon om eller kjente til den virksomheten som senere er beskrevet i media. Jeg kjente heller ikke til begrepet Surveillance Detection Unit, SDU. Som følge av dette har jeg derfor heller ikke godkjent etablering av eller innhold i en virksomhet i en slik enhet.

Politidirektoratets kunnskap om saken er basert på opplysninger fra Oslo politidistrikt og Politiets sikkerhetstjeneste. I et internt notat fra Politidirektoratets beredskapsseksjon er det redegjort nærmere for Politidirektoratets kunnskap om og behandling av saken. Notatet inngår i de dokumenter som ble frigitt i forbindelse med justisministerens redegjørelse for Stortinget den 17. november 2010.

Trusselsituasjonen og sikkerhetstiltak har siden opprettelsen av Politidirektoratet fortløpende vært drøftet i det såkalte samordningsutvalget for sikkerhets- og livvaktsspørsmål, det som er forkortet til SUL, der Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Justisdepartementet, Det kongelige hoff, Politiets sikkerhetstjeneste og Politidirektoratet deltar. Temaer rundt et såkalt observasjonslag eller SDU har ikke vært behandlet på disse møtene.

Representanter for beredskapsseksjonen i Politidirektoratet har deltatt i følgende møter av betydning for saken:

Møte datert 13. desember 2006 med Politiets sikkerhetstjeneste og Oslo politidistrikt, bl.a. foranlediget av et brev fra Politiets sikkerhetstjeneste til Oslo politidistrikt. Politidirektoratet var ikke adressert for nevnte brev, men det ble referert til brevet i møtet. Med utgangspunkt i dette

møtet tok beredskapsseksjonen i Politidirektoratet kontakt med Utenriksdepartementet ved diplomatseksjonen for nærmere avklaring av rammene for ambassadens aktivitet i henhold til bl.a. Wien-konvensjonen. Beredskapsseksjonen fant ikke grunnlag for å varsle verken politidirektør eller justisdepartement før Utenriksdepartementet hadde vurdert om det var grunnlag for å gå videre med saken i diplomatiske kanaler.

Nytt møte den 4. januar 2007 med Utenriksdepartementet: Møtet fant sted på saksbehandlernivå. Politidirektoratet refererte til problemstillinger tatt opp i møtet den 13. desember 2006, og det ble enighet om at Utenriksdepartementet skulle vurdere saken internt og kontakte Politidirektoratet for eventuell videre oppfølging.

Det ble ikke skrevet referat fra møtet, men direktoratets representanter tok egne notater.

Møte datert 14. februar 2007 mellom Utenriksdepartementet ved diplomatseksjonen og Politidirektoratet: Også dette var på saksbehandlernivå og uten at det ble skrevet referat. Utenriksdepartementet meldte tilbake at de indikasjoner som forelå, ikke var tilstrekkelig grunnlag for å følge opp saken videre. Det var enighet om at det var viktig med en tett oppfølging av ambassadens aktivitet for å registrere eventuelle uregelmessigheter. Politidirektoratets saksbehandlere meldte dette tilbake til leder for beredskapsseksjonen i direktoratet. Man vurderte det slik at det på grunnlag av den nevnte avklaring med Utenriksdepartementet ikke var aktuelt å informere overordnede, dvs. politidirektøren og Justisdepartementet.

Møte med Oslo politidistrikt medio april 2007, der det ble referert til resultatet av møtene med Utenriksdepartementet: Det ble konkludert med at Oslo politidistrikt i sin dialog med ambassaden skulle være tydelige på hva som var akseptable rammer for ambassadens virksomhet, og samtidig aktivt registrere eventuell aktivitet som kunne være i strid med norsk lov eller Wien-konvensjonen. Eventuelle uregelmessigheter skulle rapporteres og følges opp på adekvat nivå. Politidirektoratet har ikke etter dette tidspunkt fått tilbakemelding om ureglementert aktivitet.

I etterkant av en slik sak er det først og fremst viktig å få frem alle fakta. Vi har gjort vårt beste for å opplyse saken, og saken blir forhåpentlig ytterligere opplyst gjennom den igangsatte etterforskning. Like viktig er det imidlertid gjennom arbeidsrutiner, fullmakter og oppgavefordeling å få sikret at avgjørelser tas på riktig nivå og informasjon deles med dem som bør ha den. Dette er da også et av justisministerens oppfølgingspunkter, som jeg slutter meg til. Jeg vil likevel understreke at det forhold at møteaktiviteten i 2006 og 2007 og de tema som der ble belyst, ikke nådde meg, ikke betyr at saken ble behandlet lemfeldig. Den ble fulgt opp av meget erfarne polititjenestemenn, som altså ut fra de opplysninger de den gang hadde, ikke fant grunnlag for å rapportere den videre til overordnede.

Mange takk.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi til spørsmål, og jeg gir ordet til saksordfører Anders B. Werp fra Høyre, som har inntil 10 minutter. Vær så god!

Anders B. Werp (H): Takk skal du ha.

I egenskap av at du var politimester i Oslo, framgår det av redegjørelsen, hadde du et møte med USAs ambassade 10. april 2000, og dette møtet gjaldt ikke etablering av noen sikkerhetsstyrke, slik det er beskrevet i våre dokumenter. Under én måned senere, 5. mai 2000, sender den amerikanske ambassaden et brev til to navngitte tjenestemenn – én ved Oslo politidistrikt og én ved daværende POT. Det brevet går på nettopp etableringen av en observasjonsgruppe. Det er vel også, så vidt jeg husker, det første sporet vi ser av en dokumentasjon av at det finnes en sånn observasjonsgruppe i Norge. Synes du at det er påfallende at dette brevet så kort tid etter møtet med deg som øverste leder i politidistriktet – om et så pass viktig tema, som sikkert var viktig også den gang – går til tjenestemenn under ledernivå?

Ingelin Killengreen: Jeg vil først få lov å kommentere brevet, fordi våre undersøkelser ikke har klart å frembringe at noen har mottatt et slikt brev. Det ser vi både ved gjennomgang av elektronisk journal og ved manuell leting. Den aktuelle personen i Oslo politidistrikt kan heller ikke erindre å ha mottatt et slikt brev.

Jeg synes det er vanskelig å spekulere over at et slikt brev angivelig skal være sendt til en underordnet – riktignok en leder, men altså ikke til politimesteren – i en slik sak, hvis formålet var å underrette. Jeg kan bare forholde meg til at jeg har tatt notater fra det møtet jeg hadde med representanter for ambassaden, og av de notatene fremgår det ingenting som tyder på opprettelse av noen enhet. Det vil være ganske utenkelig at jeg har notert ned andre spørsmål fra møtet og ikke dette spørsmålet, og jeg har altså ingen erindring om at det var tema. Tvert imot var temaet beklagelse over at vi ikke gjorde tilstrekkelig fra politiets side.

Anders B. Werp (H): Jeg vil stille et spørsmål til og dvide litt ved dette brevet, datert 5. mai 2000, fra den amerikanske ambassade. Det framgår jo av redegjørelsen at dette dokumentet ikke kan gjenfinnes verken hos Oslo politiet eller hos nåværende PST. Hvilke tanker gjør du deg som politidirektør rundt hva som kan ha skjedd her? Er det rutinene som svikter, eller er det andre ting som eventuelt har skjedd?

Ingelin Killengreen: Det er strenge rutiner for håndtering av den type brev i politiet, i alle fall brev av en slik karakter. I tillegg til det vil jeg gjerne kommentere at adressaten for dette brevet, politiinspektør Malme, er en person som er meget rask til å rapportere og følge opp saker som han mottar. Han erindrer ikke brevet, og det gjør heller ikke den som var mest aktuell for brevet, den som den gang var sjef for politiets ordenstjeneste i Oslo. Jeg kan egentlig bare holde meg til det faktum, og jeg synes det er vanskelig å spekulere utover det. Men vi har ikke noen som helst indikasjoner på ureglementerte forhold internt i politiet på dette punkt.

Møtelederen: Takk for det.

Det nevnes at du var kjent med at to personer arbeidet ved den amerikanske ambassaden etter at de hadde gått av med pensjon fra Kripos. Undret du deg noen gang over hva og hvilke oppgaver disse to tidligere ansatte i Kripos kunne jobbe med ved ambassaden?

Ingelin Killengreen: Jeg oppfattet nok at de hadde oppgaver knyttet til intern sikkerhetsrådgivning ved ambassaden. Dette var for så vidt ikke noe unormalt eller mistenkelig. Jeg hadde ikke opplysninger eller noen indikasjoner på at aktiviteten på noen måte skulle være ureglementert eller i strid med noen lov. De utgjorde, etter det jeg hadde kunnskap om, sivilt ansatte medarbeidere internt i ambassaden.

Anders B. Werp (H): Jeg følger opp når det gjelder ansatte i politiet, for det framgår jo at tre sivilt ansatte ved Oslo politidistrikt parallelt har hatt et engasjement ved den amerikanske ambassaden. Den saken ligger hos påtalemyndigheten. Mitt spørsmål går ikke på etterforskningen, naturligvis, men spørsmålet er mer knyttet til dette: Ut fra din kjennskap, er det vanlig at man har parallelle arbeidsforhold på den måten innen politiet og i det sivile, knyttet til sikkerhetsspørsmål? Hvilke tanker gjør du deg eventuelt om det?

Ingelin Killengreen: Når det gjelder ansatte med politimyndighet – altså polititjenestemenn – er det meget strenge regler for det som omtales som bierverv. Enhver arbeidsoppgave utover polititjenesten må godkjennes av politimesteren, og det er også strenge regler for at det ikke må være en type arbeid som kan stå i motsetning til eller på noen måte skape uklarhet om ansvaret som polititjenestemann. Du er polititjenestemann 24 timer i døgnet og det betyr at det er meget begrenset mulighet for bierverv. Det er ikke fullt ut samme reglement for sivilt ansatte – altså de uten politimyndighet – men svært mange politidistrikt følger deler av samme praksis. Det er positivt at justisministeren har tatt opp nettopp denne type spørsmål som et oppfølgingstiltak. Jeg tror det er viktig og riktig at vi har klare regler for dette, og at det gjelder utover dem som har politimyndighet.

Anders B. Werp (H): Det framgår jo også, og det er nevnt eksempler i redegjørelsen fra justisministeren, noen tilfeller hvor det er rapportert fra den amerikanske ambassaden et behov for videre oppfølging fra politiets side knyttet til mulige mistenkelige biler og personer. Mitt spørsmål er: Hvilken informasjon får den amerikanske ambassaden tilbake fra politiet på den type henvendelser? Gis det informasjon tilbake til ambassaden, som inneholder personopplysninger – med navn, adresse, osv? Eller er det kun en enveis informasjon og en forespørsel fra den amerikanske ambassaden?

Ingelin Killengreen: Her tror jeg at jeg må holde meg til de rapporter som er kommet inn, ikke fra Politidirektoratet, men fra Oslo politidistrikt og Kripos. Kripos gir en

beskrivelse av tilbakemeldinger som ikke inneholder denne typen informasjon. Nå er jeg kjent med at komiteen senere i dag skal høre politimesteren i Oslo. Jeg tror nok at det vil være riktig at han kommenterer dette direkte. Jeg vil også vise til at nettopp denne typen problemstillinger vel inngår i den etterforskning som er igangsatt. Det som er mitt alminnelige utgangspunkt, er at norsk lov skal følges, og da er det rammer og grenser for hvilke opplysninger som kan gis.

Anders B. Werp (H): Et raskt spørsmål helt til slutt: Er politidirektøren kjent med om det foreligger forespørsler fra den amerikanske ambassaden om bevæpning av ambassadepersonell?

Ingelin Killengreen: Jeg er ikke kjent med noen slik anmodning. Den ville heller ikke kommet til Politidirektoratet. Det ville i så fall vært en henvendelse rettet til Politiets sikkerhetstjeneste, men jeg er ikke kjent med noe slikt.

Møtelederen: Da går vi videre, og da er det Arbeiderpartiet. Det er Sigvald Oppebøen Hansen som skal stille spørsmål – 5 minutter, vær så god.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Takk, leiar.

I eit møte mellom Oslo politidistrikt og PST den 13. oktober 2006 kom det fram at ambassaden hadde tilsett personar til å drive observasjonsverksemd i området rundt ambassaden. Med andre ord hadde da altså politiet kunnskap om aktiviteten knytt til observasjonar. I desember same året blei òg direktoratet – Politidirektoratet – informert, som du også nemnde. I det møtet som blei gjennomført, i ettertid, kom det fram at enkelte stilte spørsmål ved om denne aktiviteten var i ytterkant, eller at det var ein aktivitet som var uønska. Når det blei stilt sånne spørsmål i sånne møte, kva for vurderingar blei gjorde i Politidirektoratet for å orientere justisministeren? Og når det da ikkje blei gjort, ser du da i ettertid at det burde ha vore gjort?

Ingelin Killengreen: Slik jeg har fått referert dette møtet, som jeg da ikke var til stede på, var det redegjort for indikasjoner på at det var en aktivitet som var på grensen til det som var uønsket – da ikke i form av lovlighet, men i form av hva politiet syntes var en akseptabel aktivitet eller ikke. Representantene for Politidirektoratet oppfattet nok dette dit hen at det primært var et spørsmål som burde avklares med Utenriksdepartementet hvor rammene for aktivitet – altså diplomatisk aktivitet, ambassade-nes aktivitet – lå, og hvordan man skulle gå videre med det spørsmålet. Og det var også det de gjorde. De gikk til Utenriksdepartementet i saken. Det ble altså, som jeg tidligere opplyste, ikke rapportert opp, verken til politidirektør eller da selvfølgelig heller ikke av meg videre.

Jeg synes det er vanskelig å ha noen konkrete vurderinger i ettertid. Det jeg holder meg til, er at dette var, og er, meget erfarne polititjenestemenn som snarere rapporterer for hyppig enn det motsatte. Men de vurderte med

de opplysningene de da hadde, at det ikke var grunnlag for å rapportere videre. Poenget var nok at det var indikasjoner, men altså ikke slik at man konstaterte eller hadde mistanke om at dette var i strid med norsk lov.

Møtelederen: Vi takker for det.

Da går vi videre. Det er Fremskrittspartiets tur og Hans Frode Kielland Asmyhr som skal stille spørsmål. Vær så god – du har 5 minutter.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Takk skal du ha, leder.

Litt i forlengelsen av det forrige svaret: Du sa om enkelte tjenestemenn at de rapporterer for hyppig enn det motsatte. Er det sånn å forstå at det er uklare regler for hva som skal rapporteres og ikke, videre oppover i systemet?

Ingelin Killengreen: Det er ikke uklare regler for å rapportere, og det er omfattende rapportering lagt til grunn. Min formulering gikk på at de rapporterer meget omfattende og grundig ut fra en skjønnsmessig vurdering. Det er klart at det ligger alltid en skjønnsmessig vurdering i bunnen når det gjelder hva som skal håndteres på de forskjellige nivåer i en administrasjon. I dette tilfellet vurderte de altså at det ikke var grunnlag for å rapportere oppover.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Som politidirektør, kan du bekrefte at sikkerheten til den amerikanske ambassaden er vel ivaretatt av norsk politi utenfor gjerdet, for å si det sånn, og at det ikke er noe behov for at amerikanerne skal bekymre seg for det som skjer utenfor deres egne lokaliteter?

Ingelin Killengreen: Det er slik at det er norsk politi som har ansvaret for sikkerheten. Det betyr at vi til enhver tid vil ligge på et nivå som er forsvarlig og korrekt ut fra den trusselvurderingen som er utarbeidet av Politiets sikkerhetstjeneste. Vår tilbakemelding til de forskjellige ambassadene, inkludert USAs ambassade, er at vi anser sikkerheten for å være på et tilfredsstillende nivå ut fra norsk politis vurdering, og ansvaret ligger hos norsk politi.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Så alt som skjer utenfor gjerdet – hvis det står en person i Slottsparken og fotograferer ambassaden – er det norsk politi som skal håndtere, og ikke amerikanerne?

Ingelin Killengreen: Ansvaret for sikkerheten ligger til norsk politi. Det betyr imidlertid ikke at USAs ambassade ikke har en mulighet for og også et selvstendig ansvar for interne sikkerhetsrutiner. Det er også rammer for hvor langt disse rutinene kan strekke seg i form av å observere på utsiden av ambassadebygningen eller observere forhold som man der mener er av direkte betydning for ambassadebygningens og de ansattes sikkerhet.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Politidirektør, nå synes jeg du er relativt klar, for grensegangen for det

du sier nå, er det noe som er kommunisert og avklart med ambassaden?

Ingelin Killengreen: Ambassaden regulerer sin virksomhet med utgangspunkt i Wien-konvensjonen, og må respektere norsk lov. Ansvaret for ambassadens sikkerhet her i landet ligger på norsk politi. Det er også innenfor ambassadevirksomhetens rammer og den omtalte konvensjons regler for hva man kan foreta seg fra ambassadens side når det gjelder sikkerheten. Grensedragningen mellom hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt, er omtalt tidligere både av utenriksministeren og justisministeren og vil til dels være basert på et visst skjønn. Men det fratar altså ikke i noen sammenheng politiet for det ansvaret vi har.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Begrepet «ambassadens umiddelbare nærhet», er det et begrep som du har vært med på å drøfte – hvor grensen for det går? Hva innebærer det begrepet?

Ingelin Killengreen: Det vil til enhver tid være et spørsmål om vurdering. Det som er avgjørende i en slik vurdering, er selvfølgelig relevans til den sikkerhetsmessige situasjonen til enhver tid, og også da med utgangspunkt i det som har direkte betydning for ambassadebygningens sikkerhet. Det betyr at det ligger helt klart grenser for hva som vil være den «umiddelbare nærhet», og det vil måtte være skjønnsmessig, men det er klart at omfanget vil være begrenset.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Kan du bekrefte at det er en ukultur i norsk politi når det gjelder tjenestemenns utlevering av informasjon fra strafferegisteret osv. til andre – f.eks. tidligere kollegaer?

Ingelin Killengreen: Jeg kan bekrefte at vi ikke har noen opplysninger om det, og at vi i dag har fremlagt alle de faktaene som vi har så langt. For øvrig er dette saksforholdet til etterforskning, og vi har håp om at resultatet av etterforskningen skal gi oss svar på om det er foretatt noe ureglementert eller ikke.

Møtelederen: Da takker vi for det.

Da er det Sosialistisk Venstreparti som har 5 minutter. Vær så god, Akhtar Chaudhry.

Akhtar Chaudhry (SV): Takk, leder.

Jeg skal følge det sporet som representanten Kielland Asmyhr var inne på, litt til.

Jeg ønsker at politidirektøren hjelper oss med å forstå veldig klart: Gitt at påstanden stemmer, at en norsk borger er tatt bilde av på Youngstorget og foran Stortinget. Er det akseptabelt ut fra ambassadens behov for å ivareta sin egen sikkerhet?

Ingelin Killengreen: Jeg synes det er vanskelig å gå inn på hypotetiske antakelser og trekke konklusjoner av det. Jeg holder fast ved å si at det som kan aksepteres, er

sikkerhetsopplegg i ambassadens umiddelbare nærhet. Om det har foregått slike ting som representanten her viser til, må etterforskningen vise.

Akhtar Chaudhry (SV): Så jeg forstår direktøren dit hen at dersom det er blitt tatt bilde av en norsk borger på Youngstorget eller foran Stortinget, så er det langt utenfor det ambassaden har krav på?

Ingelin Killengreen: Jeg ønsker ikke å konkludere eller svare på hypotetiske spørsmål i en sak som er under etterforskning.

Akhtar Chaudhry (SV): Flere var innom tidligere: Politiets sikkerhetstjeneste, Oslo politidistrikt og Politidirektoratet har gjentatte ganger de siste årene diskutert om amerikanernes overvåking av norske borgere var i strid med loven. Begrepene «ytterkant av det politiet er bekvem med», «uakseptabel», «uønskelig», «uheldige løsninger fra amerikanernes side» er blitt brukt. Det betyr at dette har blitt diskutert, men likevel har politiet i Norge latt det gå og vært i uvisse om dette er noe som er lovlig, eller ikke lovlig, og ikke tatt det opp med politisk ledelse. Hvordan skal vi tolke det?

Ingelin Killengreen: Jeg tror jeg må få lov til å presisere at disse spørsmålene er tatt opp i 2006–2007 i noen møter som fulgte tett på hverandre, og som gjaldt ett enkelt tema, nemlig indikasjoner som man den gangen hadde på at det kanskje var noe som lå i ytterkant av det akseptable, slik de operative politifolkene beskrev det. Resultatet av de drøftelsene, og som også inkluderte en avklaring i Utenriksdepartementet, var en konklusjon om at de indikasjonene, informasjonene man hadde, ikke var tilstrekkelig til å gå videre med. Men det ble tydelig tatt opp at Oslo politidistrikt skulle ha kontakt videre med sikkerhetsansvarlig i ambassaden og følge nøye med for å se om det ble foretatt en ureglementert aktivitet, og hvis det var tilfellet, skulle man følge det opp. Direktoratet har etter det tidspunkt ikke fått tilbakemeldinger om noen ureglementert aktivitet.

Akhtar Chaudhry (SV): Diplomatsesksjonen var veldig klar på at dersom politiet skulle komme på noe som de mener var såpass viktig og klart at det burde vært tatt opp med Utenriksdepartementet igjen, lå ansvaret hos politiet. Men det ble aldri gjort. Og det er det som er poenget her: På den ene siden ligger ansvaret klart hos politiet, at de skulle gjøre det, på den andre siden bruker politiet begrepene «ytterkant av det som er akseptabelt», «det som politiet er bekvem med», «uakseptabelt», «uønskelig», «uheldige løsninger». Så blir det ikke tatt opp med Utenriksdepartementet og gjort klart rede for at her er det noe som vi ikke er helt sikre på. Hvordan skal vi tolke det?

Ingelin Killengreen: Den beskrivelsen som representanten refererer til, var nettopp det som ble tatt opp med Utenriksdepartementet i det angjeldende møtet, og som Utenriksdepartementet vurderte som indikasjoner som

ikke var tilstrekkelig til å gå videre med. I etterkant er det foretatt en tett oppfølging av ambassaden, men Oslo politidistrikt har ikke rapportert til Politidirektoratet noe tilfelle av den typen aktivitet.

Akhtar Chaudhry (SV): Legger vi ett skjønn til vurdering når det gjelder amerikanerne, og et annet skjønn når det gjelder andre utenlandske ambassader og diplomater i Norge?

Møtelederen: Det får direktøren bare anledning til å svare ja eller nei på, hvis hun har lyst.

Ingelin Killengreen: Politiet legger samme skjønn til grunn og driver ikke politikk i en sånn sammenheng.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi videre til Senterpartiet, og det er fortsatt Jenny Klinge som skal stille spørsmål. Vær så god, 5 minutter.

Jenny Klinge (Sp): Takk.

Eg vil litt tilbake til det med tidlegare tilsette i politiet. Det blei spurt om det. Men litt meir om det, for justisministeren skriv i si utgreiing at han finn behov for å vurdere om det er grunnlag for å tydeleggjere dei etiske retningslinjene for polititeneestemenn, og då særleg opp mot kontakt med tidlegare tilsette i politiet. Eg kunne tenkje meg å få ei tilbakemelding på kva bevisstgjeriing det eventuelt har vore i etaten i etterkant. No veit vi alle saman at etterforskinga ikkje har noko resultat enno, men eg vil tru at det uansett er ein relevant diskusjon å ta innan etaten også, korleis ein stiller seg til den problemstillinga, og gjere nokre vurderingar rundt det.

Ingelin Killengreen: Først og fremst når det gjelder dette spørsmålet om politiet og politietikk, er det et meget sentralt tema både ved opplæring av politifolk og også senere. Vi har et eget opplæringsopplegg for etiske spørsmål som alle politidistrikter skal gjennomføre. I etterkant av denne saken er det selvfølgelig nøye diskutert. Jeg tror det er en alminnelig enighet om at det forslaget som justisministeren har kommet med, nemlig å gå igjennom disse spørsmålene og se på etikken ved det, og også se på det som er knyttet til personalreglement og eventuelle karantenebestemmelser og slike typer ting, er viktig å gjøre, fordi politiet er avhengig av å ha tillit, og det tar vi på alvor.

Jenny Klinge (Sp): Berre kort: Det kjem no opp att og opp att spørsmål angående det skjønnnet som blir brukt overfor amerikanske interesser i forhold til andre land sine ambassadar og interesser. Det er klart at det er relevante spørsmål når vi også veit historia bakover. Det som eg gjerne kunne tenkje meg ei vurdering av, er det skjønnnet som politiet sjølv må bruke når det gjeld kva som blir rapportert vidare, om det blir brukt ein annan type skjønn med omsyn til kva som skal rapporterast, og ting som blir vurderte, når det gjeld dei amerikanske interessene i forhold til andre.

Ingelin Killengreen: Min vurdering er at det ikke brukes forskjellig skjønn. I en slik sammenheng opererer politiet helt nøytralt, opp mot: Hva er lovlig, hva er ikke lovlig, hva er akseptabelt og hva er ikke akseptabelt. Og det er uavhengig av hvilken ambassade, eller for så vidt hvem for øvrig ellers som begår noe som kan være kritikkverdig.

Møtelederen: Da har alle partiene fått stille spørsmål, og det åpnes nå for en kort runde med oppklarings spørsmål, inntil 5 minutter. Jeg ber igjen om korte spørsmål og forhåpentligvis korte svar.

Først Åse Michaelsen, vær så god.

Åse Mihcaelsen (FrP): Nå har jo politidirektøren redegjort for hvor lite sannsynlig det er at dette aktuelle brevet er mottatt. Leser en det da slik, eller forstår en det slik hen, at en kanskje mener dette er blitt fabrikkert, at amerikanerne har fabrikkert dette for å gi seg ryggdekning? Det var det første spørsmålet.

Det andre er: Jeg vil også gjerne vite hva politidirektøren tenker om at taushetsplikt, pålagt av USA, nå hemmer den etterforskningen som pågår.

Og siste spørsmål: Når var første gang politidirektøren fikk kjennskap til denne gruppen SDU? Takk.

Ingelin Killengreen: Når det gjelder spørsmål om dette brevet, finner jeg det ikke riktig å spekulere. Jeg kan bare konstatere at det er et brev som skal være sendt, at adressaten for dette brevet ikke kan erindre å ha mottatt det, og at vi ikke finner spor etter brevet, verken ved manuell gjennomgang eller i elektronisk arkiv. Jeg tror ikke jeg kan kommentere det utover det.

Når det gjelder spørsmålet om taushetsplikt og den pågående etterforskning, må jeg nok dessverre holde meg til at etterforskningen kan jeg ikke kommentere, selv om det gjelder et slikt spørsmål.

Når det gjelder det siste spørsmålet, om tidspunktet for når jeg fikk kjennskap til SDU, fikk jeg kjennskap til det i forbindelse med TV 2s offentliggjøring av denne saken høsten 2010. Før det tidspunkt var begrepet og enheten helt ukjent for meg.

Møtelederen: Da er det Bente Stein Mathisen, fra Høyre, vær så god.

Bente Stein Mathisen (H): Jeg synes politidirektøren svarte litt uklart på spørsmålet om hvorvidt det er tydelige nok rutiner for hva som skal rapporteres til høyere tjenestenivå i politiet. Det undrer meg litt. Det er ikke greit bare å vise til skjønn på dette området, det bør være noe klare retningslinjer med hensyn til hva som er interessant å vite på et overordnet nivå, særlig hvis det er forhold som har offentlig interesse. Hva tenker du om akkurat det?

Ingelin Killengreen: Vi har omfattende rutiner for rapportering og en rekke eksemplifiseringer av hvilke typer saker som skal rapporteres videre, til hvilke tider og i hvilken sammenheng. Men det vil alltid ligge et element av skjønn i en slik vurdering.

Når det gjelder det jeg refererte her – for å ta det eksempelet – er det klart at hvis det er begått en klar ulovlighet av en ambassade, er det opplagt at det må rapporteres. Det saken i dette tilfellet ble vurdert som, var av en annen karakter. Det ble gjort en vurdering der og da, at de indikasjonene som man hadde hørt om eller sett, og som Utenriksdepartementet ikke fant grunnlag for å gå videre med, var av en slik art at man valgte å håndtere det i form av å følge opp ambassaden, og man rapporterte ikke oppover. Det var dette skjønnet som ble utøvd i dette tilfellet.

Jeg tror det er viktig å være klar på at selv om politiet nok er blant dem som har de sterkeste og klareste rutiner for rapportering, vil det alltid ligge et skjønnelement også i den typen spørsmål.

Jan Bøhler overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da gir jeg ordet til Per Sandberg.

Per Sandberg (FrP): Det er én ting som forunderer meg. Denne gruppen, SDU, har eksistert siden 2000. I dag har utenriksministeren og justisministeren bekreftet at de ikke ble gjort kjent med denne gruppen før i 2010. Nå gjør politidirektøren det samme, og da formoder jeg at hun også snakker ut fra at hun var politimester. Da har altså denne gruppen levd sitt eget liv. Hvordan vurderer direktøren det at den type gruppe kan leve sitt eget liv, uten at etterretning, politi, ambassader eller utenriksdepartement vet om den? Hvor mange andre grupper kan leve sitt eget liv på samme måte?

Møtelederen: Det er bare tid til et svar på et halvt minutt, men du får mulighet til å oppsummere etterpå.

Ingelin Killengreen: Jeg kan bare konstatere at det politiet her kjente til, var indikasjoner på en aktivitet, og at man visste om enkeltpersoner. Hva man bør og skal kjenne til, vil i så fall bli spekulasjoner. Jeg må holde meg til de fakta jeg vet om.

Per Sandberg overtok igjen som møteleder.

Møtelederen: Da er utspørringen over, men jeg vil også gi politidirektøren tilbud om å oppsummere kort, hvis hun ønsker det.

Ingelin Killengreen: Jeg tror at jeg gjennom spørsmålene har vært igjennom det som har vært vesentlig å få klargjort fra mitt ståsted.

Jeg vil i grunnen bare si at jeg er opptatt av to ting. Det er for det første at alle fakta kommer på bordet – det er helt nødvendig – og at etterforskningen som nå pågår, forhåpentlig kan gi enda mer informasjon enn det vi har nå. Det andre jeg er opptatt av, er at man i etterkant av alle slike saker skal være nøye på å trekke lærdom med hensyn til hva som kan gjøres bedre, uansett graden av kritikkverdighet eller ikke kritikkverdighet når det gjelder det som har foregått. Politiet er alltid opptatt av det.

Møtelederen: På vegne av komiteen takker jeg hjertelig for ditt bidrag.

Vi tar pause til kl. 15.05.

Høringen ble avbrutt kl. 14.50.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.05.

*Høring med sjef for Politiets sikkerhetstjeneste
Janne Kristiansen*

Møtelederen: Det ser ut til at komiteen har vært disiplinert og er på plass igjen. Da kan vi gå videre med høringen.

Det er en glede å få ønske velkommen sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste, Janne Kristiansen, som skal få 10 minutter til innledning. Du har også med deg to bisittere, ass. sjef PST Roger Berg og kontorsjef Bjørn Baasland. Velkommen også til dere.

Bare kort: Lampen lyser rødt når det er 30 sekunder igjen av sekvensen. Mikrofonen skal være på når den enkelte prater, og den skal være av når andre prater.

Vær så god – 10 minutter.

Janne Kristiansen: Ærede komitéleder og medlemmer. Først vil jeg få si tusen takk for å bli invitert hit i dag for å svare på spørsmål og redegjøre for denne saken.

Jeg vil først vise til PSTs redegjørelse til Justisdepartementet av 11. november 2010 samt til den oppfølgende redegjørelsen av 15. november 2010 vedrørende denne saken. Disse to dokumentene baserer seg på grundige søk i vårt arkiv og på undersøkelser blant våre medarbeidere. Det har ikke fremkommet ny informasjon i saken fra vår side siden medio november, altså da disse rapportene ble gitt. Det legges derfor til grunn at redegjørelsen og presiseringene gir en utførlig og fortsatt gjeldende beskrivelse av PSTs kjennskap til sikkerhetsarbeidet ved den amerikanske ambassaden. Konklusjonen står derfor ved lag. Vi har ikke holdepunkter for at det har skjedd ulovlig overvåkingsvirksomhet fra ambassadens side.

Jeg vil sammenfatte hovedmomentene i våre to dokumenter av medio november som følgende:

1. PSTs ansvar når det gjelder ambassadesikkerhet generelt
2. PSTs kontakt med den amerikanske ambassaden om sikkerhetsspørsmål
3. PSTs kjennskap til sikkerhetsarbeidet ved den amerikanske ambassaden

Når det gjelder punkt 1, er det PSTs ansvar når det gjelder ambassadesikkerhet generelt.

PST er ansvarlig for å forebygge terrorhandlinger og annen politisk motivert vold i Norge, herunder mot andre lands ambassader. Vi har også ansvar for å forebygge voldelige handlinger mot myndighetspersoner i Norge, herunder utenlandske ambassadører. Hvis vi mener at en ambassades eller ambassadørs trusselbilde er skjerpet, utarbeider vi skriftlige trusselvurderinger. Disse trusselvur-

deringene inneholder anbefalinger om hvorvidt polititaktiske beskyttelsestiltak, som er sikkerhetstiltak utført av politiet, bør iverksettes. Vår anbefaling om polititaktiske beskyttelsestiltak skjer i samråd med Politidirektoratet, og dersom det anbefales livvaktbeskyttelse for en ambassadør, utføres det av PST på vegne av Oslo politidistrikt.

Oslo politidistrikt er hovedansvarlig for ambassadens sikkerhet og er ambassadens daglige kontaktpunkt når det gjelder sikkerhetsspørsmål. Ambassadens sikkerhetssituasjon drøftes regelmessig mellom Politidirektoratet, Oslo politidistrikt og PST. Ambassader i Norge kan iverksette egne sikkerhetstiltak innenfor sitt ambassadeområde. Sikkerhetstiltakene må være i overensstemmelse med norsk lov. Verken Oslo politidistrikt, Politidirektoratet eller PST har imidlertid myndighet til å føre tilsyn med at ambassader overholder norsk lov på ambassadeområdet. Det forutsettes at utenlandske representasjoner setter seg inn i vertslandets lover og bestemmelser.

Så går jeg til punkt 2, som da gjelder PSTs kontakt med den amerikanske ambassaden om sikkerhetsspørsmål.

PST har kontakt med den amerikanske ambassaden om forhold som gjelder ambassaden og/eller ambassadørens trusselbilde. Det følger av vårt ansvar for å forebygge trusler mot ambassaden og ambassadøren. Vår kontakt med ambassaden om ambassadesikkerhetsspørsmål vil i det alt vesentlige skje i forbindelse med to forhold: når ambassaden er bekymret for egen sikkerhet, og dersom det vurderes at ambassadens eller ambassadørens trusselbilde kan være endret.

PSTs kontakt med ambassaden om ambassadesikkerhetsspørsmål skal skje igjennom ambassadens Regional Security Officer, som heretter vil bli kalt RSO. RSO er sikkerhetsansvarlig for ambassaden og sorterer under det amerikanske utenriksdepartementet. Ettersom Oslo politidistrikt er RSOs kontaktpunkt, vil vår kontakt med RSO som oftest koordineres av Oslo politidistrikt. Det meste av vår kontakt med RSO skjer etter initiativ fra RSO og gjelder bekymring for ambassadens sikkerhet. Ambassadens sikkerhetsbekymringer må sees i lys av terrorhandlingene mot ambassadene i Kenya og Tanzania i 1998, terrorhandlingene den 11. september 2001 og den generelle terrortrusselen mot amerikanske interesser.

Det er også vesentlig å merke seg at amerikanske sikkerhetsmyndigheter allerede i 2000 mente at ambassaden i Oslo var blant de amerikanske ambassadene med minst tilfredsstillende bygningsmessig sikkerhet, sett i forhold til trusselbildet. Siden slutten av 1990-tallet og især da frem til 2007 har PST mottatt mange henvendelser fra RSO som har hatt utgangspunkt i ambassadens sikkerhetsbekymringer. Henvendelsene dreier seg om ambassaden har gjort observasjoner av personer eller kjøretøy som tilsynelatende reknoserer rundt ambassaden, og det anmodes om at det foretas nærmere undersøkelser. Hvis vi mener det er grunn til å svare på henvendelsen, skjer det skriftlig. Vårt svar følger de retningslinjer og rutiner som vi er underlagt når det gjelder utlevering av personopplysninger etter norsk lov.

Så til punkt 3, som da gjelder vår kjennskap til sikkerhetsarbeidet ved den amerikanske ambassaden.

PST har ikke på noe tidspunkt blitt orientert av den amerikanske ambassaden eller andre amerikanske myndigheter om at ambassaden skal ha hatt en såkalt Surveillance Detection Unit, altså en SDU. Ifølge amerikanske myndigheter skal Oslo politidistrikt og POT ha blitt orientert om SDU per brev av mai 2000. Brevet skal ha blitt stilet til en mellomleder i Oslo politidistrikt og til en mellomleder i POT. PST var i forbindelse med arbeid med redegjørelsen til Justisdepartementet flere ganger i kontakt med disse to personene for å avklare dette brevet. Brevet erindres ikke av noen av dem. Vi har heller ikke funnet dette brevet i vårt arkiv. Vi har således ikke hatt formell kjennskap til at ambassaden har hatt en SDU. Vi har heller ikke gitt noen formell eller uformell tillatelse eller samtykke til slik virksomhet, noe vi heller ikke har myndighet til å kunne gi. I forbindelse med vår redegjørelse i november 2010 gjorde vi grundige søk i våre arkiv og blant våre medarbeidere. Vi har ingen indikasjoner på at medarbeidere i PST har gitt taushetsbelagt informasjon til ambassadens vaktstyrke. Det kan ikke utelukkes at slik er skjedd, men vi forutsetter at våre medarbeidere overholder sin taushetsplikt. Ansatte hos PST er underlagt livslang taushetsplikt om informasjon som er gradert, og i henhold til sikkerhetsloven. I tillegg gjelder den særskilte taushetsplikten som følger av politiloven og straffeprosessloven.

Våre arkivundersøkelser underbygger at ambassadens sikkerhetsarbeid i liten grad har vært tema i tjenesten. I enkelte dokumenter kommer det imidlertid frem at ambassaden og amerikanske sikkerhetsmyndigheter er bekymret for sikkerhetssituasjonen til ambassaden. Dette begrunner amerikanske sikkerhetsmyndigheter med at trusselbildet er alvorlig, samtidig som ambassadebygget har sikkerhetsmessige svakheter. De vesentlige skriftlige referansene til ambassadens sikkerhetsarbeid er imidlertid datert høsten 2006 og vinteren 2007. I et brev fra PST til Oslo politidistrikt av medio november 2006 påpekte daværende sjef at ambassadens sikkerhetsarbeid var av en slik karakter at det er grunn til å undersøke nærmere via Politidirektoratet og Utenriksdepartementet. I dette brevet vises det til et rutinemessig møte mellom RSO, Oslo politidistrikt og PST. I møtet skal RSO ha meddelt at ambassaden utførte observasjonsvirksomhet i ambassadens nærområde, og at det ble registrert opplysninger om kjøretøy og personer som viste en unaturlig eller mistenkelig interesse for ambassaden.

I PSTs brev til Oslo politidistrikt ble det vist til uttalelsen fra RSO og påpekt at dette

«etter PSTs vurdering bekrefter at ambassaden gjennomfører systematisk overvåking av personer og kjøretøy, og at denne informasjonen blir lagret».

Oslo politidistrikt formidlet denne bekymringen videre til Politidirektoratet og Utenriksdepartementet. Tilbakemeldingen var at eventuelle forhold av betydning skulle søkes løst på lavere nivå. I den forbindelse ønsker jeg å legge til at PST har et godt samarbeid med den amerikanske ambassaden, også med det amerikanske politiet, sikkerhets- og etterretningstjenestene. Eventuelle uoverensstemmelser og misforståelser søkes løst og avklart så tidlig som mulig, på et mest mulig korrekt nivå og i lys

av felles interesser våre land har til enhver tid. PSTs bekymring med hensyn til ambassadens sikkerhetsarbeid ble også søkt avklart på denne måten.

Avslutningsvis vil jeg si følgende: PST har ikke informasjon som kan bekrefte at påstandene som media har fremsatt om omfanget av ambassadens sikkerhetsarbeid, er riktig. Hvorvidt det er hold i påstandene, vil etterforskningen i Østfold gi svar på. Vi har forståelse for at amerikanske myndigheter tar sikkerhetssituasjonen i ambassaden på alvor. Amerikanske diplomatiske interesser har et ekstraordinært trusselbilde. Det gjelder også i Norge. For oss, som på det taktiske og praktiske plan effektuerer norske myndigheters forpliktelser for å ivareta ambassadens sikkerhet, søkes det gjort på best mulig måte, dvs. at det skjer i dialog med ambassaden, men på våre premisser, og dvs. underlagt norsk lov og regelverk. Det er vi som kjenner trusselbildet i Norge, og det er vi som har myndighet til å iverksette de nødvendige tiltak.

Takk for oppmerksomheten – beklager at det gikk noen sekunder over.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi over til spørsmål, og jeg gir igjen ordet til saksordføreren, Anders B. Werp, fra Høyre, som har 10 minutter – vær så god.

Anders B. Werp (H): Takk.

Av saksdokumentene og i redegjørelsen fra justisministeren framgår det at man fra daværende POT i desember 2000 foretar en trusselvurdering knyttet til den amerikanske ambassade. Allerede i januar året etter, i 2001, foretas det en ny trusselvurdering.

Her framkommer det at det er ansatt sikkerhetspersonell ved ambassaden som patruljerer utenfor ambassaden. Det beskrives som uheldig i disse vurderingene. Disse to vurderingene oversendes Justisdepartementet, framgår det. Så forsvinner de på en måte ut – i hvert fall i redegjørelsen.

Så, i august 2006, får nåværende PST en henvendelse fra en europeisk sikkerhetstjeneste som tar opp etableringen av eget sikkerhetspersonell ved derværende amerikanske ambassade, at det hadde blitt problematisert politisk, og at ordningen hadde blitt avvirket.

Når PST får den informasjonen i 2006, starter man en møteserie som involverer diplomatseksjonen på tjenestemanns nivå i Utenriksdepartementet og Oslo politidistrikt.

Mitt spørsmål er: Hva skyldes den store forskjellen i behandling av trusselvurderingene i 2000 og 2001 i forhold til den informasjonen – for så vidt om de samme forhold – som man visste om seks år tidligere, i 2006?

Janne Kristiansen: Den informasjonen som kom i 2000, var i forbindelse med avpatruljering, og at de hadde sikkerhetspersonell. Det som fremgikk den gangen fra POT, var at det var en uheldig løsning. Dette var jo i forbindelse med at det hadde vært disse angrepene i Tanzania og i Kenya. Så vidt vi kan se, er dette sendt over til Justisdepartementet og til Oslo politidistrikt, og det slutter med det. Det har ikke vært noe mer før i 2006.

I 2006 får vi fra en samarbeidende tjeneste denne fore-

spørselen. Vi har ikke svart på den forespørselen, og det betyr at vi ikke har funnet noe mistenkelig i forbindelse med den forespørselen. Det er såkalt «silent procedure». Finner man ikke noe å melde, så melder man ikke noe. Siden vi ikke har meldt noe, har vi ikke funnet noe. Det var flere ting som skjedde senere den høsten, som gjorde at disse møtene kom i gang – også i forbindelse med det brevet. Så vi har ikke svart samarbeidende tjeneste, og det betyr at vi ikke har funnet noe som tilsvarer det samarbeidende tjeneste har oppdaget.

Anders B. Werp (H): Takk.

Spørsmålet er da i forbindelse med oppfølgingen av denne henvendelsen fra en samarbeidende tjeneste i 2006: Hadde dere da med dere den kunnskapen dere hadde rapportert om i 2000 og 2001, som jo gikk på det samme forholdet, og som jeg antar da lå i systemet? Hvilket beslutningsgrunnlag var det som forelå – kort og godt?

Janne Kristiansen: I 2000 var det jo ganske dramatisk, fordi amerikanerne ønsket faktisk Drammensveien stengt, ettersom jeg forstår, fordi det var en så utsatt ambassade. Av den grunn ble disse trusselvurderingene skrevet. Vi fant ikke at det var så dramatisk som amerikanerne selv mente det var.

Så har det altså ikke vært noe før i 2006. I forbindelse med brev fra samarbeidende tjeneste har ikke vi funnet noen indikasjoner på at det skulle være en slik SDU i Norge, som gjorde at vi svarte dem. Det betyr at det har vi ikke oppdaget.

Anders B. Werp (H): Sett fra PSTs side: Er det tilfredsstillende, avklarte linjer og ansvarsforhold i denne type spørsmål mellom Politidirektoratet og PST? Er de rammene for den rapporteringen tilstrekkelig avklart, sett fra PSTs side?

Janne Kristiansen: Ja. Det er vi som skriver trusselvurderingene, og det er vi som eventuelt har livvaktjeneste for ambassadøren. Men det operative sikkerhetsarbeidet er det Oslo politidistrikt som har ansvaret for.

Anders B. Werp (H): Ja, og så i forhold til Politidirektoratet: Når kommer de inn, og på hvilken måte avklares det som – i hvert fall nå sett i ettertid – burde vært oppfattet som sensitive, politiske spørsmål?

Janne Kristiansen: Vi tar ting opp med Oslo politidistrikt. Oslo politidistrikt rapporterer til Politidirektoratet. Vi rapporterer ikke til Politidirektoratet. Vi rapporterer kun til departementet.

Anders Werp (H): Mitt neste spørsmål går på forholdet mellom PST og EOS-utvalget. Når passerer tersklene for å informere EOS-utvalget om denne type saker og om denne saken konkret?

Janne Kristiansen: EOS-utvalget har innsyn i alle våre registre og har i realiteten samme innsyn i vår informasjon

som vi selv. Vi rapporterer fortløpende til EOS-utvalget om saker vi har – ikke når det gjelder etterforskningssaker, da har vi hatt en tradisjon for noe i ettertid, for det ligger ikke inn under departementet, det ligger inn under riksadvokaten. Vi rapporterer jo to spor, som dere vet. For oss er det naturlig å ta opp fortløpende med EOS-utvalget – det gjør vi i hvert fall nå – denne type saker som er av viktighet og av betydning. Men de kan også gå inn selv i våre registre og se disse tingene.

Anders Werp (H): I justisministerens redegjørelse knyttet til denne møteserien i 2007 mellom diplomatseksjonen og PST, og Oslo politidistrikt var jo også involvert der, er konklusjonen, slik jeg forstår det i hvert fall, at man ønsket å løse de praktiske spørsmålene knyttet til en mulig overvåking utenfor den amerikanske ambassaden av personell fra ambassaden – at det skulle søkes løst på såkalt lavere nivå, som igjen kanskje førte til at diplomatseksjonen ikke foretok en henvendelse gjennom det som omtales som diplomatiske kanaler.

Deler PST den vurderingen, at dette var et spørsmål som skulle avklares og jobbes med på et såkalt lavere nivå? Eller foretok man andre vurderinger i PST enn det andre innen justismyndighetene gjorde?

Janne Kristiansen: Nei, det er helt åpenbart at daværende sjef vurderte at dette var en sak som var på et slikt nivå at det skulle tas opp med Oslo politidistrikt, som igjen hadde direkte kontakt med POD og selvfølgelig med Utenriksdepartementet.

I det påfølgende møtet ble dette kvittert ut, slik at det ble sett på som avklart. Vi hadde ikke mer kunnskap om dette. Det var ikke mer som tilsa at vi skulle gå videre med det på det tidspunktet. Vi hadde gitt beskjed. Vi hadde tatt det opp i de kanaler det skulle tas opp, og når vi ikke hadde mer informasjon, var det ikke mer å ta opp i den sammenhengen. Det var et møte i perioden desember–januar i 2006–2007, hvor det faktisk ble sagt direkte til RSO fra Roger Berg – assisterende sjef her – den gangen at all virksomhet som amerikanerne drev, måtte skje innenfor norsk lov og regelverk. Det ble sagt i klartekst.

Anders Werp (H): Da ville jo et naturlig spørsmål være: Hvordan oppfattet PST at det ble etterlevd?

Janne Kristiansen: Det har vi oppfattet har blitt etterlevd. Siden 2007 har det ikke vært noe problem ifølge våre arkiver og ifølge våre medarbeidere.

Møtelederen: Ja, takk.

Da går vi videre, og nå er det Arbeiderpartiet ved Sigvald Oppebøen Hansen som skal stille spørsmål. Vær så god, 5 minutter.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Takk skal du ha, leiar.

Mitt første spørsmål er: Var den informasjonen som de da mottok i denne perioden, av ein slik art at det ikkje blei oppfatta som direkte overvåking?

Janne Kristiansen: Observasjon vil jeg kalle det – et bedre ord. All observasjon amerikanerne holder på med, slik vi har lagt til grunn, er observasjon for å ivareta egen sikkerhet. Det er ikke annen observasjon. Overvåking er noe annet, og det er spørsmål som påtalemyndighetene og Østfold politidistrikt etterforsker. De har foretatt observasjon for å ivareta sikkerheten for sine medarbeidere, for sin egen bygning. Det er det amerikanerne etter vår mening har holdt på med. Har de hatt observasjoner som de har vært bekymret for, så har de tatt det opp med oss via Oslo politidistrikt, og på den måten fått tilbakemeldinger – som jeg sa i min redegjørelse – skriftlig, hvis det har vært noe som har vært å rapportere.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Har PST og du nokre tankar om korleis ein skal praktisere bestemningar om eventuelt karantenerreglar eller bierverv for tilsette i PST, eller for tidlegare tilsette i denne institusjonen?

Janne Kristiansen: Dette er et vanskelig spørsmål, og dette er det jo mange som har mange meninger om. Jeg kom jo fra privat sektor, så dette med karantene osv. i forbindelse med arbeidskontrakter er kanskje ikke så uvanlig. Men når det gjelder tjenestemenn i politiet, er dette noe som må utredes nøye, hvor alle involverte parter må bli hørt. Det har mange sider. Vi skal heller ikke ha yrkesforbud i Norge. Det er også viktig å ivareta den delen.

Dette er et komplisert spørsmål som vi snakker om, og som vi tenker ofte på. For min del er det jo klart at alle disse tjenestemennene har livslang taushetsplikt. Det følger av sikkerhetsloven, og det følger av straffeprosessloven og politiloven, og vi forventer at dette overholdes. Det forventer jeg som sjef for PST.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Mitt siste spørsmål er knytt til brevet av 11. november 2010 til Justisdepartementet, der ein skriv:

«PST er kjent med at tidligere ansatte i PST har blitt tilsatt hos ambassaden, men legger til grunn at tidligere ansatte ikke formidler sikkerhetsgradert eller øvrig taushetsbelagt informasjon de kjenner fra PST til en tredjepart.»

Kva byggjer du desse vurderingane på, når du i eit anna avsnitt skriv, og du nemnde no, at du kan ikkje «utelukke» at det kan ha skjedd?

Janne Kristiansen: Vi kan ikke utelukke at det er brodne kar også innenfor våre kretser. Det er i alle sektorer, det er i alle ledd. Jeg kan ikke utelukke noe, for jeg har ikke full kontroll med alle som slutter i PST, og som slutter i politiet. Det er grunnen til at vi har tatt inn det lille forbeholdet. Det er ingen holdepunkter overhodet for at noe slikt skjer, men jeg kan jo ikke utelukke det.

Møtelederen: Da går vi videre, og da er det Fremskrittspartiet og undertegnede som skal stille spørsmål.

Da ber jeg nestleder i komiteen Jan Bøhler ta over ledelsen av høringen.

Jan Bøhler overtok her som møteleder.

Møtelederen: Da har jeg gleden av å gi ordet til Per Sandberg fra Fremskrittspartiet. Vær så god!

Per Sandberg (FrP): Takk skal du ha.

Mitt første spørsmål er ganske enkelt: Når var første gangen du som leder av PST – eller POT, hvis du kjenner til det – ble kjent med begrepet «SDU»?

Janne Kristiansen: Første gangen SDU-begrepet kom innenfor våre vegger, var jo da en samarbeidende tjeneste kom med en henvendelse. Det var første gangen, og det var i august 2006. Vi gjorde jo undersøkelser, som jeg har sagt. Det har ikke medført at vi har gitt tilbakemelding. Det betyr at vi ikke har funnet noe som tilsvarer det i Norge.

For min del ber om forståelse for at jeg bare har vært der i 14 måneder. Første gang jeg fikk greie på dette, var i forbindelse med at vi fikk varsel om dette programmet til TV 2. Det var første gang jeg fikk dette begrepet servert.

Per Sandberg (FrP): Takk for det.

Da forstår jeg at i 2006 ble begrepet kjent for PST. Har man da noe grunnlag for å si at andre underliggende etater, departementer eller saksbehandlere hadde kjent til begrepet?

Janne Kristiansen: Dette begrepet kom i et brev fra samarbeidende tjeneste. Vi har nettopp i forbindelse med vår redegjørelse fått lov til av samarbeidende tjeneste å meddele andre etater at det har eksistert. Det brevet er tredjepartsinformasjon, som vi aldri får lov til å gå videre med hvis ikke eier av den informasjonen gir oss tillatelse. De ga oss tillatelse til å referere brevet og innholdet i det, slik at det er første gang vi fra PST har kunnet få lov til å gå ut med den informasjonen – for dette er tredjepartsinformasjon. Det viktigste vi gjør, er å holde på den informasjonen vi får fra samarbeidende tjeneste, for å ha den tillit som er nødvendig for å gjøre jobben vår.

Per Sandberg (FrP): Hvis jeg forstår deg riktig nå, har samarbeidende tjeneste informert PST om at det fantes en gruppe, SDU, på det tidspunktet, og så har PST restriksjoner på seg når det gjelder å informere videre oppover i forhold til at det eksisterer den type grupper?

Janne Kristiansen: Når man får informasjon fra en samarbeidende tjeneste, så er det informasjon til oss. Det må vi holde for oss selv. Vi skal svare hvis vi har informasjon, men vi har ikke lov til å gå videre med det. Vi gjør våre undersøkelser på den måten som er nødvendig, men vi går ikke videre og sier noe om at vi har fått dette fra samarbeidende tjenester. Vi kan ikke gå til politiet og si at vi har fått et brev fra en samarbeidende tjeneste som sier dette og hint. Det har vi ikke lov til, men vi gjør våre undersøkelser, det gjør vi – men da må det skje uten at man bruker dette direkte.

Per Sandberg (FrP): Jeg vil bare følge opp dette litt. Det er årsaken til at jeg jager litt på det også. Denne gruppen SDU har eksistert siden 2000, og vi har gjennom høringen i dag fått bekreftet at Justisdepartementet ikke har visst noe, Utenriksdepartementet har ikke visst noe, Politidirektoratet har ikke visst noe, Kripos har ikke visst noe, PST fikk ikke vite noe før i 2006, og Oslo politidistrikt har ikke visst noe. Synes ikke sjefen for PST det er litt betenkelig at ingen som jobber med sikkerhet av høy kvalitet og karakter, har visst om at det har eksistert en gruppe som har drevet med overvåking og observasjon?

Janne Kristiansen: Vi har visst at det har vært uniformert og ikke-uniformert sikkerhetspersonell i ambassaden – navnet er jo egentlig underordnet. Men at de har drevet overvåking, det har vi ikke holdepunkter for. At de har drevet observasjon av sikkerhetsmessige grunner, det vet vi.

Per Sandberg (FrP): Har PST nå informasjon om at det finnes flere lignende saker som berører andre ambassader?

Janne Kristiansen: Vi kan ikke gå inn på sikkerheten til andre ambassader. Det er gradert informasjon. Men jeg kan vel si at vi har ikke informasjon om lignende enheter.

Møtelederen: Ok. Da var de fem minuttene på Per Sandbergs avdeling ferdig, jeg gir møteledelsen tilbake til Per Sandberg.

Per Sandberg tok igjen over som møteleder.

Møtelederen: Takk skal du ha, Jan.

Da er det Sosialistisk Venstreparti som står for tur. Akhtar Chaudhry har fem minutter – vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): SDU har fungert siden år 2000. I 2006 får dere vite at SDU finnes. Jeg må da konstatere at dere ikke spurte amerikanerne om det fantes, for hadde dere spurt, hadde dere fått kopi av dette brevet. Kan du bekrefte at dere ikke spurte amerikanerne om det var noe som het SDU?

Janne Kristiansen: Jeg var ikke ved PST på den tiden. Vi fikk informasjon fra en samarbeidende tjeneste om at det i det landet var en slik enhet. Utover det har ikke vi informasjon om at det foreligger SDU i Norge, men vi har informasjon om at det foreligger sikkerhetspersonell, både uniformert og ikke-uniformert, fra den amerikanske ambassaden.

Akhtar Chaudhry (SV): Ville det ikke vært naturlig da dere fikk denne meldingen fra en samarbeidende tjeneste, at dere gikk til amerikanerne og spurte om de har tilsvarende i Norge?

Janne Kristiansen: Et navn er vel kanskje ikke så viktig. Det som ble gjort, var at vi i klartekst ga beskjed til

amerikanerne om at de har plikt til å holde seg innenfor norsk lovverk og norsk regelverk. Det ble tatt opp med Regional Security Officer på en slik måte at det var utvetydig at dette la vi til grunn. Akkurat dette navnet tror jeg man kan si er noe underordnet, men vi ga beskjed: Vi skal ikke ha noe slikt på norsk jord.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg har intet annet valg enn å konstatere at dere ikke konfronterte amerikanerne med dette brevet.

Jeg skal gå videre. Du sa til Klassekampen at du tar det for gitt at amerikanerne holder seg innenfor lover og regler. Så sier en kapasitet innenfor fagområdet i Norge, tidligere høyesterettsdommer og leder av Lund-kommisjonen, følgende:

«Men om det er noe som etter 11. september ikke er innlysende, er det vel at amerikanerne overholder lover og regler i kampen mot terror.»
Har du noen kommentar til det?

Janne Kristiansen: Først og fremst: Den artikkelen fra tidligere høyesterettsdommer Ketil Lund bygger nok noe fragmentarisk på et intervju, forstår jeg, hvor man kanskje ikke har sett det hele.

Jeg har forsøkt å si at vårt hovedfokus når det gjelder amerikanerne, er sikkerheten til den amerikanske ambassaden og ikke trussel fra ambassaden. Vi er opptatt av å trygge den amerikanske ambassaden, slik som vi gjør med alle andre ambassader, som er vårt ansvar. Og når det gjelder amerikanerne, har vi selvfølgelig en dialog, og de må holde seg innenfor norske regler og norske lover. Så det er det jeg kan si til det.

Akhtar Chaudhry (SV): Det betyr at PST har en tillit til amerikanerne som vi generelt ikke har til andre.

Janne Kristiansen: Det tror jeg er å trekke en konklusjon som jeg ikke har uttalt. Det blir veldig ledende, jeg beklager å måtte si det. Det jeg ønsker å si, er at mitt fokus er at det ikke skal skje terror mot Pakistans ambassade, mot den kinesiske ambassaden, mot Israels ambassade eller noen ambassade i Norges land, for det er vårt ansvar. Vi er i en veldig spesiell tid. Det tror jeg vi skal være enige om. Og vi har et stort ansvar.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg har et spørsmål til. Jeg tror det svaret er nok.

Denne gruppen har fungert i ti år uten at PST har visst det. Hvordan kan jeg være sikker på at det ikke finnes Al Qaida-baser i Norge, hvis jeg trekker den konklusjonen videre?

Janne Kristiansen: Det beklager jeg, men det kan jeg ikke garantere deg. Jeg kan ikke garantere deg det. Den slags overvåkning driver ikke vi i Norge. Vi prøver så godt vi kan med de metodene vi har, men jeg kan ikke garantere at ikke vi har en Al Qaida-base i Norge. Det beklager jeg.

Møtelederen: Da var SVs spørsmål avsluttet, og vi går over til Senterpartiet. Det er Jenny Klinge som skal stille spørsmål. Ordet er ditt, Jenny Klinge. Du har 5 minutter.

Jenny Klinge (Sp): Eg skal gjere det enkelt. Eg har fått svar på dei spørsmåla eg har gjennom den runden som har vore.

Møtelederen: Takk skal du ha. Da har alle partiene fått lov til å stille spørsmål. Men vi tar en kort runde nå for oppklaringsspørsmål – inntil 5 minutter. Igjen ber jeg om korte spørsmål og forhåpentligvis korte svar.

Åse Michaelsen (FrP): Uansett hva en kaller denne gruppen, SDU eller om en bare kaller det for en gruppe, forstår jeg det sånn at i år 2000 ble den opprettet. Da var det ikke kjennskap til den i Norge. I 2006 ble dere kontaktet av en samarbeidende tjeneste som viste til at dette fantes andre steder. Da gjorde dere undersøkelser, og du sa i sted at når dere ikke fant noen ting, ble det heller ikke meldt noen ting – ikke sant? Det må jo bety at vi vet nå i etterkant at denne gruppen fantes, men dere fant ikke gruppen. Hvor bekymringsfullt er det?

Janne Kristiansen: For det første: Dette er slik jeg har forstått det, en gruppe som skal ivareta sikkerheten til ambassaden og ambassadebygget, og residensen. Hvorvidt denne gruppen foretar noe ulovlig på norsk jord, er det etterforskningen som skal avklare. Foreløpig holder jeg meg til at før en dom er falt, har også disse krav på en uskyldspresumpsjon. Det må jeg bare understreke som forsvarer.

Møtelederen: Da er det Sigvald Oppebøen Hansen, vær så god.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Takk leiar.

Eg har eit vanskeleg spørsmål, kanskje. Men sett frå PST si side, i kor stor grad lykkast ein med å kontrollere at ambassarar held seg til norsk lov innafor ambassaden sine område?

Janne Kristiansen: Som jeg sa i redegjørelsen: Vi har ingen myndighet på et annet lands ambassadeområde. Så hva de gjør, bygger på tillit, og det bygger jo selvfølgelig på konvensjoner. Hvis vi får informasjon eller opplysninger som tilsier at en ambassade går ut over norsk lov eller driver etterretningsvirksomhet, for den saks skyld, som er ulovlig, så melder vi det videre til Justisdepartementet, som selvfølgelig melder det videre til Utenriksdepartementet, som på høyeste nivå tar det opp hvis de finner at det er korrekt i sakens anledning.

Møtelederen: Da var det Hans Frode Kielland Asmyhr, vær så god.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Takk, leder.

I redegjørelsen fra PST til Justisdepartementet av den 11. november 2010 under punkt 7 står det følgende:

«PST kan ikke se å ha blitt informert av ambassaden eller andre amerikanske myndigheter om ambassadens SDU. PST kan heller ikke se å ha gitt noen form for godkjenning til SDU eller den type virksomhet som TV 2 Nyhetene påstår at ambassaden skal ha bedrevet.»

Jeg vil anta at PST-sjefen er enig med meg i at det er et relativt ullent sitat. Det er lite klart. Kan det tenkes at PST eller medarbeidere i PST har gitt en stilltende aksept til denne aktiviteten?

Spørsmål nr. to er: Hvor ofte avdekker PSTs ledelse brudd på taushetsplikt hos ansatte eller tidligere ansatte?

Janne Kristiansen: Punkt 1: Jeg har ikke som sjef avdekket, og jeg vet heller ikke om tilfeller hvor det er blitt avdekket, brudd på taushetsplikt fra våre medarbeidere. Når det gjelder det som du snakket om – hvorvidt det er stilltende aksept – har vi ikke myndighet til å akseptere en slik enhet. Det må gå via Utenriksdepartementet, og det er helt klart at amerikanerne også forstår at en mellomleder i POT eller politiet aldri kunne ha akseptert noe sånt. De vet hvilket nivå det eventuelt måtte godkjennes på.

Akhtar Chaudhry (SV): Det er konstatert en rekke ganger at PST ikke visste at SDU fantes. På det grunnlaget spør jeg: Er det noen som kan forsikre meg om at Israels ambassade, eller Irans ambassade, ikke har en tilsvarende gruppe for å gjøre samme jobb som PST er satt til å gjøre på norsk jord?

Janne Kristiansen: For det første: Vi vet ikke om SDU har gjort det som påstås av mediene.

Akhtar Chaudhry (SV): Jeg spør om det finnes, hva de gjør, er ikke ...

Møtelederen: Du må bruke mikrofon, og så må det gå ryddig for seg. Hvis ikke blir vi forstyrret.

Janne Kristiansen: Israel og Iran har vi også ansvaret for. Vi har ingen indikasjoner på at dette foreligger. Nå har det gått en note fra Utenriksdepartementet hvor det presiseres hva man har rett til i Norge, og ikke rett til i Norge. Så jeg forventer at ambassadene følger Wien-konvensjonen og innretter seg etter norsk lov. Vi er vertsland, og de skal innrette seg etter vår lov og vårt regelverk. Det forventer jeg.

Møtelederen: Tusen takk for ditt bidrag.

Fortsatt står det igjen at komiteen kan gi deg et tilbud om kort å oppsummere hvis du har ønsker om det – vær så god.

Janne Kristiansen: Tusen takk for at jeg fikk lov til å komme. Det er sent på dagen, og som gammel advokat vet jeg at man helst ikke skal ta ordet i utide. Så jeg sier tusen takk for meg og for at dere lyttet til meg. Jeg ønsker dere lykke til med de undersøkelsene dere holder på med.

Jeg mener jeg har fått fram det jeg ønsker å meddele dere i denne sammenhengen, så lykke til.

Møtelederen: Takk for ditt bidrag.

Høringen ble avbrutt kl. 15.46

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.47

Høring med politimester i Oslo politidistrikt Anstein Gjengedal

Møtelederen: Da er vi kommet til siste del av denne høringen, og jeg vil ønske politimesteren i Oslo politidistrikt, Anstein Gjengedal, velkommen. Velkommen også til dine to bisittere, politiinspektør Johan Fredriksen og politiinspektør Runa Bunæs.

Du får 10 minutter til en innledning. Jeg vil bare kort si at denne lampen lyser rødt når det er 30 sekunder igjen av tiden som er avsatt. Mikrofonen skal være på når du snakker, og den skal være av når andre snakker. – Vær så god.

Anstein Gjengedal: Takk for informasjonen. Komiteleder og komité, dere har hørt mange redegjørelser i løpet av dagen, så jeg skal være forholdsvis kort.

I forbindelse med justisministerens redegjørelse i Stortinget avga Oslo politidistrikt tre redegjørelser om saksforholdet, og disse redegjørelsene kjenner jeg godt til. De er offentlig tilgjengelig, og de gir en detaljert og grundig redegjørelse for hvordan vi ser på de spørsmål som er reist. Redegjørelsene er korrekte og omfattende, og det er ingen grunn til å gjøre noen endringer på disse, og ingen informasjon har fremkommet i den senere tid som gjør at disse redegjørelsene ikke fortsatt er korrekte og dekker saken slik vi ser det.

Jeg vil kort presisere enkelte av våre hovedpunkt. Som vi har fremholdt i våre redegjørelser, er Oslo politidistrikt ansvarlig for ikke bare den amerikanske ambassadens, men for alle ambassaders ytre sikkerhet etter Wienkonvensjonen. Innenfor gjerdene er det ambassadene selv som har ansvaret for egen sikkerhet. Der har vi ingen myndighet uten etter anmodning.

Som det er gitt uttrykk for, har Oslo politidistrikt vært kjent med at den amerikanske ambassaden har hatt egne vakter for å ta hånd om kontrolloppgaver og egen sikkerhet. Vi har også sett det som hensiktsmessig ut fra det ansvaret politiet i Oslo har for ambassadens sikkerhet. Denne vaktgruppen er i Oslo politidistrikt ikke kjent som SDU – jeg bruker forkortelsen, alle vet hva det er – men altså som regulære vakter og sikkerhetspersonell for å ivareta egen sikkerhet.

Vi har tidligere redegjort for og er kjent med at ambassadens personell også observerer bevegelser og hendelser umiddelbart utenfor ambassaden. Poenget er at dette personellet skal rapportere til politiet om det er hendelser eller observasjoner som oppfattes som mistenkelig eller

truende. Dette mener vi er en del av ivaretagelsen av egen-sikkerheten. Ved noen få anledninger over en periode på flere år har Oslo politidistrikt blitt kjent med at ambassadens personell har observert og også fotografert demonstrasjoner utenfor det som må betegnes som ambassadens umiddelbare nærrområde. Som understreket i vår redegjørelse har vi ikke observert eller på annen måte blitt gjort kjent med aktiviteter vi mener er ulovlige. Når vi likevel har angitt at vi har vært ubekvemme med disse hendelsene, som er beskrevet som «i ytterkant», refererer ikke dette seg til lovligheten i ytterkant av loven, men til hva vi mener er korrekt og hensiktsmessig atferd innenfor den etablerte arbeidsfordelingen mellom ambassaden og Oslo-politiet – også når det gjelder ivaretagelse av sikkerhet.

Oslo politidistrikt har også tidligere understreket at SDU ikke har noen forankring i Oslo politidistrikt, og vi kjenner ikke dette slik det er beskrevet i media, at det har vært foretatt masseregistrering av norske nordmenn osv. Det vi kjenner til, og som det fremkom i dette brevet fra PST av 15. november til politimesteren i Oslo, er de undersøkelserne vi gjorde i denne forbindelse, og som er blitt rapportert til Politidirektoratet. Så da vi ble gjort kjent med disse episodene som det er blitt redegjort for i dag, ble man i et møte med Oslo politidistrikt og Politidirektoratet enig om å gå til UD for å få undersøkt hva gjør vi nå videre. Disse observasjonene som vi hadde sett ble foretatt fra personell som vi oppfattet som vaktstyrken ved ambassaden, ble tatt opp med regional sikkerhetsoffiser på et møte med visepolitimesteren hos oss – politiinspektør Johan Fredriksen og PST var også til stede – og det ble sagt at det er Oslo politidistrikt som har ansvaret for sikkerhet. Hvis dere ser noe, observerer noe som er mistenkelig, og som har betydning for sikkerheten, skal det rapporteres til Oslo politidistrikt.

Det har vært nevnt dette med laveste nivå. Poenget var at det var kontakt mellom Politidirektoratet og UD. Vi var enige om at resultatet av det møtet var at hvis vi observerte ytre hendelser, skulle det tas opp mellom politimesteren i Oslo, på politimesternivå, og regional sikkerhetsoffiser ved den amerikanske ambassaden. Etter det har ikke vi observert at det har vært noe galt ved de observasjonene som er foretatt. Det var i løpet av 2007 kanskje en episode der vi sa fra at dette ville vi ikke ha noe av.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går vi over til spørsmålene, og jeg gir igjen ordet til Anders B. Werp fra Høyre, som er saksordfører – og Anders, du vet kanskje at du har 10 minutter.

Anders B. Werp (H): Ja takk, leder, det gjør jeg.

Mitt første spørsmål til politimesteren blir i forlengelse av det siste du var inne på, dette med å søke/finne ut eller løse/komme videre i disse spørsmålene på et såkalt lavere nivå. Omfattet det også en vurdering av omfanget til et eventuelt ytre sikkerhetsarbeid rundt ambassaden med norsk personell, eller gikk det mer på enkelthendelser og ikke på omfanget?

Anstein Gjengedal: Det gikk klart på omfanget. Og som jeg sa: Etter det har vi omtrent ikke registrert noen hendelser, kanskje en i 2008, og det går også på omfanget. Men vi har ikke registrert noe mer. Så fremstillingen i media kjenner ikke vi oss igjen i.

Anders B. Werp (H): Det framkommer av redegjørelsen til justisministeren at Oslo politidistrikt, som du også bekrefter her, har observert såkalt enkeltstående hendelser og aktiviteter i ytterkant av det som man skulle forvente eller ønsker. Kan du utdype nærmere hvilke hendelser det dreier seg om, noe mer konkret?

Anstein Gjengedal: Det har vært enkeltstående hendelser, og det er observasjoner som vi synes har foregått vel langt utenfor ambassadens nærrområde som vi synes ikke har vært passende, og som vi har påtalt.

Anders B. Werp (H): Forstår jeg det riktig, at det nærmest går på geografisk avstand?

Anstein Gjengedal: Ja.

Anders B. Werp (H): Et sentralt punkt i redegjørelsen går på informasjonsflyten knyttet til aktiviteten rundt ambassaden av norske personer. Ambassaden henvender seg jo til Oslo politidistrikt og rapporterer ulike typer hendelser knyttet til personer, biler og sikkert også andre hendelser. Kan du utdype nærmere hvilken informasjon eller hvilke tilbakemeldinger som gis fra Oslo politidistrikt til den amerikanske ambassaden? Er man noe i nærheten av f.eks. å gi personopplysninger i en tilbakekvtivering, eller er det ingen tilbakekvtivering?

Anstein Gjengedal: Vi gir ingen personopplysninger. Vi vurderer den hendelsen som kommer, og foretar undersøkelser. Hvis det er grunnlag for det, kan det være at vi informerer PST, som kan foreta nærmere undersøkelser. Så kvitterer vi ut hendelsen overfor ambassaden og sier at dette ikke er noe å bekymre seg over, dette tar vi hånd om, men de får ingen personopplysninger fra Oslo politidistrikt.

Anders B. Werp (H): Et annet sentralt punkt i redegjørelsen er knyttet til ansettelsesforholdet til personene i denne gruppen. Fra Oslo politidistrikt har man tatt tak i en situasjon knyttet til tre sivilt ansatte. Jeg kommer ikke til å spørre nærmere om forhold som knytter seg til etterforskningen der. Men et spørsmål til politimesteren går på forholdet knyttet til sivilt ansatte og et parallelt engasjement utenfor politiet, selv om man er sivilt ansatt. Hvilke tanker gjør politimesteren seg om det? Er det iverksatt tiltak som gjør at man kan håndtere dette på en forsvarlig måte?

Anstein Gjengedal: Ifølge regelverket er det slik at sivilt ansatte må si fra til sin nærmeste leder om at de tar en bijobb. Det har disse tre gjort i alle tilfellene. De har vel sagt at de har fått en jobb ved den amerikanske am-

bassaden, og det har vel deres nærmeste leder oppfattet som en vaktvirksomhet uten noen nærmere detaljer. Det er slik reglene er, og arbeidsforholdet til disse tre ble avsluttet sommeren 2010, som det står i vår redegjørelse. Det har disse tre ansatte rapportert, og Østfold politidistrikt har fått melding om å undersøke den aktiviteten de har bedrevet, men så langt vi i Oslo politidistrikt har undersøkt, har vi ikke opplysninger om at de har foretatt noe – skal vi si – ulovlig registersøk. Vi har ingen opplysninger om det. Men nå får etterforskningen i Østfold bringe klarhet i alle disse forholdene.

Anders B. Werp (H): Det er mange ulike etater og avdelinger involvert, skjønner vi, når det gjelder ivaretagelse av en ambassades sikkerhet. Men ut fra Oslo politidistrikts og politimesterens erfaringer, er rapporteringsrutinene tydelige nok? Er det en god nok informasjonsflyt mellom de ulike offentlige etatene til å ivareta punkt 1 ambassadens sikkerhet og punkt 2 norske borgers rettssikkerhet?

Anstein Gjengedal: Min oppfatning er et klart ja. Vi har et godt samarbeid med samarbeidende polititjenester, altså PST, POD osv., og andre politidistrikt. Vi har et godt samarbeid og utveksler informasjon, og vi har jevnlige møter. Skulle det oppstå noe ekstraordinært, møtes vi. Det er klart at vi rapporterer til hverandre det vi mener måtte være av betydning, slik at vi kan ivareta den forpliktelsen vi har overfor ambassadene når det gjelder sikkerheten. Da er det viktig at vi utveksler informasjon. Men vi gir ikke informasjon til ambassaden om norske borgere for å ivareta sikkerheten. Det er vår oppgave å ivareta den sikkerheten på en skikkelig måte, og det mener vi at vi gjør. Der har vi et godt samarbeid med de etater jeg nevnte, Kripos bl.a. også.

Anders B. Werp (H): Vi ser av ferske nyhetsoppslag at man i hvert fall andre steder er kjent med disse observasjonsgruppene ved amerikanske ambassader. Det hevdes at man har ønsket å bevæpne dem i spesielle situasjoner. Kjenner politimesteren til at en s ånn henvendelse har kommet fra den amerikanske ambassaden i dette tilfellet?

Anstein Gjengedal: Det kjenner jeg ikke til. Det er helt ukjent. Vi har ikke fått noen slik anmodning.

Anders B. Werp (H): Er det gjort noen refleksjoner eller rettere sagt tiltak i distriktet i etterkant av at denne saken ble kjent offentlig den 3. november – tiltak i politidistriktet som har å gjøre med håndtering av denne type saker, og i så fall hvilke tiltak er gjort?

Anstein Gjengedal: Da vi ble gjort kjent med denne henvendelsen som kom fra PST høsten 2006, og det som skjedde på etter vinteren osv. 2007 – det har dere allerede fått høre mye om i dag – tok vi dette opp med den amerikanske RSO-offiseren og sa hvordan vi ville ha det. Siden har det blitt forholdt på den måten. Vi har ikke iverksatt noen ytterligere tiltak nå, for vi mener vi har hatt gode rutiner på det de siste årene, og har ikke observert, skal vi

si, ulovligheter eller uregelmessigheter med amerikanerne. Vi har hatt besøk. Vi hadde NATOs utenriksministermøte. Vi hadde prisutdelingen med Obama i forfjor som gikk helt utmerket – et godt samarbeid. Vi sa at det er Oslo politidistrikt som har ansvaret for å gjennomføre sikkerhetsopplegget, og det skal skje på våre premisser. Det er klart at amerikanerne har sine ønsker, og dem hører vi på, men de får det ikke som de vil. Det er vi som bestemmer. Punktum.

Møtelederen: Det var godt å høre!

Vi går videre til nye spørsmål, nå fra Arbeiderpartiet – Sigvald Oppebøen Hansen.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Takk.

Saksordføreren har stilt mange gode spørsmål. Eg har berre eit veldig enkelt spørsmål til politimeisteren. Kvar går grensa mellom lovleg og uønska aktivitet?

Anstein Gjengedal: Lovlig? Enten er den lovlig, eller så er den ulovlig – kort og godt. Der går grensen. Hvis man driver etterretningsvirksomhet, så er det ulovlig. Det har ikke en ambassade lov til å drive med. Og hvis det er ulovlig, må det rammes av norsk lov. Så enkelt er det.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Mitt spørsmål gjekk på grensegangen mellom ulovleg og uønska, ikkje lovleg og ulovleg.

Anstein Gjengedal: Ja, uønsket er hvis vi f.eks. ser at de foretar observasjoner som ikke er i nærområdene sine. De kan stå i vinduet og kikke ut, men hvis de beveger seg langt utenfor, er det uønsket. Det påtaler vi. Det er det vi påtaler. Det er greit nok at de er på ambassadeområdet sitt, og det kommer an på hva det er for noe.

Men vi får også mye informasjon fra andre. Privatpersoner kan også observere og melde fra til oss om at nå er det et eller annet på gang. Det kan være at det foranlediger at vi foretar undersøkelser. Så vi får ikke bare informasjon fra denne vaktstyrken. Vi kan få informasjon fra vanlige Oslo-borgere, som er en veldig god informasjonskilde: Obs! Obs! Følg med nå. Hva er det som er på gang? Det er mange gode vaktstyrker der ute – borgerne.

Møtelederen: Da var Arbeiderpartiet fornøyd, og vi går videre til Fremskrittspartiet. Det er Hans Frode Kielland Asmyhr som skal stille spørsmål – vær så god.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Et fremmed land etablerer altså en enhet i et leid lokale utenfor ambassadens lokale som driver med innhenting av informasjon, med en rekke medarbeidere. Så har vi gjennom denne høringen i dag fått vite at omtrent ingen vet om dette. Noen sier at det kan være noe uønsket aktivitet her, som man har påtalt, men det er litt vanskelig å få nærmere svar på hva det er. Det fremstår for meg som veldig merkelig. Er politimesteren enig i det – at det må tyde på svikt i rutinene når man ikke greier å fange opp den type aktivitet?

Anstein Gjengedal: Det jeg sa vi har oppfattet av aktivitet, er at det har vært en vaktstyrke der, som har vært i aktivitet, og som vi også har kjent til. Og det har vi kjent til fra høsten 2006. Vi har oppfattet dette som en vaktstyrke som har foretatt observasjoner som en del av den interne sikkerheten til amerikanerne. Det er det vi har oppfattet som en vaktstyrke, men vi har ikke kjent til omfanget. Så fikk vi noen indikasjoner på at de kanskje hadde lokaler utenfor. Men at de hadde det, har vi fått høre fra både justisministeren og utenriksministeren tidligere i dag, men det er ikke noen rapporteringsplikt på lokaler. Men så lenge vi ikke har observert ulovligheter, husk på det, så er ikke vi – og vi har påtalt uønsket atferd, da vi oppdaget dette, og sagt: Slik vil vi ikke ha det. Hvis dere ser noe, er det vi, vi i Oslo politidistrikt, som har ansvaret for sikkerheten. Hvis det var noe på gang, så var det vi som måtte beskytte ambassaden og iverksette tiltak. Så det oppfatter vi som en vaktstyrke innenfor intern sikkerhet, og vi har forutsatt at amerikanerne, hvis de oppdager noe som det er grunn til å si fra om, rapporterer til oss. Og det har de gjort.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Når er det naturlige for dere å gjøre ytterligere undersøkelser? Dere oppdager altså denne enheten, tror at det er en vanlig vaktstyrke ...

Anstein Gjengedal: Vi har visst at det har vært en vaktstyrke. Vi har ikke visst om omfanget, men vi har visst at de har hatt egne vakter inne på ambassaden og utenfor. Men det vi sier, er at da vi fikk den møteaktiviteten høsten 2006 med diplomatseksjonen i UD, var vi enige om at all right, nå må vi følge nøye med. Hvis vi nå ser uregelmessigheter eller ulovligheter, så skal vi rapportere dette videre og ta det opp igjen. Det var da et møte med RSO ved ambassaden i Oslo, og etter det har ikke vi observert noe som vi har hatt grunn til å reagere på.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Kan du komme med eksempler på hva som vil være uønsket atferd som man er nødt til å påtale?

Anstein Gjengedal: Hvis vi har sett at de har observert langt utenfor ambassadens nærområde.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Hva vil du definere som ambassadens nærområde?

Anstein Gjengedal: De nærmeste, omkringliggende gater. Men igjen er det avhengig av det trusselbildet som foreligger. Vi kan få observasjoner fra publikum som er langt utenfor ambassadens område, som kan være av betydning.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP): Kan du bekrefte at det er en ukultur i Oslo politidistrikt blant medarbeidere når det gjelder å utlevere informasjon til tidligere kollegaer?

Anstein Gjengedal: Det kjenner ikke jeg til. Jeg vil bare presisere at vi har egne etiske retningslinjer i Oslo politidistrikt, hvor det er presisert et punkt om at det ikke er tillatt å utlevere informasjon til tidligere kollegaer. Det er vi veldig bevisste på. Det er brudd på taushetsplikten hvis de gjør det.

Møtelederen: Da var også Fremskrittspartiet fornøyd, og da går vi over til SV. Akhtar Chaudhry skal stille spørsmål – vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): Takk, leder.

Politimester, det er ditt distrikt som har ansvar for å levere trygghet til alle ambassader og ambassadører, og det gjelder også den amerikanske ambassaden. Jeg er temmelig sikker på at du kommer til å si at ditt distrikt gjør en god jobb. Dere leverer den sikkerheten og den tryggheten som amerikanerne har krav på. Er svaret ja eller nei?

Anstein Gjengedal: Du sa jo selv at du var sikker på hva jeg ville svare, så svaret er ja.

Akhtar Chaudhry (SV): Nettopp. Når svaret er så klart ja, så hjelp meg å forstå hvorfor amerikanerne trenger denne SDU-en. De har trygghet, som de har krav på, og du leverer – hvorfor trenger de denne gruppen da?

Anstein Gjengedal: Som vi har sagt: De har jo en indre sikkerhet, og de vil jo ha en indre sikkerhet på ambassaden. Det tror jeg alle ambassader har, en indre sikkerhetsstyrke – så det gjør de. Det som man er avhengig av, er hvilke trusselvurderinger som foreligger. Men hvis vi ser på hva amerikanerne har vært utsatt for, skjønner man godt at de er opptatt av sin egen sikkerhet. Og det er ikke alltid at ambassadene har vært fornøyd med alle de sikkerhetstiltak Oslo politidistrikt har. De vil jo gjerne ha enda mer sikkerhet, og for å si det sånn: Det har jo resultert i at de gjerne vil flytte fra Drammensveien, for de er ikke fornøyd med beliggenheten – midt i et veikryss. Så at de har behov for å ha en intern sikkerhet, har vi forståelse for, men de har ikke lov til å bryte norsk lov.

Akhtar Chaudhry (SV): Det skjønner jeg. Nå skal vi prøve en øvelse: Enten så har du sikkerhet, eller så har du ikke sikkerhet. Mer sikkerhet eller mindre sikkerhet – det begrepet skjønner ikke jeg. Du sier – og jeg har tillit til – at du leverer den sikkerheten som de har krav på. Hvorfor har de denne SDU-en? Det er det ene spørsmålet. Så er det det andre, den ytre sikkerheten: Ingen kommer og kaster en bombe eller et eller annet som skader ambassaden. Hjelp meg med å forstå: Hva er den indre sikkerheten? Har de noe problem innenfor gjerdet også?

Anstein Gjengedal: Vi hadde jo stående vakthold der en tid, osv. Vi vil ikke gå i detalj om hvordan vi ivaretar sikkerheten, men det kan jo være at vi ikke er der til enhver tid, og at vi skjønner at ambassaden kan ha behov for å ha en observasjon innenfor sitt område og i sitt nærom-

råde. Og det har vi sagt: Hvis dere ser noe mistenkelig, skal det rapporteres til oss. Det er derfor de også har en regional sikkerhetsoffiser ved hver ambassade som skal ivareta dette internt, og det skal være et samarbeid, hvis de ser noe mistenkelig utenfor sin ambassade. Så det er en del av hele sikkerhetsopplegget. Det er nødvendig at de da samarbeider med oss, men det skal altså skje etter Wien-konvensjonen, og de har ikke lov til å bryte norsk lov.

Akhtar Chaudhry (SV): Hjelp meg med å forstå: Det at de har egne sikkerhetsvakter her og der, og de har SDU osv. – skal jeg tolke det sånn at de ikke har tillit til den sikkerheten som jeg har tillit til at du leverer, eller er det sånn at de er paranoide?

Anstein Gjengedal: Det er et spørsmål du får stille amerikanerne. Det kan jeg ikke svare på. Men vi er jo kjent med at alle lands ambassader har sine egne sikkerhetsfolk som ivaretar den interne sikkerhet, og også i nærområdene. Vi er opptatt av det. Men de har jo ikke noe myndighet på norsk territorium. De har myndighet innenfor sine gjerder, for å si det sånn.

Møtelederen: Da var også Akhtar Chaudhry fornøyd. Da går vi over til neste, og det er Senterpartiet som skal stille spørsmål. Jenny Klinge – vær så god.

Jenny Klinge (Sp): Det har vore ein så grundig runde no at eg trur eg lèt det vere med det.

Møtelederen: Det er jeg enig i. Da har alle partiene fått stilt spørsmål. Det åpnes for en kort runde med oppklaringsspørsmål, inntil 5 minutter. Jeg ber igjen om korte spørsmål og korte svar. Først er Jan Bøhler fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Jan Bøhler (A): Takk, leder.

Politimester, jeg må si at de svarene som du leverer her i dag, er veldig troverdige, overbevisende og tillitvekkende. Jeg tror at hvis de svarene hadde kommet raskt, tidlig og godt ut, også til befolkningen, da denne saken ble virvlet opp, tror jeg egentlig saken ville fått mindre dimensjoner. Så jeg vil egentlig spørre om det bildet som vi nå får: Føler du at det bildet kunne vært formidlet klarere og bedre tidligere – eller informasjonshåndteringen her? Jeg føler meg veldig rolig nå etter å ha hørt dine gode svar her i dag, og jeg skulle egentlig ønske at jeg hadde hatt den informasjonen klarere for meg på et tidligere tidspunkt, eller i hvert fall at den hadde nådd bedre ut.

Anstein Gjengedal: Vi har gitt tre redegjørelser hvor vi har svart så godt vi kan, men for å si det sånn: Når det fort blir en politisk dimensjon, og media – nå får vi se hva etterforskningen vil bringe, det får vi se. Men vi mener at vi har hatt rimelig god kontroll på hva som har foregått. Da vi ble kjent med dette i høst, tok vi det opp og hadde møter med POD, og vi var enige om at dette må vi ta opp med UD for å se: Hva gjør vi nå, hvis vi avdekker dette videre? Og

vi har fulgt dette nøye opp. For å si det sånn: Vi har hatt et godt samarbeid med amerikanerne, både i forbindelse med NATOs utenriksministermøte, hvor Condoleezza Rice var, og Obama, osv. Så vi synes det har tatt litt av. Så får vi se hva etterforskningen bringer på det rene, det vet ikke jeg. Men vi er glad for at det blir satt i verk etterforskning på dette området for å se hva som har foregått, osv. Det kan jo være at det avdekker noe, men jeg er ganske rolig på at vi har et godt samarbeid ikke bare med USAs ambassade – vi er opptatt av sikkerheten ved alle ambassader og av å ha et godt samarbeid. Det varierer jo etter hva som skjer ute i verden av hendelser. Da er vi nødt til å ivareta sikkerheten til alle ambassader. Og det skjer på en god måte i samarbeid med ambassadene og våre samarbeidende tjenester.

Møtelederen: Anders B. Werp.

Anders B. Werp (H): Takk, leder.

Et siste spørsmål fra meg i forlengelsen av det vi nå har hørt: Oslo politidistrikt mener at man har både god oversikt, kontroll og et godt samarbeid. Da vil jo for så vidt et spørsmål fra min side i hvert fall være om man er i nærheten av å betrakte dette som en ikke-sak fra distriktets side, og om de syv foreslåtte tiltakene fra justisministeren ikke er nødvendige.

Anstein Gjengedal: Nei, dette er ikke en ikke-sak. Nå får man få en avklaring ved etterforskning, og så synes jeg at det er bra at de tiltakene som er foreslått, blir fulgt opp – det kan være greit å få lagt dette på plass. Jeg vil si at det har vært så mye om spørsmålet: Skal man rapportere til politiske myndigheter? Hvis vi hadde oppdaget ulovligheter, hadde det vært en klar rapporteringsplikt. Hvis det hadde vært oppdaget ulovlig etterretning, hadde det vært en klar rapporteringsplikt. Her er det snakk om at det er en observasjonsstyrke som foretar observasjoner, og som rapporterer til politiet, til oss, når det skjer noe. Vi har ikke funnet grunnlag for at dette – jeg har ikke tenkt den tanken engang – skulle rapporteres politisk, fra vårt nivå da.

Møtelederen: Da var det Akhtar Chaudhry, vær så god.

Akhtar Chaudhry (SV): Når det gjelder de observasjonene som du mener at denne gruppen har foretatt, hvor ville grensen gått? De har registrert informasjon om biler, tatt bilder av folk – det påstås iallfall – registrert personopplysninger osv. Er det innenfor det du synes er all right, og hvor ville grensen gått for at du ville sagt at nei, dette er ulovlig?

Anstein Gjengedal: Hvis de foretar registrering av personopplysninger osv., kan det være ulovlig virksomhet, men det har ikke vi noe kjennskap til. Det får etterforskningen avdekke, hva som dukker opp der.

Møtelederen: Da har jeg ikke registrert flere ønsker om spørsmål, og da er spørsmålsrunden over. Det gjenstår til slutt å gi politimesteren et tilbud om å oppsummere kort, hvis han har et ønske om det.

Anstein Gjengedal: Kort: Takk for meg!

Da er denne høringen slutt. Komiteen vil nå fortsette sitt arbeid med å lage en innstilling til Stortinget om saken, og vi takker alle som har deltatt i høringen.

Møtelederen: Og fra oss også veldig kort: Takk for ditt bidrag!

Høringen slutt kl. 16.18.
